

Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини
вищого навчального закладу «Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна»

**НАУКОВІ
ДОСЯГНЕННЯ МОЛОДИХ
– ШЛЯХ ДО ПРОФЕСІЇ**
*Тези міжвузівської науково-практичної
конференції 20 грудня 2018 р.*

Миколаїв 2018

УДК 371: 387

ББК 72 + 74

Наукові досягнення молодих – шлях до професії: Тези міжвузівської науково-практичної конференції 20 грудня 2018 р. / За заг. ред. А.М. Старевої. – Миколаїв: ММІРЛ ВНЗ «Університет «Україна», 2018. – 197 с.

Друкується за рішенням Вченої ради Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини вищого навчального закладу «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» (№ 3 від 20 грудня 2018 р.)

Випуск вміщує тези виступів з актуальних питань педагогіки та психології, інклюзивної освіти, тенденцій розвитку фізичної реабілітації та ерготерапії, економіки, підприємництва та права в умовах європейської інтеграції, проблем та перспектив розвитку сфери послуг в Україні, соціальних комунікацій та інформаційних технологій тощо.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

Розвідки, що публікуються в поданому збірнику, є тезами міжвузівської науково-практичної конференції і відображають наукові та практичні здобутки учасників.

Розвідки подані в авторському варіанті. За достовірність поданих у них даних відповідальність несуть автори.

**© Миколаївський міжрегіональний
інститут розвитку людини ВНЗ
«Університет «Україна», 2018**

ЗМІСТ

Секція І

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ, ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Бабенко О.М.	7
Залежність академічної успішності від емоційного стану школярів	
Бузанський А.Л.	12
Синдром емоційного вигорання у медичних працівників	
Ільїна Я.Ю.	15
Психологічні особливості проявів тривожності у осіб похилого віку	
Колісніченко А.О.	19
Теоретичне обґрунтування впливу учбової прокрастинації та відчуття самотності на професійне та особисте самовизначення сучасної молоді	
Маліновська Ю.В.	22
Психологічні особливості агресивної поведінки підлітків	
Павлова К.С.	24
Проблема боулінгу в шкільному середовищі	
Погребська О.М.	26
Особливості професії психолога та вимоги, які вона висуває до особистості	
Руссу-Захаржевська Н.В.	29
Дослідження внутрішньої картини здоров'я у студентів, схильних до суїциду	
Сидоренко Н.М.	33
Особливості міжособистісної взаємодії у першокласників	
Собчук В.М.	36
Особливості розвитку комунікативних здібностей у дітей з ДЦП	
Стрічек Л.В.	40
Особливості проявів тривожності у дітей молодшого шкільного віку	
Терещенко А.Л.	44
Психологічні особливості емоційного вигорання особистості в сім'ї	
Тимофєєва Ю.С.	48
Агресія. Особливості підліткової агресії	
Торгонська А.М.	50
Дослідження проявів гуперактивності у дітей дошкільного віку	
Федінчик В.В.	54
Дослідження особливостей комунікативних навичок студентської молоді	
Федорчук О.О.	58
Психологічні традиції розуміння явища гендеру	
Черно А.О.	60
Психологічні передумови успішності професіонала	
Ярошенко Ж.О.	63
Поняття та рушійні мотиви побудови кар'єри	

Секція II

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА ЕРГОТЕРАПІЇ

Бузанська Ю.С.	66
Концептуальні аспекти розвитку адаптивної фізичної культури в Україні	
Грамастик Н.Г.	69
Фізична терапія жінок репродуктивного віку при ожирінні I стадії	
Кондратович Е.М.	71
Завдання сучасної школи щодо збереження і зміцнення здоров'я дітей молодшого шкільного віку	
Корецька С.І.	74
Засоби фізичної реабілітації при набутому цукровому діабеті	
Лебідь О.А.	76
Фізична реабілітація при захворюваннях опорно-рухової системи	
Пертов Н.А.	79
Застосування масажу при дефектах постави дітей молодшого шкільного віку	
Селін А.О.	82
Основні методи фізичної реабілітації при захворюваннях органів дихання	
Сологор В.В.	84
Сучасні погляди на проблему фізичної реабілітації дітей з вадами зору в умовах спеціалізованих навчальних закладах	

Секція III

ЕКОНОМІКА, ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ПРАВО В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Белокобила Д.І.	87
Підвищення рівня ефективності управління персоналом у ринкових умовах	
Бігун Ю.О.	90
Економічна сутність поточних видатків	
Гензера А.П.	92
Організаційно-економічний аналіз публічного акціонерного товариства «Акцент-банк»	
Закорчевна А.М.	95
Роль інтеграційних процесів на сучасному етапі розвитку продуктивних сил	
Зубков Р.С., Козаченко О.О.	97
Дослідження внутрішнього середовища підприємства	
Зубков Р.С., Мельников В.В.	100
Дослідження зовнішнього середовища підприємства молочної промисловості Півдня України	

Зубков Р.С., Новохацький С.О.	104
Концептуальні основи ефективного управління формуванням конкурентних переваг підприємства	
Зубков Р.С., Пупікіна В.І.	109
Сучасний стан та тенденції розвитку вітчизняного ринку борошномельної промисловості	
Киричук Т.В.	114
Корупція як економічна проблема на шляху реалізації економічних реформ	
Козаченко О.О., Зубков Р.С.	117
Особливості удосконалення маркетингової діяльності підприємств виноробної галузі південного регіону	
Королюк Т.Р.	120
Покращення організації обліку поточних зобов'язань підприємства	
Лебідь С.В.	123
Маркетингові дослідження та планування збуту продукції підприємства	
Макєєнко А.С.	125
Облік оборотних активів підприємства	
Мельников В.В., Зубков Р.С.	128
Особливості розвитку молочної галузі України	
Новохацький С.О., Зубков Р.С.	131
Особливості оцінки конкурентних переваг підприємства	
Павлов О.Б.	133
Бюджетно-фінансове регулювання розвитку регіонів	
Пупікіна В.І., Зубков Р.С.	135
Напрямки розвитку борошномельної промисловості України	
Сидорець Л.В.	138
Ризик-менеджмент в сучасній системі управління підприємств	
Смаглюк Т.В.	141
Методика вибору економічно доцільного методу нарахування амортизації	
Титаренко О.Ю.	144
Адміністративне право в умовах європейської Інтеграції	
Турти М.Ю.	147
Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем	
Тягнирядно Р.В.	149
Транскордонне співробітництво як складова механізму реалізації регіональної соціально-економічної політики	
Тян І.П., Пипкіна Л.С.	151
Зовнішній аудит в сучасних умовах	
Фаліна Д.С.	155
Ринкові дослідження та Інтернет-технології	

Секція IV.
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СФЕРИ ПОСЛУГ В
УКРАЇНІ

Варакасін Є.А.	157
Принципи ефективності системи управління якістю готельного підприємства	
Деребчинська А.В.	159
Умови удосконалення механізму управління підприємств готельного господарства	
Мовчан І.С.	162
Вдосконалення структури м'ясних січених мас	
Писарева А.С.	165
Проблеми розвитку і особливості державного регулювання готельно-ресторанного бізнесу в Україні	
Ященко Д.О.	167
Роль сфери послуг в Україні та динаміка її розвитку	

Секція V.
СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Альфонс М.О.	171
Сучасна українська журналістика через призму духовності та моралі	
Буймер В.В.	175
Основні етичні елементи мережевого спілкування	
Вашкевич В.В.	178
Синтаксичні особливості найуживаніших заголовків періодичних Інтернет-видань	
Землемєров В.М.	181
Безпека хмарних технологій	
Іноземцева О.Д.	184
Прості односкладні речення в ролі заголовків регіональних Інтернет-видань	
Мануленко Є.О.	186
Інформаційні технології сьогодення	
Русецька Л.О.	189
Соціальна реклама в Україні: сучасних розвиток	
Стахєєва Є.П.	192
Спільні та відмінні ознаки різних видів медіатекстів	

Секція І.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ, ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

О.М.Бабенко,

спеціальність 053 «Психологія»

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний
університет» Горлівський інститут іноземних мов

Науковий керівник – доктор філософії у галузі
соціально-поведінкових наук, доцент Базика Є.Л.

ЗАЛЕЖНІСТЬ АКАДЕМІЧНОЇ УСПІШНОСТІ ВІДЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ШКОЛЯРІВ

Працю присвячено аналізу емоційної сфери та емоційного комфорту старшокласників. Виявлено основні закономірності утворення та перебігу емоційних процесів у школярів, а також залежність академічної успішності від емоційного стану школярів випускних класів.

Ключові слова: емоційна сфера, емоційний процес, емоційний комфорт, школа, учні.

Однією з важливих умов формування особистості юнацтва є її потреба в захищеності, комфорті, позитивних емоціях. Це базова орієнтація педагога, що повинна визначати йогопозицію у взаємодії з учнями. Як не прикро, але у сучасній школі поки що не вистачає теплоти,людяності і поваги до учня, чуйності до його внутрішнього світу. Бракує ще й віри у величезніздібності школяра, розуміння того, що їх потрібно відкрити і допомогти реалізувати. Не сталанаша школа «країною почуттів», де панує психологічна безпека, захищеність учнів, розвивається їх емоційне здоров'я, яке вимірюється рівнем і рівновагою позитивних емоцій.

Занижена увага до емоційної сфери у школі є причиною академічної не успішності та погіршення стану здоров'я дітей.

У сучасній психолого-педагогічній науці велика кількість досліджень присвяченавивченню проблеми емоційності навчання, впливу емоцій на різні компоненти процесунавчання (А. Белкін, О. Беляєв, О. Бондаренко, В. Вілюнас, А. Гаврілова, Д. Гоулмен,В. Громовий, М. Корольчук, Ю. Кулюткін,

О. Кульчицька, Д. Маєр, П. Саловей, Л. Тарабакіна, О. Тихомиров, М. Фоміна, П. Якобсон та ін.). Значно більшої уваги потребують комплексні дослідження, щостосуються виявлення, аналізу детермінант, педагогічних умов, шляхів забезпечення емоційного комфорту учнів. Це неодмінно сприятиме успішному навчанню школярів, збереженню і зміцненню їх здоров'я, гармонізації їх особистості загалом.

Теоретичний аналіз впливу емоційного стану на успішність у навчанні. Представлення результатів дослідження емоційного стану учнів старшої школі та його впливу на навчання.

Емоційна складова є в навчальній діяльності не супроводжувальним, а значущим елементом, який впливає як на результати цієї діяльності, так і на формування самооцінки, рівня домагань, тощо. Емоції обумовлюють динамічні характеристики пізнавальних процесів (тонус, темп, рівень активності) і спонукають до відповідних дій [6, с.160].

Позитивне емоційне забарвлення – це могутній мотиваційний чинник у навчальній діяльності. Навчання без позитивних емоцій малопродуктивне. Емоційні чинники зберігають функцію регулятора навчальної діяльності і на пізніх етапах навчання у старшої школі.

Емоції, пов'язані з навчанням, найчастіше поділяють на дві групи – позитивні і негативні. Модальність емоцій, що супроводжують навчальну діяльність, формує емоційний клімат уроку, який є запорукою забезпечення благополуччя учнів у процесі навчання. Атмосфера емоційного комфорту в цьому процесі має такі компоненти: позитивні емоції, пов'язані зі школою і перебуванням у ній; позитивні емоції, обумовлені рівними, діловими стосунками старшокласника з вчителями, відсутністю конфліктів; емоції, пов'язані з розумінням кожним учнем своїх можливостей у досягненні успіхів у навчанні; позитивні емоції, пов'язані з новим навчальним матеріалом; позитивні емоції, що виникають при оволодінні учнями прийомами самостійного здобування знань. До емоційного клімату уроку завжди входить певна кількість емоцій, які мають негативну модальність. Вони необхідні, як і

позитивні.

Встановлено, що для психічного здоров'я оптимальним співвідношенням позитивних і негативних емоцій є 7:1 [5, с.30]. Учитель та учень матимуть проблеми в налагодженні взаєморозуміння, якщо емоції учнів стримувати або буде накладене табу на їх вільне виявлення. Старші діти частіше приховують біль, не показують своїх переживань. Лікарі раніше говорили, що емоційне напруження, не усунуте сльозами, примушує «плакати» внутрішні органи людського організму.

Отож дитина потребує постійного супроводу навчального процесу позитивними емоційними переживаннями. Психологічно благополучною можна вважати дитину, котра розуміє, чого вона хоче, до чого прагне; вміє прогнозувати бажаний результат і можливі шляхи його досягнення; може самостійно оцінити ефективність власної діяльності і відкоригувати її можливі вади; отримує задоволення як від процесу навчання, так і від його наслідків [1; 2].

Нездатність до адекватної поведінки і невдачі в навчальній діяльності сприяють виникненню так званих шкільних неврозів, що є причиною подальшої дезадаптації. Негативні емоції спричиняють підвищення рівня тривожності школяра, що понижує розумову активність та когнітивну діяльність. Позитивні емоції навпаки знижують рівень тривожності та спричиняють підвищення рівня засвоєння предмета. Взаємозв'язок між емоційним розвитком та інтелектуальним розвитком є основною гармонійного розвитку дитини та її успішної адаптації.

З метою вивчення стану емоційного благополуччя та його зв'язку з успішністю у навчанні нами було проведено дослідження емоційного стану учнів на базі ЗОШ № 12, м. Миколаєва. Репрезентативну вибірку склали учні 9-х – 11-х класів у кількості 74 особи з рівним розподілом по статті. Середнє арифметичний вік склав 16,9 років. По статі наша вибірка була гетерогенною - врівноваженою, тобто 39 дівчат та 35 хлопців. Методики для діагностики емоційного стану учнів, які ми використали це: шкала відчуження від навчання

і емоційного вигоряння учнів (за Осінім) та особистісний диференціал, експерта оцінка за академічною успішністю [3; 4].

Після обробки тестових шкал ми отримали наступні результати: за методикою: шкала відчуження від навчання переважала вегетативність та безсилля по 62,16 % (46 учнів) та 45,9% (34 учня) відсотків відповідно. Що говорить про нездатність повірити в істину, важливість, або цінність навчальної діяльності та невіру в свою здатність впливати на життєві ситуації при збереженні відчуття їх важливості.

За шкалою емоційного вигорання у 38 учнів (51,3 %) було виявлено редукцію професійних досягнень, яка проявляється у наявності обтяжливих думок про навчальні справи та недостатністю здібностей, щоб успішно учіться. На другому місці виявилося 29 учнів (39,2%) деперсоналізація, яка свідчить про нестачу мотивації вчитися, наявність думок про те, щоб припинити навчання, втрату інтересу до навчання та сенсу навчання.

За методикою особистісний диференціал у 24 учнів (32,4%) спостерігались низькі значення чинника «О». Який вказує на критичне ставлення людини до самої себе, його незадоволеність власною поведінкою, рівнем досягнень, особливостями особистості, на недостатній рівень прийняття самого себе. Особливо низькі значення цього чинника в самооцінці свідчать про можливі невротичних або інших проблемах, пов'язаних з відчуттям малої цінності своєї особистості. У цих же респондентів були низькі бали по чиннику «С», що говорить про недостатній самоконтроль, нездатність триматися прийнятої лінії поведінки, залежності від зовнішніх обставин і оцінок та по чиннику «А» було виявлено інтровертованість яка проявляється у пасивності та бездіяльності. У всіх цих учнів академічна успішність дорівнювала від 5 до 7 балів (у середньому 6,3 бали).

Отже, емоційному комфорту учнів під час навчального процесу ефективно сприяє індивідуальний підхід до тих, хто постійно виявляє пасивність до навчання.

Велику роль у підтриманні позитивної емоційної сфери школяра відіграє

та атмосфера, яка присутня на уроці та в класному колективі, підтримка учня вчителем, відкритість у спілкуванні. Якщо створена атмосфера емоційного комфорту, захищеності учнів, це сприятиме подальшому позитивному налаштуванню емоційності школяра та бажанню навчатися.

У нашому дослідженні у третини респондентів було виявлено вегетативність та безсилля за шкалою відчуження від навчання та у 51,3% і 39,2% відповідно, було виявлено редукцію професійних досягнень і деперсоналізацію в учбовій діяльності при схильності до інтроверсії, а їх академічна успішність дорівнювала від 5 до 7 балів (у середньому 6,3 бали).

Отримані результати психологічних досліджень бажано враховувати в організації заходів щодо подолання психічної дезадаптації, психосоматичних порушень та збереження в цілому фізичного і психічного здоров'я під час навчального процесу. Завдяки проведеним дослідженням нам вдалось показати, що емоційна лабільність є характерною для учнів випускних класів.

У перспективі планується розробка психокорекційної програми по запобіганню шкільного вигорання та відчуження від навчання, формування навичок міжособистісного спілкування.

Література

1. Бех І.Д. Виховання підростаючої особистості на засадах нової методології. *Педагогіка і психологія*. 2009. № 3. С. 5–14.
2. Корекційна робота педагога / Упорядник О. Главник. К.: Шкільний світ, 2002. 112 с.
3. Психодіагностика: колекція кращих тестів / О.Н. Истратова, Т.В. Эксакусто. Ростов н/Д:Феникс, 2005. 375 с.
4. Сорокина В.В. Психологическое неблагополучие детей в начальной школе. *Диагностика и пути преодоления*. М.: Генезис, 2005. 191 с.
5. Шейнов В.П. Скрытое управление человеком. (Психология манипулирования). М.: АСТ; Минск: Харвест, 2002. 848 с.
6. Шиянов Е.Н., Котова И.Б. Развитие личности в обучении: М.: Академия, 1999. 288 с.

А.Л. Бузанський,
спеціальність 053 «Психологія»,
Приватний вищий навчальний заклад
«Медико – Природничий Університет» ПВНЗ «МПУ»
Науковий керівник – кандидат психологічних наук,
доцент Меліхова І.О.

СИНДРОМ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ У МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У праці надано визначення терміну «професійне вигорання». Представлено результати дослідження психологічних особливостей синдрому «професійного вигорання» у медичних працівників та соціально-психологічні детермінанти його виникнення.

Інтенсифікація життя, соціально-політичні та соціально-економічні зміни, які відбуваються в Україні сьогодні, висувають до працівників медичних організацій нові, більш складні вимоги, що, безумовно, впливає на психологічний стан працівників, обумовлює виникнення емоційного напруження, розвиток значної кількості професійних стресів. Одним із найважчих наслідків довготривалого професійного стресу є синдром емоційного вигорання.

Серед професій, в яких синдром вигорання зустрічається найбільш часто (від 30 до 90% працюючих), слід зазначити лікарів, вчителів, психологів, соціальних працівників, рятівників, працівників правоохоронних органів. Майже 80% лікарів психіатрів, психотерапевтів, психіатрів-наркологів мають різний ступінь вираженості ознак синдрому вигорання; 7,8% - різко виражений синдром, що веде до психосоматичних і психовегетативних порушень. За іншими даними, серед психологів-консультантів і психотерапевтів ознаки синдрому вигорання виявляються в 73% випадків; в 5% визначається виражена фаза виснаження, яка виявляється емоційним виснаженням, психосоматичними і психовегетативними порушеннями.

Актуальність обраної теми полягає в складному характері синдрому емоційного вигорання, а також різноманітність інтерпретації його причин і проявів, що вимагають пошуку дослідницьких стратегій і створення

відповідного психологічного інструментарію. Сама професійна діяльність медичних працівників припускає емоційну насиченість, психофізичну напругу і високий відсоток факторів, що викликають стрес. Стресові ситуації, що виникають на роботі – це звичайне повсякденне явище.

Термін «професійне вигоряння» з'явився в психологічній літературі відносно недавно. Він був введений американським психіатром Х.Дж.Фреденбергом в 1974 році [1]. Англійською мовою цей термін перекладається як «burnout». Х.Дж.Фреденберг ввів це поняття для характеристики психічного стану здорових людей, що знаходяться в інтенсивному спілкуванні з клієнтами, пацієнтами, в емоційно навантаженій атмосфері при наданні професійної допомоги. Це люди, які працюють в системі «людина – людина»: лікарі, юристи, соціальні працівники, психіатри, психологи, вчителі тощо. В своїй діяльності вони змушені постійно стикатися з негативними емоційними переживаннями своїх клієнтів (пацієнтів, вихованців), вони мимовільно стають залученими до цих переживань, із-за чого відчувають підвищене емоційне напруження [2]. Літератури, що розкривала б науково-практичні дослідження в цій галузі ще не достатньо. Але вивчення цього синдрому постійно продовжується, і на сьогоднішній день він вже удостоєний діагностичного статусу – МКХ–10: Z73–проблеми, пов'язані з труднощами управління власним життям [2].

Метою нашого дослідження стало визначення змісту, соціально-психологічних детермінант синдрому «професійного вигорання» у медичних працівників та розробка програми до його профілактики та подолання.

Виявилось, що найбільш вираженими є такі симптоми емоційного вигорання як «переживання психотравмуючих обставин», та відчуття «загнаності у клітку». Погрозлива тенденція до формування емоційного вигорання спостерігається відносно симптому «тривога і депресія» та відносно симптому «незадоволеність собою».

Нами була розроблена та впроваджена програма соціально-психологічної підготовки медичних працівників до профілактики та подолання синдрому

емоційного вигорання. Також нами було проведено порівняльний аналіз та інтерпретацію даних первинної та вторинної діагностики. Після проведеної психокорекційної роботи зменшилися показники емоційного вигорання. Спостерігалось збільшення показників суб'єктивного контролю. Досліджені схильні більше приймати на себе відповідальність за події, що мають місце в їх особистому, так і професійному житті. Ймовірно перенесення локусу контролю на зовнішні обставини було своєрідним психологічним механізмом захисту особистості.

Після певних зрушень групової роботи, більшість досліджених стають більш впевнені у собі, та оточуючих відчують, що можуть більш контролювати події свого життя.

Постійне професійне удосконалювання може служити одним з важливих аспектів стратегії боротьби проти емоційного вигорання, що виникає в процесі виконання професійної діяльності. Позитивне відношення до симптомів емоційного вигорання допоможе фахівцеві усвідомити і прийняти важливу інформацію про самого себе, що залишається під час роботи за кадром.

Джерела профілактики синдрому емоційного вигорання лежать у позитивному і відповідальному відношенні не тільки до своєї професії, але і до себе і власного життя.

Література

1. Психология состояний. Хрестоматия / Под ред. проф. А.О. Прохорова. М.: ПЕР СЭ; СПб.: Речь, 2014. 608 с.
2. Психология личности: Словник-довідник / За редакцією П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. К.: Рута, 2011. 320 с.

Я.Ю. Ільїна,
спеціальність 053 «Психологія»
Рівненський інститут ВНЗ «Відкритий міжнародний
університет розвитку людини «Україна»
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук,
доцент Герасименко Л.Б.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВІВ ТРИВОЖНОСТІ У ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ

Проблема тривожності набуває наразі досить серйозного значення у житті та розвитку людини. Тривожні люди живуть, відчуючи постійний безпричинний страх. Підвищена тривожність може дезорганізувати будь-яку діяльність, особливо професійну, що в свою чергу призводить до низької самооцінки, невпевненості в собі. Особливе значення відіграє тривожність в людей похилого віку, що пов'язана з припиненням трудової діяльності, оскільки багато людей, які виходять на пенсію сприймають відхід від постійної трудової діяльності, як свідчення своєї непотрібності, на цьому етапі людина помітно втрачає фізичну силу, енергійність.

Мета дослідження – теоретично дослідити психологічні особливості проявів тривожності у особистості похилого віку.

Високо тривожні індивіди емоційніше реагують на невдачі, ніж низько тривожні, страх невдачі – характерна риса високо тривожних людей. Ця риса в них домінує над прагненням до досягнення успіху. Високо тривожні люди невпевнені в собі, глибоко переживають наявні і можливі труднощі, перебільшуючи при цьому їх загрозливе значення. Високий рівень тривожності може свідчити про несприятливі умови психічного розвитку, наявність психотравмуючих психіку чинників.

Серія досліджень проведених К.Е. Ізард, засвідчує, що тривогу можна визначити як емоційний паттерн, який складається з декількох відносно незалежних афективних факторів, тобто тривога являє собою комплекс емоційних переживань (страху, сорому, смутку, провини, інтересу тощо).

Тривога існує повсюди. Це усвідомлення людиною того факту, що кожен з нас являється буттям, що протистоїть небуттю. Небуття – це все, що руйнує буття: смерть, тяжка хвороба, раптові переміни, які відривають нас від наших психологічних коренів.

У психологічній літературі, можна зустріти різні визначення поняття тривожності, хоча більшість дослідників сходяться у визнанні необхідності розглядати його диференційовано – як ситуативне явище і як особистісну характеристику з урахуванням перехідного стану і його динаміки.

Тривожність – це «переживання емоційного дискомфорту, пов'язане з очікуванням неблагополуччя, з передчуттям небезпеки, що загрожує». Розрізняють тривожність як емоційний стан й як стійку властивість, рису особистості або темпераменту.

Розрізняють тривожність як емоційний стан й як стійку властивість, рису особистості або темпераменту.

Проблема тривожності знайшла відображення у роботах вітчизняних та зарубіжних вчених, а саме: З. Фрейда, В.М. Астапова, Р. Лазаруса, Ч.Д. Спілбергера, Н.І. Наєнко, К.Є. Ізарда, Б.Г. Ананьєва, А.М. Прихожан, О.І. Захарова, Р.С. Нємова, О.О. Савіної, С.С. Степанова.

Тривожність як стан і як рису, яка виникає в процесі адаптації до середовища та виконання різних видів діяльності, вивчав Ю. Ханін. У працях Рубінштейна С.Л., Леонтєва О.М., Вілюнаса В.К. сформульований ряд фундаментальних положень теоретичної концепції емоцій та їх ролі в психічній регуляції діяльності.

Одним із найважливіших у похилому віці є питання тривожності. Тривожність у похилому віці часто супроводжується фізіологічними симптомами, такими, як серцебиття, піт, пронос, прискорене дихання. Ці фізичні ознаки з'являються як при усвідомленій тривозі, так і при неусвідомленій. Хоча фізичні прояви емоцій особливо помітно виражені в тривозі, вони характерні не тільки для неї. Демонструючи зв'язок тривоги з фізіологічними чинниками, нерідко указують на те, що тривожність може

стимулюватися хімічними препаратами. Психологічна проблема визначається психологічними умовами виникнення таких станів, як тривожність, а саме:

По-перше, тривожність, як і страх, є емоційною реакцією на небезпеку. На відміну від страху тривожність характеризується, перш за все, розпливчатістю і невизначеністю;

По-друге, тривога, як відзначав Гольдштейн, викликається такою небезпекою, яка загрожує самій суті або ядру особи;

По-третє, як справедливо підкреслював Фрейд, тривога, у протилежність страху, характеризується відчуттям беспорядності перед небезпекою, що насувається.

Таким чином, одна і та ж ситуація може викликати або страх, або тривогу, залежно від здатності або готовності особи похилого віку боротися з небезпекою.

Певний рівень тривожності – це природна і обов'язкова особливість активної діяльності людини. У кожної людини є свій оптимальний рівень тривожності, тобто корисна тривожність. Оцінка людиною свого стану в цьому відношенні являється для неї суттєвим компонентом самоконтролю і самовиховання. Однак, високий рівень тривожності є суб'єктивним проявом неблагополуччя особистості.

Високий рівень тривожності може свідчити про несприятливі умови психічного розвитку та наявність, травмуючих психіку, чинників. Низько тривожні люди більш упевнені в своїх силах, а тому з меншими зусиллями долають труднощі, що трапляються на їхньому шляху, емоційно стійкі в ситуаціях, які зачіпають їх потреби. Проте вони менш пластичні й більш реактивні.

Тривожність проявляється у вигляді дуже неприємного, часто сумного очікування чогось і протікає на тлі одного або декількох соматичних відчуттів. Патологічну тривожність можуть провокувати такі об'єкти і ситуації, як відкриті і замкнуті простору, висота, павуки, змії, грім, подорож, натовп, незнайомці і т.і. При цьому переживання завжди виявляються в ступені,

абсолютно яку можна з дійсною небезпекою цих об'єктів і ситуацій. Симптоми, що визначають тривожний стан, можуть призводити до втрати працездатності. У ряді випадків вони ускладнюють перебіг інших хворобливих порушень, знижуючи готовність хворого виконувати призначення лікаря і тим самим погіршуючи прогноз.

Виділяють основні негативні сторони високого рівня особистісної тривожності у похилому віці.

1. Особистість похилого віку з високим рівнем тривожності схильна розглядати навколишній світ як такий, що містить в собі загрозу і небезпеку в значно більшій мірі, ніж особистість з низьким рівнем тривожності.

2. Високий рівень тривожності у літніх людей створює загрозу психічному здоров'ю особистості, сприяє розвитку перед невротичних станів.

3. Негативно впливає на результати діяльності. Наголошується кореляція тривожності з властивостями особистості, від яких залежить трудова діяльність.

Крім негативного впливу на здоров'я, поведінку і продуктивну діяльність, високий рівень тривожності у людей похилого віку несприятливо позначається і на якості соціального функціонування особистості. Тривожність веде до відсутності у людини упевненості в своїх можливостях в спілкуванні, пов'язана з негативним соціальним статусом, формує конфліктні відносини.

Майбутнє для осіб похилого віку нерідко представляється загрозливим, очікувані зміни - негативними, актуальна позиція не завжди задовольняє, тому характерною особливістю їх Я-концепції є спрямованість у минуле, яке для них набуває більшу цінність, ніж майбутнє і навіть ніж сьогодення. Затвердження значимості свого минулого життя і себе в ньому, оцінка своїх минулих заслуг, досягнень, статусу та іншого дозволяють в якійсь мірі компенсувати негативні зміни, що настають з віком, або протистояти можливості усвідомлення своєї малоцінності в сьогоденні, не приймати новий, більш негативний образ себе.

Отже, найбільш важливими психологічними завданнями розвитку в літньому віці стають: а) збереження узгодженості з власною ідентичністю, яка вимагає опори на минуле і в той же час своєчасної перебудови Я-концепції і

стилю поведінки відповідно до змінених умов життя; б) знаходження сенсу життя, який напряду пов'язаний з оцінкою власного минулого.

А.О. Колісніченко,
спеціальність 053 «Психологія»
Приватний вищий навчальний заклад
«Медико – Природничий Університет» ПВНЗ «МПУ»
Науковий керівник- доктор філософії у галузі
соціально-поведінкових наук, доцент Бази́ка Є.Л.

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ВПЛИВУ УЧБОВОЇ ПРОКРАСТИНАЦІЇ ТА ВІДЧУТТЯ САМОТНОСТІ НА ПРОФЕСІЙНЕ ТА ОСОБИСТЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Висвічується проблематика учбової прокрастинації та відчуття самотності при самовизначенні сучасної молоді. Розглянуті особливості психолога професійної консультації молоді при виборі професії.

Ключові слова: прокрастинація, самовизначення, самотність.

Реалії сучасного життя вимагають від молодшої людини високої конкурентоспроможності на ринку праці, що визначає необхідність максимального розвитку у особистісному та професійному плані. У зв'язку з цим постає питання високої самоорганізованості та самодетермінованості особистості, тобто раціональне використання часового та стороннього ресурсу, сформованість позитивної мотивації діяльності.

Прокрастинація та почуття самотності є основними причинами невдалого професійного самовизначення молодшої людини незалежно від стану її фізичного здоров'я [1].

Питаннями прокрастинації та проблемою самотності займалась значна плеяда вітчизняних та зарубіжних психологів (П. Рингенбах, 1977; Н. Мілграм, 1992; Елліс, Кнаус, 1977; Д.Перлманом, Л.А.Пепло, 1981; Шухова Н., 1996; Михайлова О., 2007; Варваричева Я., 2008, 2010 та інші), які виділили основні поведінкові характеристики осіб, яким притаманні ці явища. Так, Е.С.Буххольц, Р.Кеттон і А.Рокач описують самоту та усамітнення як рушійно важливий досвід на етапі розвитку та формування здорової

особистості. Але особливу увагу, на нашу думку, слід приділили у вивченні цих психологічних явищ саме молоді з особливими фізичними потребами, яка на думку Соловйової Т. (Соловйова Т.Г., 2014) є особливо уразливою групою у профорієнтації, профнавчанні та працевлаштуванні.

Під учбової прокрастиницією ми розуміємо свідоме відкладання намічених навчальних дій на невизначений термін і виконання їх часто в авральному ритмі, незважаючи на низькі результати виконаної діяльності та прояв негативних емоцій, переживань, психічної напруги. А прокрастинаторами прийнято називати осіб, які схильні до затягування виконання завдань, перекладання своєї відповідальності на інших при їх невиконанні [2].

Прийнято виділяти п'ять типів прокрастинації: прокрастинація як життєва тактика, прокрастинація у прийнятті відповідальних рішень, невротична прокрастинація, компульсивна прокрастинація, академічна прокрастинація. Часто це стосується і професійного вибору [2].

Іншою проблемою у професійному та особистому становленні є проблема усамітнення з власної волі, що часто спричинює вимушену зовнішніми обставинами соціальну ізоляцію, і, як наслідок, призводить до переживання самотності. В роботах вітчизняних та закордонних дослідників увага у вивченні проблеми самотності зосереджувалась на вікових та психофізіологічних особливостях її перебігу (Т.Зозуля, С. Корчагіна, А. Ташева, Ф. Хепфлінгер, Р. Яцемирська, Є.Є. Рогов, Р.Шмельов, Дж.Д. Беррі, А.С. Гібс, Дж.М. Ернст, Р. Ковалевські, Дж.А. Хобсон, Л.С. Хоуклі та інші).

Як показують результати українських дослідників близько 50% молоді в той чи інший спосіб переживають почуття самотності, яке є перешкодою для повноцінного переживання кожного вікового етапу. Н.В. Волинець зазначає, що проблема формування позитивних емоцій людини і позитивного самоствавлення – важлива умова розвитку її як особистості. З даної точки зору впливає, що переживання відчуття самотності призводить до гальмування особистісного розвитку, а, отже, і до особистого самовизначення, що є його

невід'ємною частиною. Згідно з концепцією В.Століна, самоствавлення – це специфічна активність суб'єкта щодо власного «Я», яка виражається у внутрішніх діях з емоційним забарвленням [3].

За результатами психологічних досліджень, на самоствавлення та самовизначення сучасної молоді впливають такі психологічні властивості як тривожність, емоційна спрямованість, рівень розвитку ціннісних орієнтацій, вчасність виконання запланованих дій та стан фізичного здоров'я.

Виходячи з вище викладеного, припускаємось висновку, що одним з важливих елементів здорової адаптації молоді та розвитку творчого потенціалу є психологічний супровід молоді у процесі професійного та особистого становлення, основною метою якого має бути формування мотивації для подолання нездорової прокрастинації та виходу із стану самотності; формування активної життєвої позиції.

В ході психолого-професійної консультації варто зважати на адекватність вибору професії, що може забезпечити не лише швидке працевлаштування, але й комфортну адаптацію молоді до нових умов діяльності.

Однак, питання факторів впливу на процес самовизначення за лишається відкритим та є перспективою подальших розвідок є створення спеціальних програм і рекомендацій щодо оптимізації процесу включення молоді в освітнє середовище та їх ефективної самореалізації.

Література

1. Бази́ка Є.Л. Психологічна проблема самоорганізації при дистанційній формі освіти. *Nowoczesna edukacja: filozofia, innowacja, doswiadczenie*. Nr. 3. Lodz: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki i Umiejetnoscі, Wydawca «WSIU», 2015. С. 38-42.
2. Волинець Н.В. Вплив тривожності, загальної емоційної спрямованості та ціннісних орієнтацій студентів на їхнє само ставлення. Вісник *Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2011. Вип. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2011_3_12.pdf
3. Соловйова Т.Г. Особливості профорієнтаційної діяльності соціального педагога з молоддю. *Наукові записки НДУ ім.М.Гоголя*. № 2. 2014. С. 142-146.

Ю.В. Маліновська,
спеціальність 053 «Психологія»
Рівненський інститут ВНЗ «Відкритий міжнародний
університет розвитку людини «Україна»
Науковий керівник – кандидат психологічних наук,
доцент Гришук М.М.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

Підлітковий період вважається перехідним етапом між дитинством (з його повною залежністю від старших і неможливістю проіснувати без них) та дорослим віком (з його прагненням до самостійного життя, відтворення й вихованню нащадків). Підлітковий вік називають пубертатним періодом, тому що він охоплює процес статевого дозрівання від перших ознак і до повного завершення [2, с. 42].

Перехідним підлітковий вік є і в соціально-психологічному відношенні. Саме на цей період припадає формування характеру, тобто основи особистості. У цей період виявляються і закладаються деякі інші особистісні компоненти – здібності, нахили, інтереси, значна частина соціальних відносин. Цей вік називають «важким». Становлення характеру, перехід від опіки дорослими дитинства до самостійності – усе це відкриває й загострює слабкі сторони особистості, робить її особливо вразливою і сприйнятливою до несприятливих впливів середовища. Бурхливі нейрогормональні перетворення цього періоду поєднуються з виявленням прихованих у ньому генетично зумовлених задатків.

Межа підліткового віку у медичній, педагогічній, психологічній, соціологічній і юридичній літературі розуміється по-різному: від 11-14 років, як від 14-18 років, як від 12-20 років і так далі. З позиції підліткової психології до цього віку раціонально відноситься весь період статевого дозрівання – від його перших ознак до досягнення повної зрілості, що збігається з віком юридичної самостійності – 18 років [3, с. 14].

З психологічної точки зору, період статевого дозрівання ділять на дві

стадії – негативну і позитивну. У першій з них (до 15 років) підліток протиставляє себе іншим, особливо старшим, усюди суперечить, не підкоряється встановленим правилам і порядкам У позитивній стадії (з 16 років) виступає протилежна тенденція до соціалізації, прилучення до духовних цінностей свого часу. [1, с. 12]

У підлітковому віці організм переживає значні зміни, які будуть суттєво впливати на всі сфери подальшого біологічного, психологічного й соціального розвитку: під час пубертатного періоду трапляються глибокі тілесні зміни; змінюється також характер мислення, проходячи крізь якісні і кількісні перетворення; соціальний розвиток іде по двом лініям – звільнення від батьківської опіки і встановлення нових відносин з однолітками; і, нарешті, розвиток самоусвідомлення характеризується становленням нової суб'єктивної реальності, а саме, ідентичності як продукту сексуальних, когнітивних і соціальних трансформацій. Таким чином, зміни у цьому віці послідовно охоплюють чотири сфери розвитку: тіло, мислення, соціальне життя й самоусвідомлення.

Сучасні підходи до аналізу агресії характеризуються розумінням цього феномену як складного і багатогранного, у якому задіяні: сім'я, однолітки, школа, засоби масової інформації, тощо. Саме в результаті їх впливу агресія «вплітається» у поведінковий репертуар підлітків, стає невід'ємною частиною підліткової субкультури, яка в префігуративному суспільстві дедалі частіше визначає тенденції культури суспільства.

Адже, найгостріше проблема агресивної поведінки постає саме у підлітковому віці, коли здійснюється перехід до нового шабля розвитку особистості; серед підлітків посилюється негативізм, демонстративна стосовно дорослих поведінка, частішають випадки виявів жорстокості й агресивності.

Література

1. Леонгард К. Акцентуирование личности. К.: Фактор, 1981. 267 с.
2. Психологические особенности подростка. *Возрастная и педагогическая психология* / Под ред. А.В. Петровского. М.: Просвещение, 1979. 288 с.
3. Фельдштейн Д.И. Психологические аспекты изучения современного подростка. *Вопросы психологии*. 1983. № 1. С. 1.

К.С. Павлова,
спеціальність 053 «Психологія»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – кандандидат педагогічних наук,
доцент Нікора А.О.

ПРОБЛЕМА БУЛІНГУ В ШКІЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Сучасні реалії життя говорять нам про те, що феномен «жертва» продукується рядом життєвих ситуацій, які все частіше і частіше дають знати про себе, і не можуть не позначитися на психічному здоров'ї людини. Сьогодні ми є свідками появи різноманітних типів «жертв» - це жертви терактів, жертви техногенних і екологічних катастроф, жертви криз, воєн і т.д. «Жертвою» визначають себе держави, нації, етноси, соціальні верстви, окрема людина. В кінцевому рахунку, жертвою вважає себе кожна людина, що потрапив в ту чи іншу важку життєву ситуацію [5, с. 234].

Проблема жертви стала глобальною соціально-психологічною проблемою сучасного суспільства. До проблеми жертви найбільш часто стали звертатися в медичній і клінічній психології, в педагогіці, в соціології, кризової психології та психології екстремальної ситуації. У сучасних науках феномен «жертва» розглядається, як наслідок вже існуючого факту. І в більшості публікацій не розглядається глибинний психологічний процес, який привів до появи феномена «жертви». Феномен жертви залишається одним з найбільш суперечливих і неоднозначних в психології.

Хоча проблему шкільного насильства науковці різних країн розглядають вже багато років, по справжньому системне дослідження з цієї проблематики проведено скандинавськими дослідниками: Д. Олвеусом, П. Хайнеманн, А. Пікас, Е. Роландом.

У науковій літературі, присвяченій питанням буллінгу, представлено багато визначень цього явища. Соціолог Х. Лейманн визначає буллінг як “соціальну взаємодію, через яку одна людина зазнають нападів іншої людини майже щодня впродовж тривалого періоду, що викликає у жертви стан

безпомічності і виключення з групи” [6, с. 168].

Психотерапевт І. Бердишев визначає булінг як свідоме, тривале насильство, що не носить характеру самозахисту і виходить від однієї або декількох осіб [1, с. 2]. На думку І. Кона, булінг – це залякування, фізичний або психологічний терор, спрямований на те, щоб викликати в іншого страх і тим самим підпорядкувати його собі [4].

Відомий дослідник булінгу Д. Ольвеус визначає три його основних характеристики: 1) булінг – агресивна поведінка, що охоплює небажані, негативні дії; 2) булінг охоплює патерн поведінки (патерн (від англ. patron) прийняті в певній культурі зразки та стереотипи поведінки), що постійно повторюється; 3) булінг характеризується нерівністю влади або сили [7].

Відмінною рисою булінгу є безперервність агресивних дій протягом досить тривалого періоду часу, в результаті чого жертва надовго залишається в відчутті страху, ізоляції, самотності і небезпеки. Всі ці явища - результат впливу атмосфери, яка оточує жертву в школі, невідповідність сили і влади, що приводить жертву в стан нездатності ефективно захищатися від негативних впливів. [2].

Отже, аналіз наукових робіт дає можливість визначити основні риси булінгу: систематичність; нерівність фізичних, психологічних і соціальних можливостей, які лежать в основі стосунків між жертвою й агресором. Підґрунтям булінгу є статус, влада, конкуренція, лідерство. Це соціальна поведінка, що проявляється у відносно стійких групах і здатна залучати інших. Булінг охоплює нерівність сили та влади, що приводить жертву в стан, у якому вона не здатна ефективно захищатися від негативних дій. Це і є відмінною рисою булінгу від простого конфлікту.

В конфлікті учасники рівні, а в булінзі жертва завжди виявляється слабшою, їй важче себе захистити, проти неї може виступати група. Ще одна характерна риса булінгу – він передбачає свідому поведінку, спрямовану на те, щоб завдати шкоди та страждання іншій людині.

Тому, можна зробити наступний висновок: булінг – це тип деструктивної

поведінки, що містить в собі насильницькі дії кривдника по відношенню до жертви, нездатною себе захистити, і дії спрямовані на заподіяння шкоди і шкоди жертві, на протязі тривалого періоду часу, для отримання психологічного або фізичного задоволення кривдником

Література

1. Бердышев И. Лекарство против ненависти / семинар записала Е. Куценко. *Первое сентября*. 2005. 15 марта (№ 18). С. 3.
2. Волкова И.В. Характеристики подросткового буллинга и его определение. *Вестник Мининского университета*. 2016. No2.
3. Єрмолова Т.В., Савицька Н.В. Буллінг як груповий феномен: дослідження буллінг в Фінляндії і скандинавських країнах за останні 20 років (1994-2014). *Сучасна зарубіжна психологія*. 2015. Т. 4, No 1. С. 65-90.]
4. Кон И.С. Что такое буллинг и как с ним бороться? / Сексология. Персональный сайт И.С. Кона. URL: <http://www.sexology.narod.ru/info178.html>. (Загл. с экрана.)
5. Одинцова М.А. Анализ подходов к понятию «жертва» (в религии, философии, психологии). *Вестник Чувашского университета*. 2011. No2. С. 234-238.
6. Dancanson N. *Sexual Bullying: Gender Conflict and Pupil Culture in Secondary Schools*. Routledge, 1999. 177 p.
7. Olweus D. *Bullying at school*. Blackwell Publ. 1993. 215 p. URL: <http://books.google.com.ua>

О.М. Погребська,
спеціальність 053 «Психологія»
Приватний вищий навчальний заклад
«Медико – Природничий Університет» ПВНЗ «МПУ»
Науковий керівник – доктор філософії у галузі
соціально-поведінкових наук, доцент Базика Є.Л.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЇ ПСИХОЛОГАТА ВИМОГИ ЯКІ ВОНА ВИСУВАЄДО ОСОБИСТОСТІ

Професія психолог з'явилася відносно недавно. Звідси і безліч невірних відомостей щодо методів і змісту науки психології. Деякі люди навіть плутають такі схожі за звучанням, але різні за значенням професії, як психіатр, психотерапевт і психолог.

Відразу слід зазначити, що психіатр і психотерапевт - лікарі, які отримали диплом в медичних навчальних закладах, а психолог - це людина, яка отримала свою освіту зі спеціальності «Психологія», та лікарем не є. Предмет його

роботи не психіка людини, а його душевний стан, внутрішній світ [1; 2].

Психолог - це фахівець, який займається вивченням духовного життя і законів корекції поведінки людини, що використовує ці знання для надання допомоги людям і для оптимізації їх діяльності. Психолог не лікує, в прямому сенсі цього слова, а допомагає людині знайти гармонію, як з самим собою, так і оточуючими його людьми [1].

Розглянемо основні види діяльності психолога: психологічна діагностика – це вивчення індивідуальних особливостей психіки людини; консультування – довірче спілкування між психологом і клієнтом, спрямоване на більш повну реалізацію його здібностей і пошук способів вирішення турбують клієнта проблем; психологічний тренінг - це активне навчання спілкуванню, а також способам емоційної саморегуляції, рішення проблем і особистісного зростання. Такі групові заняття включають різні психологічні ігри і вправи, що чергуються з обговоренням того, який досвід вони дають учасникам.

Деякі психологи поєднують всі ці види роботи, однак частіше вони все ж спеціалізуються в чомусь одному. Багато хто знаходить себе і в інших видах діяльності, пов'язаних з психологією: наприклад, займаються її викладанням або науковими дослідженнями. Нарешті, багато реалізують психологічні знання і в інших видах роботи з людьми: наприклад, психологічну освіту дуже часто мають менеджери по кадрам в різних організаціях. В середньому, близько двох третин робочого часу психолога займають контакти з людьми, решта – оформлення документації, підготовка звітів про проведені обстеження і так далі.

Як і всяка професія – професія психолога вимагає від людини особистісних якостей, без яких він не зможе працювати у цій сфері.

Образ психолога в умах багатьох людей склався завдяки західним фільмам - вселяє безмежну довіру, доброзичливий фахівець, який співчутливо розпитує, що лежить на кушетці, клієнта. Багато людей вірять у всесильність психолога, думають, що він допоможе вирішити всі їх проблеми. З цієї ж причини, трапляється, вибирають собі майбутню професію, сподіваючись

налагодити, перш за все, власне життя, забуваючи, що психологія - зовсім не містична наука.

Психолог не може дати стовідсотковий універсальний рецепт для позбавлення від всіх бід. Разом з людиною, якій потрібна допомога, він шукає шляхи вирішення проблеми, допомагає знайти внутрішні ресурси організму. Адже більшість невдач, як в особистому, так і в професійному житті людини відбуваються не від того, що все навколо - погані. Проблема сидить в самій людині, в його поглядах на багато речей, в його світогляді, можливо, в його дитинстві. Психолог дає можливість людині поглянути на життя в цілому і на саму проблему, зокрема, трохи під іншим кутом, підштовхує до думки, що все, що з нами відбувається – справа рук нас самих, що, щоб змінити світ, треба змінитися самому.

Таке складне і тонке завдання як психологічна допомога вимагає особливих душевних, і професійних якостей від фахівця-психолога. Перш за все, він повинен бути добрим і небайдужим до інших людей. Важливо вміння уважно слухати і чути співрозмовника. Психологу знадобляться такі якості як логіка, кмітливість, вміння аналізувати і робити висновки. Однак він повинен вміти відгороджуватися від чужих проблем, не пропускати їх через себе, не приймати близько до серця і не плутати професійне співчуття з співчуттям людським. Тобто, він повинен володіти стресостійкістю.

Є у цієї професії і вимоги до освіти. Професія психолога обов'язково потребує наявність вищої. Отримати її можна в багатьох державних і недержавних вузах. Щоб працювати на високому професійному рівні і бути затребуваним на ринку праці, найчастіше цієї освіти недостатньо, необхідно регулярно проходити додаткові курси підвищення кваліфікації, сертифікацію та додаткову спеціалізацію.

Психолог може працювати як в спеціалізованих центрах, що надають відповідні послуги, так і в штаті підприємств і організацій іншого профілю (шкільний психолог, клінічний психолог, фахівець з психології праці на виробництві і т. п.). Деякі психологи не мають постійного місця роботи, а

займаються приватною практикою або виконують будь-які разові замовлення.

Можливості кар'єрного росту, якщо говорити вузько о професії психолога, в основному зводяться до професійного вдосконалення, що дозволяє стати затребуваним і високооплачуваним фахівцем. Можна створити власний бізнес, спрямований на надання психологічних послуг.

Підбивши підсумок – можливо характеризувати професію психолога, як сучасну та необхідну, особливо українському суспільству сьогодення, яке постійно трансформується, реформується та знаходиться в стані перманентних змін, що не може не відобразитися на психологічному здоров'ї його громадян.

Також сама професія психолога ставить перед людиною високі вимоги, як в професійному так і в особистісному розвитку, бо душевний стан іншої людини – це дуже висока відповідальність фахівця.

Література:

1. Карандашев В.Н. Психология: введение в профессию. Учебник и практикум для академического бакалавриата. М., 2000. 176 с.
2. Кузнецова О.В. Введение в профессию: психолог: учебник и практикум для академического бакалавриата. М.: Издательство Юрайт, 2018. 440 с.

Н.В. Руссу-Захаржевська,
спеціальність 053 «Психологія»
Рівненський інститут ВНЗ «Відкритий міжнародний
університет розвитку людини «Україна»
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук,
доцент Герасименко Л.Б.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ КАРТИНИ ЗДОРОВ'Я У СТУДЕНТІВ, СХИЛЬНИХ ДО СУЇЦИДУ

Українська держава головним своїм пріоритетом, найвищою соціальною цінністю визнала людину, її життя і здоров'я, честь і достоїнство, недоторканність і безпеку. Проте нині країна переживає складний перехідний період, у зв'язку з чим підсилюються соціальні негаразди в суспільстві і – як їхній наслідок – збільшився рівень смертності внаслідок здійснення самогубств (майже на 50% протягом останніх десяти років). Тепер щогодини в нашій

країні, внаслідок здійснення самогубства вмирає два чоловіки.

Самогубство (суїцид) – це крайній вид автоагресії, навмисне самопозбавлення життя. Таких випадків в Україні було зареєстровано: в 1994р. – 18789, в 1995 р. – 14587, в 1998 р. – 15248. Загалом в Україні кожних 34 хвилини здійснюється одне самогубство.

Лише в м. Києві щороку внаслідок здійснення самогубства вмирає близько 500 осіб. Суспільство вимагає достовірної інформації про масштаби, характер і причини суїцидального феномена, розробка і здійснення ефективних заходів запобігання самогубств і доведення до самогубств, особливо з огляду на значну латентність явища. У зв'язку з цим теоретичне і практичне дослідження психології особистості і поведінки в суїцидології є досить важливими. Викладені обставини обумовили вибір теми даної праці і свідчать про її актуальність.

Мета дослідження: теоретично дослідити систему ставлення до свого здоров'я у студентів, схильних до суїцидів.

Прихильник психоаналізу Карл Меннінгер виділив три складові частини суїцидальної поведінки: бажання вбити; бажання бути вбитим; бажання померти.

За виразом В. Соловйова, між тими, хто заперечує життєвий сенс, є люди серйозні, це ті, хто своє заперечення завершує ділом – самогубством; та є несерйозні, які заперечують сенс життя лише роздумами та філософськими системами.

М. Бердяєв глибоко проаналізував психологію самогубця, зазначивши, що людина, яка вирішує покінчити з життям остаточно втрачає віру, надію, а світ для неї стає чужим та ворожим, як наслідок людина повністю занурюється в себе. М.Бердяєв зазначає, що по природі своїй самогубець егоїст, адже крім себе нездатна когось помічати. «Самогубство по своїй природі є запереченням трьох найвищих християнських істин – віри, надії та любові. Самогубець – це людина, яка втратила віру. Бог перестав бути для неї реальною, доброю силою, яка керує життям. Вона також людиною, яка втратила віру, впала в гріх нудьги

та відчаю і це найбільше. Нарешті, вона є також людиною, яка не має любові, не думає про себе та про інших, про ближніх».

А. Камю вважає, що є одна справжня серйозна філософська проблема: вирішити, чи варто життю бути прожитим, або воно не варте цього, тобто треба відповісти на головне питання філософії. «Самогубство, зазначає А. Камю, завжди розглядалося виключно як соціальний феномен. Ми ж, навпаки, ставимо питання про зв'язок самогубства з мисленням індивіда».

Самогубство, як вважає психолог кризового стаціонару для суїцидентів О. Калашникова, – це слабкість, капітуляція, воно ніколи не може бути виправданим, навіть тоді, коли людина втратила все – кохання, здоров'я, віру в себе, сенс життя. Якщо людина вирішує позбавити себе життя, це означає, що в її свідомості відбуваються суттєві зміни. Сенс життя є фундаментальною життєвою категорією. Людина вирішує позбавити себе життя, коли під впливом тих чи інших обставин її існування втрачає сенс. «Вихідним в етико-психологічному аналізі самогубств треба вважати категорію життєвого сенсу – одну з найзагальніших, найбільш інтегрованих характеристик розуміння життя та відчуття життя особистості».

Існує безліч чинників, що призводять до суїциду і суїцидальних спроб. Як правило, це - соціальні, соціально-психологічні або психологічні. І, принаймні, два види самогубств безпосередньо пов'язані з соціальними чинниками.

Перший, коли суспільство, в певних ситуаціях, керуючись громадськими, соціальними нормами, а так само правилами поведінки або горезвісним кодексом честі як би вимагає від своїх членів самопожертви.

Другий пов'язаний безпосередньо з соціальними факторами, коли становище в суспільстві будь якої групи людей або конкретного індивіда з незалежних від нього причин настільки важко, що суїцид є одним з найбільш надійних способів позбавлення від страждань.

Нужда і безробіття, «безплідність і безпросвітність боротьби за існування» - ці слова стали штампами і вже давно зв'язуються з причинами самогубств. Відомо, що економічний добробут суспільства безпосередньо

пов'язане з кривої зростання суїцидів. У представників всіх класів і соціальних верств населення економічні проблеми породжують відчуття безнадії і відчаю.

Одним з найсильніших соціальних чинників, що визначають рівень самогубств і зв'язують минуле і сьогодення, є релігія. Вона визначає ставлення членів суспільства до суїциду. Слід зауважити, що в більшості релігій суїцид різко критикується, він прирівнюється до вбивства і вважається смертним гріхом. Життя дане людині Богом, і тільки він позбавити її людини.

У зв'язку з цим виділено та проаналізовано класифікацію криз, пов'язаних з циклом навчання у вищому навчальному закладі за Н. Хазратовою, а саме:

1. криза адаптації до умов навчання у вузі (1 курс);
2. криза «середини» навчання (2-3 курси);
3. криза завершення навчання і переходу в інший соціальний статус (5 курс – початок трудової діяльності);
4. криза відрахування з вузу, яка створює деривацію такого необхідного у 20-річному віці почуття причетності.

За основу взята класифікація причин кризи взаєностосунків з протилежною статтю за І.Попиком, де зазначено, що основними проблемами у побудові взаємовідношень є: проблеми, пов'язані з високим рівнем вимог до свого обранця; проблема пов'язана з пошуком (на підсвідомому рівні) партнера, який має реалізувати в житті ті плани, які особистість не здатна реалізувати самостійно; проблеми на комунікативному рівні; проблеми пов'язані з нав'язаними стереотипами (розмежування обов'язків між хлопцем і дівчиною, страх перед статевим зближенням, проблеми створення сімейних стосунків); та проблеми пов'язані з втратою коханою людини, чи то від її смерті, чи від розриву стосунків.

Кожна з цих проблем може сильно вразити остаточно ще не сформовану психіку молодої людини, і без надання вчасної і належної допомоги може призводити до патологічних висновків. У зв'язку з цим зазначено, якими методами і шляхами можна надавати допомогу суїцидально налаштованим студентам. Основним методом допомоги є спілкування з фахівцем, який

шляхом віднайдення основної причини кризової ситуації, зорієнтовує свої сили на вихід із становища, головними серед яких мають бути любов до дитини, чесність з нею, компромісність та відвертість.

Акт самогубства особливо вражає людську свідомість тоді, коли його вчиняє юна людина. Наявність суїциду, наркоманії та алкоголізму серед молоді, а особливо його зростання глибоко вражає. В роботі подано короткий екскурс поглядів на феномен суїциду в світовій історії, визначено поняття суїциду. Основна частина роботи присвячена аналізу зовнішніх чинників суїцидальності серед студентів, адже суїцидальні настрої і суїцидальна поведінка пов'язані з глибинною кризою у світогляді, ціннісно-орієнтаційній сфері особистості (життя втрачає сенс, стає тужливим і безрадісним, а майбутнє – безперспективне і позбавлене цінності). Це чинники пов'язані з качанням у вищому учбовому закладі (зміна стандартних умов життя, зміна оточення, вихід з-під опіки батьків, матеріальна невлаштованість у житті, збільшення інтелектуальних навантажень).

Н.М. Сидоренко,
спеціальність 053 «Психологія»
Рівненський інститут ВНЗ Відкритий міжнародний
університет розвитку людини «Україна»
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук,
доцент Герасименко Л.Б.

ОСОБЛИВОСТІ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ПЕРШОКЛАСНИКІВ

Вагомими чинниками розвитку особистості в дитячому віці є ті взаємини з дорослими та однолітками, в які вступає дитина під впливом соціального оточення, передусім, сім'ї та різних виховних інституцій. Проте доводиться констатувати відсутність спеціальних досліджень, присвячених з'ясуванню особливостей міжособистісної взаємодії у першокласників. Це надзвичайно важливий період соціального і комунікативного розвитку особистості дитини, становлення її зв'язків з оточуючими людьми, формування засад учнівської

діяльності.

Отже, соціальна значущість і недостатня розробленість теоретичних і прикладних аспектів зазначеної проблеми зумовлюють актуальність даної теми.

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей міжособистісної взаємодії у молодшому шкільному віці.

Вивчення взаємовідносин всередині дитячих груп є традиційним у вітчизняній педагогічній і психологічній літературі. Особливу актуальність вказана проблема набуває у зв'язку з двома крайніми точками зору на оцінку наукових досягнень минулого, які присутні в роботах сучасних авторів. З одного боку, виявляється тенденція розглядати сучасний етап вивчення груп і колективів як явище зовсім нове для нашої науки, пов'язане виключно з засвоєнням зарубіжного досвіду в цій області. З іншого боку, виявляється прагнення модернізувати проблеми, підходи і результати психологічних пошуків науки минулих років. Перші вказівки на особливий характер взаємовідносин, які складаються між дітьми у класі, на їх психологічний вплив і значимість можна виявити у художній і педагогічній публікації другої половини XIX століття.

Заслужують уваги роботи відомого педагога свого часу Г.А. Рокова. У своїх статтях він виходить з того, що шкільний клас – це не просто сума статично незалежних величин, а особлива групова індивідуальність, яка має свої психічні властивості, що не зводяться до властивостей окремих індивідів, своє лице, свій особливий розумовий і моральний вигляд, який впливає на характер людини, чим більш тісно вона з ним пов'язана.

Ряд цікавих положень розвиває у своїх статтях П.М. Загоровський. На його думку, на поведінку дітей в колективі впливають сімейні обставини, класова приналежність сім'ї, а також сімейні традиції.

Пізніше у вітчизняній психології значну увагу почали приділяти вивченню колективів і так званих малих груп. Цю проблему досліджували багато відомих психологів і педагогів минулого.

Конкретними показниками адаптованості учня в соціальному оточенні

мають бути його успішне навчання, адекватна поведінка, добрі стосунки з учнями й учителями, задоволеність своїми успіхами та місцем у структурі класу, належний емоційний тонус. Для кожної дитини її становище в системі особистісних взаємовідносин дуже важливе. Тому всі зміни, які відбуваються в цьому віці з однолітками необхідно враховувати при організації виховних заходів.

Спілкування являє собою складний, багатогранний процес, у якому можуть бути виділені наступні його сторони чи функції:

- Комунікація (обмін інформацією);
- Інтерація (обмін діями);
- Соціальна перцепція (сприйняття людьми один одного).

Після дитячого садка дитина вступає до школи. Починається її трудова діяльність. Вона проходить в середовищі нового, спеціально організованого шкільного колективу. У зв'язку з цим дитина вступає в нові відносини з людьми які виникають і розвиваються в умовах первинного шкільного колективу-класу. В класі є представники двох суспільних "груп,, з якими дитині треба буде встановити певні відносини: вчитель і однокласники.

Коломинський Я.Л. зазначає, що поряд із встановленням дружніх відносин, із потребою у спілкуванні, у дітей 6-7 років формується потреба у відособленні, хоч вона має ще досить нестійкий, фрагментарний, мало усвідомлений характер. У першокласника ще не склалася модель оцінки особистості. Однак першокласник уже може свідомо підійти до розуміння того, що він як особистість чимось схожий на інших і в той час має ряд відмінних властивостей. Необхідно зазначити, що у цьому віці вплив дитячого колективу на дитину дуже великий. Він може бути як позитивним, так і негативним. Негативному впливові більше піддаються хлопці, у порівнянні з дівчатами. Спільна діяльність є дуже важливою для дітей молодшого віку, адже вона розвиває в учнів колективізм, вміння рахуватися з думками, ідеями і бажаннями інших, а також центральне новоутворення цього віку – рефлексією. Тому в початковій школі навчальна співпраця з однолітками має стати такою ж

обов'язковою формою організації навчання, як і індивідуальна та фронтальна робота.

Також потрібно враховувати психологічні особливості взаємин хлопців і дівчат у молодшому шкільному віці. Хлопці більш схильні до спілкування, їм притаманний дух змагання, зміст спільної діяльності, власний успіх у ній важить для хлопців більше ніж наявність індивідуальних симпатій до інших. Хлопці розвиваються як фізично так і психологічно більш повільними темпами, ніж дівчата. У хлопчиків повільніше і важче виробляються такі якості як відповідальність, сумлінність, старанність. У хлопців відсутні і належні навички праці, а також не розвинуті якості, необхідні для успішного її здійснення: посидючість, наполегливість, терпіння, охайність. Істотним недоліком школярів обох статей є невміння організувати спільну діяльність.

Отже, ми виявили особливості міжособистісної взаємодії у молодшому шкільному віці та з'ясували соціально-психологічні чинники порушень взаємовідносин. Першокласники оцінюють своїх однолітків перш за все за тими якостями, які легко проявляються зовні, а також за тими, на які часто звертає увагу вчитель. Одним з видів спільної діяльності першокласників є ігрова діяльність, яка є ефективним джерелом формування колективізму дітей, де вона навчає загальноприйнятими правилами спілкування з іншими людьми.

В.М. Собчук,

спеціальність 053 «Психологія»

Рівненський інститут ВНЗ «Відкритий міжнародний
університет розвитку людини «Україна»

Науковий керівник – кандидат психологічних наук, доцент Шпак С.Г.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ З ДЦП

Особливості дитини з особливими потребами, пов'язані, у першу чергу, з умовами її формування, які значно відрізняються від умов розвитку здорової дитини.

Інвалідність у дітей означає істотне обмеження життєдіяльності, вона

сприяє виникненню психологічних бар'єрів та дезадаптації, яка обумовлена порушеннями в розвитку, утрудненнями в самообслуговуванні, спілкуванні, навчанні, що не може не відобразитись на формуванні особистості дитини з порушеннями здоров'я.

Аналіз порушень дитини показує, що лікування без систематичного корекційного соціально-педагогічного і психологічного впливу недостатньо ефективно. Ігри рухливі і малорухливі є найбільш прийнятною формою занять із цією категорією дітей. Дитина, включаючись в сюжет гри, стає її безпосереднім учасником, веселиться і радіє, забуваючи про свої проблеми.

Знизити рівень агресії, депресії, самотності дітей з функціональними обмеженнями здоров'я, покращити їх життєве середовище можливо за допомогою психокорекційних програм, а особливо ефективним для покращення особистісних особливостей дітей особливими потребами є застосування ігрових методів або ігротерапії.

Психологічний реабілітаційний супровід психолога дітей із особливими потребами виступає ключовим підходом, який реалізує пізнавальну, виховну, розвиваючу, комунікативну та емоційну функції. В роботі із зазначеною групою дітей у системі реабілітаційного супроводу ефективним є проведення тренінгів із застосування ігрових методик на розвиток пам'яті, уваги, дрібної моторики, абстрактного мислення. Ігри займають важливе значення у роботі з дітьми, вони навчають дітей ідентифікувати прояви різних емоцій як власні, так і оточуючих людей. Ігри виховують емоційну культуру уміння стримувати, або навпаки виразно проявляти свій інтерес, радість, здивування, зняття дитячої емоційної напруги та соціалізації за допомогою ігрових ситуацій. Адже такі діти, як відомо, гостро реагують на конфліктні ситуації та зміну соціального середовища.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні проблеми розвитку комунікативних здібностей у дітей із ДЦП.

В Україні проживає приблизно 210-220 тисяч осіб з функціональними обмеженнями здоров'ям з числа дорослого населення. Зокрема кількість дітей,

що народжуються з діагнозом ДЦП в Україні становить до 13 на 1000 дітей.

Світове співтовариство усвідомлює необхідність інтеграції людей із функціональними обмеженнями здоров'ям в суспільство шляхом подолання не тільки фізичних, але й символічних бар'єрів у їхній життєдіяльності. Як відзначає Е. Ярская-Смірнова, видання відповідних законів руйнують лише фізичні перешкоди в житті осіб з функціональними обмеженнями здоров'я. Однак необхідно у корені міняти систему ставлення до людей із функціонально обмеженим здоров'ям, ламати символічні бар'єри, що не дозволяють особам з функціональними обмеженнями здоров'я активно включатися в життя суспільства й повноцінно брати участь у ньому.

У сучасному суспільстві існують стереотипи щодо непридатності «здоровому суспільству» дітей із важким діагнозом ДЦП [3;6].

Дитячий церебральний параліч (ДЦП) – це непрогресуюча рухова неповноцінність, викликана аномальним розвитком або пошкодженням несформованого головного мозку. Дитячий церебральний параліч – це швидше характерний тип порушень нервово-м'язового розвитку, ніж хвороба.

Основу клінічної картини ДЦП становлять рухові розлади – паралічі, спонтанні рухи, порушення координації рухів. Порушується онтогенетична послідовність рухового розвитку, активується патологічна рефлекторна активність, що приводить до підвищення м'язового тону.

Причини виникнення дитячого церебрального паралічу у 25 % пов'язані з генетичними вадами розвитку (наприклад, мутації, хромосомна аберація), у 50 % випадків пов'язані з недоношеністю, травмами або лікарськими помилками. Також 5 % випадків обумовлені інфекціями, а 20 % випадків залишаються невідомими. Ймовірно, що багато випадків дитячого церебрального паралічу спричинені «набором» багатьох несприятливих чинників. Дитячий церебральний параліч - це лише одна з декількох неповносправностей, які можуть спричинятись пошкодженням або вадю центральної нервової системи. До інших неповносправностей належать епілептичні приступи, розумова відсталість, сенсорні порушення та інші

прояви. Рухова неповносправність часто домінує, привертючи увагу приховуючи непорушені розумові здібності у осіб з дитячим церебральним паралічем.

Порушення розвитку психічних функцій дітей із ДЦП складне та різноманітне, часто обумовлюється часом, ступенем та локалізацією мозкового ураження. При цьому захворюванні не існує чіткого взаємозв'язку між важкістю рухових та психічних порушень, так важкі рухові розлади можуть бути поєднані із затримкою психічного розвитку. Окрім порушення в моторному розвитку дитини можуть спостерігатися й мовленнєві та сенсорні дефекти. Однак важливу роль у генезі психічних порушень грають ступінь обмеження діяльності, особливості соціального та в першу чергу сімейного оточення.

Для дітей із церебральним паралічем характерні розлади емоційно-вольової сфери. Емоційні розлади при різних формах ДЦП проявляються по-різному. Емоційні розлади у одних дітей проявляються у вигляді підвищеної емоційної збудливості, дратівливості, руховому розгальмуванні, в інших – у вигляді загальмованості, сором'язливості, боязкості. Схильність до коливань настрою часто поєднується з інертністю емоційних реакцій. Так, почавши плакати або сміятися, дитина не може зупинитися. Підвищена емоційна збудливість нерідко поєднується із плаксивістю, дратівливістю, примхливістю, реакцією протесту, які підсилюються в новій для дитини обстановці та при стомленні. Іноді відзначається радісний, піднятий настрій зі зниженням критики (ейфорія).

У дітей з церебральним паралічем своєрідна структура особистості. Достатній інтелектуальний розвиток часто поєднується з відсутністю впевненості в собі, самостійності, з підвищеною сугестивністю. За своєю структурою цей інфантилізм ближче усього до так званого органічного поряд з рисами психіки, які властиві дітям більш молодшого віку (егоцентризм, лабільність, недостатня глибина емоцій, підвищена сугестивність і залежність від навколишніх), у цих дітей виявляються більш виражені порушення

інтелектуальної діяльності з інертністю психічних процесів і недостатністю логічного мислення. Поряд з перевагою ігрових інтересів можуть мати місце розгальмування та патологія потягів.

Серед сучасних технологій корекційної роботи з дітьми з ДЦП для подолання всіх бар'єрів є застосування реабілітаційного супроводу шляхом проведення ігрових методів, які допомагають набути якостей та моделей поведінки, які є життєво необхідними для існування в суспільстві. Гра знімає напруженість, тривогу, страх перед тими, що оточують, підвищує самооцінку, розширює здібності дітей до спілкування, збільшує діапазон доступних дитині дій з предметами, що дуже важливо в житті дитини з ДЦП, яка має обмежені можливості.

Дітям з ДЦП для адаптації в середовище «повноцінних» людей необхідним є встановлення контактів. Ефективніше контакти з іншими дітьми налагоджуються в ранньому віці. Дитина, знаходячись серед дітей, може відчувати, що вона не така як інші, але її переживання у зв'язку з віковими особливостями ще недостатньо глибокі, адаптація відбувається менш хворобливо і швидше. Найбільш прийнятною для вирішення цього завдання є ігрова діяльність. Використовуючи цей прийом, спеціаліст може організувати такі ігри, в яких дитина з функціональними обмеженнями здоров'я не відчуватиме себе безпорадною.

Л.В. Стрічек,

спеціальність 053 «Психологія»

Рівненський інститут ВНЗ «Відкритий міжнародний
університет розвитку людини «Україна»

Науковий керівник – кандидат психологічних наук, доцент Шпак С.Г.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВІВ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ

МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Останнім часом збільшилося число тривожних дітей молодшого шкільного віку, які відрізняються підвищеним занепокоєнням, непевністю, емоційною нестійкістю.

Основною провідною діяльністю молодшого школяра, його першим і найважливішим обов'язком стає навчання - набування нових знань, умінь і навичок, нагромадження систематичних відомостей про навколишній світ, природу та суспільство. Не відразу у школярів формується правильне ставлення до навчання. В момент вступу до школи діти звичайно позитивно сприймають перспективу шкільного навчання, у дітей настає потреба стати школярем, що зводиться до бажання змінити своє становище малої дитини, піднятися на наступний ступінь самостійності. Потреби дитини не завжди задовольняються, що призводить до проявів тривожності.

Мета дослідження – вивчення психологічних особливостей проявів тривожності в молодших школярів.

Науковими дослідженнями з вивчення тривожності займалися відомі психологи та психотерапевти такі, як: Л.С. Виготський, В. Астапов, П. Тілліх, М. Литвак, А.М. Парафіян, Е.І. Ільїн, Ф.Д. Горбов, А.Б. Леонова, К. Ізард, О.І. Захаров.

Тривожність розглядається, як реакція на соціальні впливи при певних індивідуальних психофізіологічних особливостях, а також як така, що може виникати при різних психосоматичних захворюваннях, тривожність, як суб'єктивним проявом неблагополуччя особистості, а також вплив самооцінки та рівня домагань на розвиток тривожності дитини. В психології розрізняють тривожність, як емоційний стан – ситуативну тривожність, і як стійку рису – особистісна тривожність, тобто індивідуальну і психологічну особливість, що проявляється з відчуттям тривоги і неспокою без достатніх підстав.

При розгляді питання тривожності молодших школярів основну увагу приділялося вивченню таких її чинників, як соціальна ситуація розвитку дитини, особливості сімейних стосунків та взаємодія вчителів і вихователів з дітьми в процесі виконання різних видів діяльності (Г.С. Абрамова, Б.Г. Ананьєв, І.Д. Андрєєва, М.І. Буянов, В.Г. Бочарова, І.Н. Гільяшева, Н.Д. Ігнат'єва, А.К. Дусавицький, І.В. Дубровіна, О.А. Карабанова, Н.В. Карабанова, В.Є. Каган, О.В. Новікова, Р.В. Овчарова, А.М. Прихожан, А.С. Співаковська, Т.М. Титаренко).

Виникнення й закріплення тривожності пов'язане з незадоволенням вікових потреб дитини, але стійкою особистісною основою тривожності стає в підлітковому віці, опосередковуючись особливостями «Я-концепції», відношення до себе. До цього вона є похідною до широкого кола порушень. Закріплення й посилення тривожності відбувається по механізму «замкнутого психологічного кола», ведучого до нагромадження й поглиблення негативного емоційного досвіду, що, породжуючи у свою чергу негативні прогностичні оцінки й визначаючи багато в чому модальність актуальних переживань, сприяє збільшенню й збереженню тривожності.

Тривожність має яскраво виражену вікову специфіку, що виявляються в її джерелах, зміст, формах прояву компенсації й захисти. Для кожного вікового періоду існують певні області, об'єкти дійсності, які викликають підвищену тривогу більшості дітей у незалежності від наявності реальної погрози або тривожності як стійкого утворення. Ці «вікові піки тривожності» є наслідком найбільш значимих соціогенних потреб.

У дані «вікові піки» тривожність виступає як неконструктивна риса, котра викликає стан паніки, зневіри. Дитина починає сумніватися у своїх здатностях і силах. Але тривога, дезорганізує не тільки навчальну діяльність, вона починає руйнувати особистісні структури. Тому знання причин виникнення підвищеної тривожності, приведе до створення й своєчасного проведення корекційної роботи, сприяючи зниженню тривожності й формуванню адекватної поведінки в дітей молодшого шкільного віку.

Також емоційне неблагополуччя типу тривожності спостерігалось в дітей з високою самооцінкою. Вони претендували на те, щоб бути «найкращими» учнями, або займати найвище положення в колективі, тобто минулого високі домагання в певних областях, хоча дійсних можливостей для реалізації своїх домагань не мали. Неадекватно висока самооцінка в дітей складається в результаті неправильного виховання, завищених оцінок дорослими успіхів дитини, захвалювання, перебільшення його досягнень, а не як прояв уродженого прагнення до переваги.

Претендуючи на високий рівень досягнень у навчанні, він може не мати

достатніх знань, умінь, щоб домагатися їх, негативні якості або риси характеру можуть не дозволити йому зайняти бажане положення серед однолітків у класі. Таким чином, протиріччя між високими домаганнями й реальними можливостями можуть привести до важкого емоційного стану.

Від незадоволення потреби в дитини виробляються механізми захисту, що не допускають у свідомість визнання неуспіху, непевності й втрати самоповаги. Він намагається знайти причини своїх невдач в інших людях: батьках, учителях, товаришах.

Неймарк називає це «афектом неадекватності» – «...гостре емоційне прагнення захистити себе від власної слабості, будь-якими способами не допустити у свідомість непевність у себе, відштовхування правди, гнів і роздратування проти всього й всіх». Такий стан може стати хронічним і тривати місяці й роки. Сильна потреба в самостверженні приводить до того, що інтереси цих дітей направляються тільки на себе. Такий стан не може не викликати в дитини переживання тривоги. Спочатку тривога обґрунтована, вона викликана реальними для дитини труднощами, але постійно в міру закріплення неадекватності відносини дитини до себе, своїм можливостям, людям, неадекватність стане стійкою рисою його відносини до світу, і тоді недовірливість, підозрілість й інші подібні риси, що реальна тривога стане тривожністю, коли дитина буде чекати неприємностей у будь-яких випадках, об'єктивно для нього негативних.

На думку Славіна Л.С. афект стає перешкодою правильного формування особистості, тому дуже важливо його перебороти. У роботах цього автора указується, що дуже важко перебороти афект неадекватності. Головне завдання полягає в тім, щоб реально привести у відповідності потреби й можливості дитини, або допомогти йому підняти його реальні можливості до рівня самооцінки, або спустити самооцінку. Але найбільш реальний шлях – це перемикання інтересів і домагань дитини в ту область, де дитина може домогтися успіху й затвердити себе. Так, дослідження Славиному, присвячене вивченню дітей з афективним поведінням, показало, що складні емоційні переживання в дітей пов'язані з афектом неадекватності.

Негативні переживання, що ведуть до труднощів у поведженні дітей, не є наслідком уроджених агресивних або сексуальних інстинктів, які «чекають визволення» і все життя задовольняють над людиною.

Проблема тривожності має й інший аспект – психофізіологічний. Другий напрямок у дослідженні занепокоєння, тривоги іде по лінії вивчення тих фізіологічних і психологічних особливостей особистості, які спричиняються ступінь даного стану. Велика кількість авторів вважають, що тривога є складовою частиною стану сильної психічної напруги – «стресу».

Кожна дитина неповторна та особлива. Тому в різних дітей за статтю, темпераментом, та віком тривожність проявляється по різному. В залежності від типу темпераменту, тривожність в дітей проявляється в різних проявах наприклад: в холериків присутні прояви агресії, негативізму, дитину багато, що дратує, а меланхоліки недовірливі, нерішучі, боязливі, відповідають на запитання вчителя низьким тихим голосом, часто плачуть.

Серед причин, що викликають дитячу тривожність, на першому місці – неправильне виховання і несприятливі взаємини дитини з батьками, особливо з матір'ю. Серед інших причин може бути не правильне спілкування вчителя з дитиною або наприклад конфлікт дитини в класі та інші.

А.Л. Терещенко,
спеціальність 053 «Психологія»
Рівненський інститут ВНЗ «Відкритий міжнародний
університет розвитку людини «Україна»
Науковий керівник – кандидат психологічних наук, доцент Шпак С.Г.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ОСОБИСТОСТІ В СІМ'Ї

У роботі на основі теоретичного аналізу розкрито сутність емоційного вигорання особистості в сім'ї та визначено особливості його виникнення в умовах низької задоволеності шлюбними взаєминами.

***Ключові слова:** емоційне вигорання, емоційне вигорання особистості в сім'ї, особливості емоційного вигорання, сім'я, шлюб, сімейний стрес.*

Складна соціально-економічна ситуація в країні негативно відбивається на психологічному здоров'ї населення, і на сім'ї зокрема.

Синдром вигорання не випадково є актуальною темою сьогодні – у ньому описується типовий феномен нашого часу. Сучасність характеризується не лише високим темпом, поспіхом, а й широким вибором можливостей діяльності та націленістю на досягнення, але також і відсутністю стосунків, та й не обов'язковості, це прагматичний час, сповнений духом споживання, в котрому все служить досягненню максимальної продуктивності. Тому синдром емоційного вигорання можна розглядати як рахунок, що виставляється нам за відчужену, від нашої людської дійсності життя на користь вимог часу.

Окрім загальних вимог сьогодні, існують також вимоги сім'ї, громади, релігійної общини, та ін. Все це може стати як джерелом підтримки та місцем відновлення, так і джерелом додаткового стресу.

Проблема синдрому «емоційного вигорання» знайшла своє відображення у роботах зарубіжних і вітчизняних вчених присвячених змісту та структурі цього синдрому (Г.В. Ложкін, М.П. Лейтер, С.Д. Максименко, Л. Малець, Е. Махер, В.Є. Орел, М.Л. Смільсон, Т.В. Форманюк та ін.), а також методам його діагностики (В.В. Бойко, Н.Є. Водоп'янова, Т. І. Ронгинська, О.С. Старченкова та ін.). Деякі прояви синдрому «емоційного вигорання» вивчались у представників різних професійних груп – працівників медичних закладів (Г.І. Каплан, Г.Е. Робертс, Б.Дж. Седок, В.Є. Семеніхіна, К. Черніс та ін.), соціальних працівників (Т. Марек, К. Ван Вак та ін.), спортсменів (Б. Вайт, В. Могран, А.Хакней та ін.). Л. В. Кондрацька займалася дослідженням особливостей емоційного вигорання у підлітків.

Мета дослідження: дослідити зміст шлюбних взаємин та їх вплив на емоційний стан особистості в сім'ї.

Вигорання – це своєрідний стан виснаження, що виникає внаслідок комунікативного стресу. Його зазвичай характеризують як негативну складову соціальних професій педагога, лікаря, юриста, соціального працівника. Але людина стикається з емоційно напруженими і значущими життєвими ситуаціями не лише на роботі. Насправді вона нерідко ще більше

виснажується вдома, де теж треба щодня спілкуватися, розуміти, співчувати, допомагати, вислуховувати, вирішувати чужі проблеми.

На сучасному етапі розвитку закордонної науки феномен вигорання досліджується в психології стресових станів (вигорання як результат стресу), в межах психології професійної діяльності (вигорання як форма професійної деформації) та екзистенційної психології (вигорання як стан фізичного і психічного виснаження, що виникло в результаті довготривалого перебування в емоційно напружених ситуаціях). Проблема емоційного вигорання вивчається закордонними психологами вже більше тридцяти п'яти років. За цей час було видано близько трьох тисяч публікацій з питань емоційного вигорання та виділено близько ста симптомів, пов'язаних з емоційним вигоранням (хоча у більшості випадків вони мали описовий характер та не були підтверджені емпіричними дослідженнями). Аналіз вітчизняних наукових джерел показав, що українські науковці також досліджували емоційне вигорання працівників залежно від сфер їх діяльності: серед медичних працівників, працівників пенітенціарної системи, особового складу спецпідрозділів, працівників ОВС з різним стажем професійної діяльності, офіцерів внутрішніх військ МВС України, оперативних працівників на етапі адаптації до професійної діяльності, працівників пожежно-рятувальних підрозділів МНС України, викладачів-психологів, вчителів, психологів-консультантів та ін.

У наукових працях та дослідженнях авторами використовуються різні варіанти перекладу англійського терміна «burnout»: «емоційне вигорання» (В. В. Бойко, В. Дудяк), «емоційне згорання» (Т. С. Яценко, Т. В. Форманюк), «емоційне перегорання» (В. Д. Від), «емоційне вигоряння» (Н. Самикіна, О.В. Коноплицька, Т.В. Вашека, Н.Б. Янушева). Зустрічаються також такі терміни, як «професійне вигорання» (Т. І. Ронгінська, Л. Карамушка, Л.М. Юр'єва) та «психічне вигорання» (О. О. Рукавішніков, Н. Є. Водоп'янова).

Деперсоналізація проявляється в знеособленні та формальності внутрішньо сімейних контактів.

Редукція власних досягнень виявляється в зниженні почуття особистісної компетентності в сімейних справах, незадоволеності собою, зменшенні цінності своєї діяльності в сімейній сфері, негативному сприйнятті себе як шлюбного партнера чи члена сім'ї, своїх сімейних ролей.

Сім'я визначається як мала соціальна група, заснована на шлюбі та кровній спорідненості. Члени сім'ї об'єднані емоційними зв'язками, спільністю побуту, моральною відповідальністю, взаємодопомогою. Сімейні взаємини є офіційними за формою та неофіційними за змістом

Шлюб як добровільний, рівноправний союз між жінкою і чоловіком, спрямований на створення сім'ї, для якого характерна «залученість», бажання творити взаємини.

Тож розмежовується поняття сім'ї та шлюбу. Сім'ї як малої групи та шлюбу як простору для існування шлюбних партнерів як команди, об'єднаної однією метою та з активною усвідомленою позицією. А коли говорити про християнський шлюб, маємо на увазі глибоку залученість на рівні екзистенційної мотивації, єднання з Богом членів подружжя. Що наповнює шлюб більш глибоким змістом, в даному випадку – духовним.

Відсутність змученості на єдності, може призводити до відстороненості та охолодження в шлюбних взаєминах, та виникнення простору для сімейної дисгармонії, що може стати причиною емоційного вигорання шлюбних партнерів у сім'ї.

Отже, емоційне вигорання в сім'ї визначатимемо як загальне психічне виснаження людини, що виявляється в зниженні її зацікавленості сімейним життям, сімейними справами, поступовому згасанні мотивації, пов'язаної із сімейними стосунками, зниженні ефективності виконання нею своїх сімейних обов'язків і загальних психосоматичних порушеннях. Емоційне вигорання в сім'ї являє собою процес, що розвивається в часі і починається із сильного і тривалого стресу.

Ю.С. Тимофєєва,
спеціальність 053 «Психологія»
Миколаївського міжрегіонального
інституту розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – доктор філософії в галузі психології,
доцент Мазур В.М.

АГРЕСІЯ. ОСОБЛИВОСТІ ПІДЛІТКОВОЇ АГРЕСІЇ

Поняття «агресія» походить від латинського «нападати». Воно здавна існує в європейських мовах, однак, значення йому надавалося не завжди однакове. До початку ХІХ століття агресивним вважалося будь-яка активна поведінка, як доброзичлива, так і ворожа. Пізніше, значення цього слова змінилося, стало більш вузьким. Під агресією стали розуміти ворожу поведінку по відношенню до оточуючих [1, 6].

Є дві основні форми агресії, якої часто користуються підлітки: фізичну і вербальну агресію.

1. Прямою метою фізичної агресії може бути заподіяння болю або пошкодження іншої людини. Фізична агресія найчастіше пов'язується із застосуванням сили, тобто коли використовується мускулатура, м'язи кисті, руки, ноги [2, 32].

2. Вербальна агресія, яка в повсякденному житті також має за мету нанесення або заподіяння болю (частіше психологічного характеру), які непомітні для стороннього спостерігача.

У підліткової агресії найбільш яскраво виступають такі особливості:

1. Висока афективна зарядженість поведінкових реакцій;
2. Імпульсивний характер реагування на фрустраційну ситуацію (труднощі, конфлікти);
3. Короткочасність реакцій із критичним виходом;
4. Низький рівень стимуляції;
5. Недиференційована спрямованість реагування;
6. Високий рівень готовності до агресії

Є й інші формальні розподіли агресії, наприклад, на агресію групову та

індивідуальну. Так, агресія котра здійснюється однією людиною або цілою групою, при протизаконній поведінці впливає на міру покарання.

Агресивність підлітків як прояв їхніх внутрішньоособистісних конфліктів – це спосіб самоствердитись в очах однолітків, соціуму. Однозначно, соціальне оточення є одним із основних причин породження внутрішньоособистісних конфліктів, що в результаті і призводять до підліткової агресії, але ми маємо розуміти, що соціум який породжує агресію так й в змозі управляти нею.

Підліткова агресія – наслідок загальної озлобленості і заниженої самоповаги в результаті пережитих невдач та несправедливостей. Агресія, це в першу чергу енергія, яку підліток не в змозі опанувати і звільнитися від неї найлегшим шляхом, простіше підняти голос на маму чим пояснити свої почуття. Зумівши зрозуміти дорослу дитину, зумівши прийняти її бажання виділитись, соціум направить енергію в позитивне русло і цим самим позбудеться масової підліткової агресії.

Причини формування агресивної поведінки підлітків можуть бути об'єктивними та суб'єктивними. Об'єктивними чинниками, що сприяють формуванню в поведінці підлітків мотивації до агресії, насильства й жорстокості, виступають економічні та соціальні умови життя суспільства: економічна нестабільність, криза, безробіття, різкий поділ на багатих та бідних, що супроводжується демонстрацією у ЗМІ яскравого стилю життя.

Отже, агресивність як прояв активності властива всім людям. Тому в широкому розумінні її можна тлумачити як негативне явище. Позитивний бік агресивності як здатності до активності – це ініціатива до подолання труднощів, боротьба за виживання, самовдосконалення.

Література

1. Агрессия. Политология: Энциклопедический словарь / Общ. ред. и сост.: Ю.И. Аверьянов. М.: Моск. коммерч. ун-та, 1993. 431 с.
2. Іванова В.В. Причини та форми агресивної поведінки підлітків. *Практична психологія та соціальна робота*. 2000. № 5.

А.М. Торгонська,
спеціальність 053 «Психологія»
Рівненський інститут ВНЗ «Відкритий міжнародний
університет розвитку людини «Україна»
Науковий керівник – доктор психологічних наук,
професор Юрченко В.М.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЯВІВ ГІПЕРАКТИВНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Істотні соціальні зміни в нашому суспільстві відбиваються на розвитку дитини в сучасній сім'ї. Значна кількість порушень і затримок розвитку людини в дитячому віці робить необхідним вивчення, систематизацію та узагальнення світового досвіду психологічної допомоги. Особливу увагу звертають при цьому порушення функцій уваги і гіперактивність дітей.

Явище гіперактивності та дефіциту уваги в ранньому дитячому віці, у дошкільному віці, все більш стає істотною проблемою психічного розвитку дитини, її соціалізації, засвоєння програми (І.П. Брязгунов, О.В. Касатікова, М.М. Заваденко, Н.М. Іовчук, А.Д. Комелева, Л.С. Алексеєва, О.К. Лютова, Г.Б. Моніна, О.І. Романчук, А.Л. Сіротюк, Р. Барклі, У. Брек, І. Прекоп).

За різними даними, кількість дітей з гіперактивною поведінкою, яка, як правило, супроводжується проблемами зі стійкістю уваги і здатністю до її концентрації, становить в загальній популяції від 1,5 до 20 відсотків (М.А. Белянчікова, О.І. Романчук, С. Голдштейн, Е. Тейлор). Деякі автори відзначають також довгостроковий вплив дитячої гіперактивності на соціальну адаптацію і життя дорослої людини (К. Рідл, Дж. Рапопорт, Д. Оффорд, С. Мануцца, П. Сачдев). Вивчення причин і механізмів таких змін має значення у створенні ефективних засобів психологічного супроводу, профілактичних, реабілітаційних заходів та інших видів психологічної допомоги.

Мета дослідження – вивчення особливостей проявів гіперактивності у дітей дошкільного віку.

Серед типових порушень поведінки дітей не можливо не помітити

гіперактивну дитячу поведінку. Симптоми гіперактивності були вперше описані як розлад в 1902 році англійським лікарем Д.Стіллом, який вважав, що поява симптомів викликана слабким «гальмуючим волеспрямунням» («inhibitory volition») і «недостатнім моральним контролем» («defective moral control») [8].

«Гіпер» (від грец. hyper - «над», «зверху» - складова частина складних слів, що вказує на перевищення норми. Слово «активний» прийшло із латинського «activus» і означає «діяльний, дійовий».

У психологічній літературі ми можемо знайти досить велику кількість визначень та характеристик термінів, пов'язаних з дитячою гіперактивністю. Точка зору психологів акумульована та представлена у психологічних словниках.

Так, у психологічному словнику, складеному С.Ю.Головиним, дитяча гіперактивність (hyperactivity) визначається як відхилення від вікових норм онтогенетичного розвитку, що характеризується неухважністю, відволіканням, імпульсною поведінкою в інтелектуальній та соціальній діяльності, підвищеною руховою активністю при нормальному рівні інтелектуального розвитку [2].

У сучасному тлумаченні гіперактивність визначається і як стан, що одержав назву «гіперактивний розлад з дефіцитом уваги» (ГРДУ), і як «синдром дефіциту уваги з гіперактивністю» (СДУГ).

Аналізуючи наукову літературу, під гіперактивністю дитини, прийнято розуміти занадто неспокійну фізичну і розумову активність у дітей, коли збудження переважає над гальмуванням.

Лікарі вважають, що гіперактивність є наслідком дуже незначного ураження мозку, яке не визначається діагностичними тестами тобто ми маємо справу з мінімальною мозковою дисфункцією.

Ознаки гіперактивності виявляються у дитини досить рано. Піки прояву гіперактивності співпадають з піками психомовного розвитку: в 1-2 роки, 3 роки, 6-7 років;

Виділяють три основні форми синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю:

- (СДУГ/У) – синдром дефіциту уваги з гіперактивністю з перевагою порушень уваги;

- (СДУГ/Г) – синдром дефіциту уваги з гіперактивністю з перевагою гіперактивності та імпульсивності;

- (СДУГ7УГ) – синдром дефіциту уваги з гіперактивністю з однаковими виявами гіперактивності та порушень уваги.

Практики часто відзначають, що ці діти не можуть зосередитись на одному предметі протягом більш-менш тривалого часу, не здатні виконати поставлене завдання, не цікавляться якістю і результатами його виконання, та пояснюють таку поведінку дітей «неслухняністю», «невихованістю», «недисциплінованістю». Науковці стверджують, що для гіперактивних дітей характерна підвищена потреба у русі. При блокуванні цієї потреби правилами поведінки у дитини зростає мускульне напруження, погіршується увага, знижується працездатність, дитина швидко стомлюється. Емоційна розрядка, яка проявляється після цього, є захисною фізіологічною реакцією організму на надмірну напругу і проявляється в неконтрольованому рухливому занепокоєнні, роздратуванні, що нерідко кваліфікуються як дисциплінарні порушення. Стан стомлюваності часто супроводжується безпричинним роздратуванням, плаксивістю, істериками. Можуть спостерігатись порушення просторової координації - рухова вайлуватість та незграбність.

Ряд дослідників (Н.К. Корсакова, Ю.В. Мікадзе, Є.Ю. Балашова, В. Халецька, В.М. Трошин), характеризуючи гіперактивних дітей, відзначають патологічно низькі показники уваги, пам'яті, слабкість розумових процесів в цілому при збереженому нормальному рівні інтелекту. Довільна регуляція розвинена слабо, працездатність дітей на заняттях низька, стомлюваність підвищена.

Різні аспекти зазначеної проблеми активно вивчались А.Г. Платоновою і О.В. Касатіковою під керівництвом В.Р. Кучми і І.П. Брязгунова. У численних

дослідженнях зарубіжних (Г. Стілл, А. Тредголд, А. Штраус, С. Кеннерс, В. Дуглас) та вітчизняних психологів (В.І. Гарбузов, В. Дубровіна, З.С. Карпенко, О.К. Лютова, Г.Б. Моніна, М. Раттер, Ю.С. Шевченко та ін.) відмічається, що пік прояву гіпердинамічного синдрому припадає на вік 6-7 років. І у нас, і за рубежом СДУГ зустрічається у 4-9,5 % дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Усі дослідники відзначають необхідність ранньої корекційної роботи з гіперактивними дошкільниками. Разом з тим, у прогнозах на її результативність та перспективи таких дітей думки спеціалістів розходяться. Одні стверджують, що до 7-річного віку прояви синдрому можна подолати. Інші вважають, що нікому ще не вдалося змінити поведінку гіперактивної дитини, виправити її, зробити її слухняною та дисциплінованою і вказують на необхідність вчитися жити з такою дитиною у злагоді та співробітництві, приймаючи її такою як вона є.

Гіпердинамічний синдром (синоніми – гіперкінетичний синдром, гіперкінетичний розлад, синдром дефіциту уваги) – один з проявів ММД, що найчастіше зустрічаються. У дітей він в основному виражається в порушенні концентрації уваги і підвищеній неструктурованій активності.

Гіперактивність може супроводжуватись певними проблемами у взаєминах з оточуючими, труднощами в засвоєнні матеріалу, низькою самооцінкою. Симптоми гіперактивно-імпульсивної поведінки, що з'явилися у дитини в дошкільний період, зберігаються і під час її навчання у початкових і середніх класах. Все це приводить до слабкої успішності в школі і низької самооцінки. Типове явище для гіперактивної дитини, яка попадає в нові умови навчання в початковій школі – низька успішність, проблеми у спілкуванні та стосунках з однолітками.

В результаті аналізу психологічної літератури ми можемо знайти досить велику кількість визначень та характеристик термінів, пов'язаних з дитячою гіперактивністю. Емоційна розрядка, яка проявляється після цього, є захисною фізіологічною реакцією організму на надмірну напругу і проявляється в неконтрольованому рухливому занепокоєнні, роздратуванні, що нерідко

кваліфікуються як дисциплінарні порушення. Стан стомлюваності часто супроводжується безпричинним роздратуванням, плаксивістю, істериками. Можуть спостерігатись порушення просторової координації - рухова вайлуватість та незграбність.

В.В. Федінчик,

спеціальність 053 «Психологія»

Рівненський інститут ВНЗ «Відкритий міжнародний
університет розвитку людини «Україна»

Науковий керівник – кандидат психологічних наук, доцент Шпак С.Г.

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Однією з істотних проблем, з якою дуже часто стикаються студенти у міжособистісній і професійній взаємодії, є їхнє невміння, нездатність і неготовність встановлювати й підтримувати продуктивні особисті й ділові взаємини. У витоків даної проблеми лежить недостатній рівень комунікативних особливостей особистості, через що досить часто й виникають комунікативні бар'єри й конфлікти, що важко розв'язуються, на міжособистісному та груповому рівнях.

Особливу актуальність вивчення взаємозв'язку комунікативних особливостей студентів та міжособистісні стосунки спричиняє недостатня спрямованість навчальних програм більшості вищих закладів освіти на формування у майбутніх спеціалістів їх комунікативної активності. Важливим є питання розвитку не тільки професійних, але й особистісних комунікативних рис та якостей, які б сприяли і налагодженню студентського спілкування у форматі вищого навчального закладу, і зростанню особистості студента загалом. Тому слід зосередити увагу на комунікативній підготовці майбутнього професіонала, на розвитку його комунікативних якостей, актуалізації потреби у спілкуванні сьогоденного студента в процесі навчання у вищому навчальному закладі.

Мета дослідження – теоретичний аналіз особливостей підвищення комунікативної компетентності студентів.

Ефективність спілкування значною мірою визначається тими особистісними якостями та властивостями студентів, що проявляються у комунікативному процесі. Сказане дозволяє розглядати комунікативні характеристики майбутніх спеціалістів та їх актуалізацію з метою досягнення успішності спілкування й оптимізації навчання як важливий напрям у загальній системі професійної підготовки в умовах вищого навчального закладу.

Аналіз комунікативних особливостей як особистісних якостей і властивостей висвітлено в роботах Г.М. Андреевої, О.В. Андрієнко, О.О.Бодальова, В.А. Горяніної, В.М. Куніциної, Н.В. Казаринова, З.С.Карпенко, О.О. Леонтьєва, Б.Ф. Ломова, В.П. Москалець, Р.В. Павелківа, В.М. Погольша, А.М. Сухова та ін.

Сучасні науковці підкреслюють важливість проведення комунікативної підготовки майбутнього спеціаліста (Л.Е. Орбан-Лембрик, В.І. Кабрин, Н.Р.Вітюк, С.Д. Максименко, В.В. Рижов, С.В. Терещук, М.В. Савчин, В.А.Семиченко).

Однак питання своєрідності впливу комунікативних особливостей студентів на міжособистісні стосунки юнаків вивчено недостатньо. Малодослідженими виявились структура комунікативної активності, особливості її формування в ситуації вищого навчального закладу. Поза увагою дослідників залишаються проблеми співвідношення комунікативної та пізнавальної активності, значущість комунікативної активності студентів для ефективної навчальної діяльності.

Недостатній рівень комунікативної компетентності особистості часто є причиною виникнення комунікативних бар'єрів та міжособистісних і групових конфліктів серед студентської молоді. Це, зрештою впливає на ефективність їхньої навчальної діяльності у вищому навчальному закладі.

В психологічній літературі поняття «уміння» та «навички» найчастіше вживаються поруч. Проблемою співвідношення умінь і навичок займались

дослідники М.С. Каган, З.С. Карпенко, Г.С. Костюк, С.О.Сарновська та ін.

Відсутність адекватного розуміння у відповідності з його змістом спричиняє неадекватність цілеспрямованості в головному, стратегічному напрямі: формування й розвиток умінь підсилюється знаннями та відпрацюванням навичок.

Особливими ознаками уміння є: високий рівень усвідомленості, самостійність у вирішенні завдань, які виникають у процесі виконання певного виду діяльності; складність і комплексність, злиття розумових і практичних дій, цілеспрямованість, стійкість і міцність. Навички - це автоматизовані дії, компоненти певного виду діяльності.

З огляду на викладене ми розглядаємо комунікативні вміння як один із видів професійних умінь студента.

Відомий спеціаліст у галузі вивчення психології спілкування, О.О. Леонт'єв вважає, що до професійних комунікативних умінь потрібно включати: мовленнєве спілкування; орієнтування у співрозмовникові, тобто моделювання його комунікативно важливих особливостей особистості; орієнтування в умовах комунікативного завдання (правильно вибрати зміст спілкування, знайти адекватні засоби для передачі цього змісту, спланувати своє мовлення, забезпечити зворотний зв'язок); самоподачу (самопрезентацію), мотивами якої виступають самоутвердження та професійна необхідність, володіння невербальними засобами спілкування; установлення контакту.

Спроба обґрунтувати перелік комунікативних умінь студента здійснювалась В.О. Кан-Каликом. Дослідник підкреслює, що для реалізації цілісного комунікативного процесу необхідно: вміння спілкуватись на людях; уміння цілеспрямовано організовувати спілкування й управляти ним; уміння швидко, оперативно та правильно орієнтуватися в умовах спілкування, що змінюються; правильно планувати та здійснювати систему комунікації, зокрема, її важливу ланку - мовленнєвий вплив; швидко й точно знаходити адекватні змісту акту спілкування комунікативні засоби, які одночасно відповідають творчій індивідуальності студента та ситуації спілкування, а також його індивідуальним

особливостям; вміння постійно відчувати й підтримувати зворотний зв'язок у спілкуванні. Він підкреслює, що вказані групи комунікативних умінь до свого складу включають також інші вміння, а саме: встановлення психологічного контакту, завоювання ініціативи та організацію «приспосувань»; сприймання й розуміння людини людиною; використання жестів.

На думку О.О. Леонтьєва, студент повинен володіти: волювими якостями (уміннями управляти своєю поведінкою); якостями уваги (спостережливість, гнучкість (переключення) і т.п.); уміннями соціальної перцепції, уміння розуміти, а не тільки бачити (адекватно моделювати особистість співрозмовника, його психічний стан); уміннями «подавати» себе у спілкуванні з іншими; уміннями оптимально будувати своє мовлення у психічному плані (уміння мовленнєвого та не мовленнєвого контакту).

Основними і провідними уміннями спілкування є: управління власним емоційним станом і емоційна ідентифікація з аудиторією (співрозмовниками). Перше з вказаних умінь дійсно має важливе значення у повсякденному спілкуванні студента. У другому ж випадку мова йде не про комунікативне вміння, а, скоріше, про психологічний навик.

Теоретичні аналіз наукових джерел з проблеми комунікативних особливостей особистості дав змогу виявити відсутність єдиного підходу щодо тлумачення даного поняття. Комунікативні особливості трактуються як інтегральні характеристики особистості, які відображають її потенційні можливості й реальні прояви у процесі спілкування та визначають міру ефективності взаємодії. Комунікативні особливості являють собою комплексне утворення, структурними елементами якого є мотиваційна сфера спілкування, комунікативні вміння навички, здібності, стиль спілкування, комунікативний потенціал та комунікативна компетентність.

Розглядаючи комунікативні особливості студента, досліджено компоненти комунікативної природи навчальної діяльності: педагогічне спілкування як необхідна умова навчальної діяльності, як взаємодія між викладачем та студентами, як окремий випадок спілкування; міжособистісне

спілкування в студентській групі, спілкування між студентами; комунікативні особливості студента; комунікативні особливості студентської групи; рівень потреби у спілкуванні; комунікативні установки; стилі спілкування; тип комунікативного зв'язку; комунікативна активність.

Комунікативна активність виступає засобом оволодіння знань та відображення їх в практичній діяльності. Сказане дає підстави розглядати комунікативну активність як основу пізнавальної активності.

О.О. Федорчук,
спеціальність 053 «Психологія»
Рівненський інститут ВНЗ «Відкритий міжнародний
університет розвитку людини «Україна»
Науковий керівник – кандидат психологічних наук,
доцент Гришук М.М.

ПСИХОЛОГІЧНІ ТРАДИЦІЇ РОЗУМІННЯ ЯВИЩУ ГЕНДЕРУ

До середини двадцятого століття статева приналежність індивіда вважалась біологічним фактором, з якого автоматично виводились усі тілесні, соціальні й психологічні відмінності між чоловіками та жінками [1, с.18]. Англійське «sex» відповідає поняттю стать.

В історії розвитку зарубіжної гендерної психології виокремлюють такі етапи:

1. Перша чверть ХХ ст. Нечисленні дослідження психологічних особливостей чоловіків і жінок стосувалися здебільшого психології статі, де стать часто ототожнювалася із сексуальністю. [1, с.19-20].

2. Друга чверть ХХ ст. Більшість досліджень зосереджувалися на психології статевих відмінностей, які не зводилися до сексуальності, а вважалися заданими природою. [1, с.19-20].

3. Третя чверть ХХ ст. У зв'язку з накопиченням знань про диференціацію психології статевих відмінностей під впливом соціалізації чільне місце почало займати поняття «відмінності, пов'язані зі статтю», що

призвело ослаблення вияву біологічного детермінізму. [1, с.19-20].

4. Кінець XX ст. – початок XXI ст. Дослідники стали вести мову про гендерні відмінності, які можуть взагалі не мати біологічної основи. Сучасні гендерні дослідження, не заперечуючи значення біологічної статі, акцентують увагу на соціальній детермінації процесу набуття гендерної ідентичності індивіда [1, с.19-20].

В своїй роботі «Гендерна психологія» Т.В. Говорун наводяться слова Зігмунда Фрейда «Анатомія – це доля», саме так він вважав наголошуючи що чоловіче властиве біологічному чоловікові, а жіноче – біологічній жінці, а відхилення від цієї норми є симптомом психічного розладу [1, с.258].

Теорія Зігмунда Фрейда про виникнення статевої індивідуальності зробила, можливо, найбільш сильний вплив на розвиток психології, будучи одночасно самою суперечливою. Згідно з Фрейдом, вивчення статевих відмінностей в дитячому і ранньому дитячому віці ґрунтується на наявності або відсутності пеніса [2].

Учень і послідовник Фрейда Карл Густав Юнг вважав що в структурі позасвідомого є і чоловіче і жіноче начало. В індивідуальному позасвідомому чоловіка міститься його жіноча сторона – аніма, символами якої є Діва Марія, Мона Ліза, Жінка-мати. Архетипний зміст ані мусу – підсвідома чоловіча сторона особистості жінки. Стать є роллю, яка дається природою. У процесі індивідуації відбувається відкриття цілісного, вихід за межі статевої належності, проникнення в архетип Самості, який поєднує і жіноче, і чоловіче начало в одній людині. «Відкрити себе» – значить прийняти інтеграцію чоловічого і жіночого в собі такою, якою вона є [1,с.261].

Поняття «гендеру» було проаналізоване з точки зору різних психологічних теорій. Фрейд, вважав що «Анатомія – це доля»; Карл Густав Юнг - що в людині є як жіноче так чоловіче психологічне начало, К.Хорні заперечувала твердження Фрейда про відчуття жінкою неповноцінності, і критикувала багато його робіт, Ненсі Чодороу вважала, що процесі гендерного виховання Фрейд недооцінював вплив соціуму, зокрема матері. В теорії

структурно-функціонального аналізу Т. Парсона говорить про те, що лідерська роль чоловіка визначена його не здатністю народжувати та виховувати дітей, отже йому залишається спеціалізуватись в іншому, інструментальному напрямку.

Література

1. Говорун Т.В., Кікінеджи О.М. Гендерна психологія. К.: Видавничий цент «Академія», 2004. 308с.
2. Фройд З. Вступ до психоаналізу. К.: Основи, 1999. 595 с.

А.О. Черно,
спеціальність 053 «Психологія»
Приватний вищий навчальний заклад
«Медико – Природничий Університет» ПВНЗ «МПУ»
Науковий керівник – кандидат психологічних наук,
доцент Меліхова І.О.

ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ УСПІШНОСТІ ПРОФЕСІОНАЛА

Методологічне підґрунтя вітчизняної психології – діяльнісний підхід – припускає вивчення особистості, її розуміння через призму впливу діяльності на неї (психологічний та соціальний розвиток) та прояву її у діяльності (дії, вчинки, досягнення). Протягом всього процесу формування та розвитку людини як гармонійної особистості, вона є включеною у відповідні до вікового цензу виду діяльності, які змінюють один одного у соціальному середовищі.

Соціальне середовище виступає джерелом розвитку і вплив цього середовища змінюється з переходом від однієї вікової ситуації особистості до іншої. Так, «соціальна ситуація розвитку» (термін Л.С. Виготського) є специфічним відношенням між дитиною та соціальним середовищем, в якому одиницями аналізу виступають – діяльність та переживання. Переживання, які складають внутрішній план життя людини, починаючи з дитинства, являються так само важливими, як і її зовнішня активність, її діяльність. Власне, діяльність (першого та другого типу за Д.Б. Ельконіним) може впливати на розвиток сфери мотивацій та потреб, а також на інтелектуально-пізнавальну

сферу особистості.

Діяльність першого типу включає безпосередньо-емоційне спілкування немовляти, рольову гру дошкільника та інтимно-особистісне спілкування підлітка, які за змістом та глибиною відрізняються одна від одної, але орієнтують дитину на норми стосунків між людьми. Це так звана система стосунків «дитина-суспільний дорослий» або «людина-людина». Друга група діяльностей спрямована на формування операційно-технічних можливостей дитини, яка включає предметно-маніпулятивну діяльність дитини раннього віку, навчальну діяльність молодшого школяра і навчально-професійну діяльність старшокласника, їхні провідні види діяльності зовні мало схожі одна на одну, але за змістом вони спрямовані на засвоєння суспільно вироблених способів дій з предметами і на засвоєння різних еталонів. Це так звана система стосунків «дитина-суспільний предмет» або «людина-річ» (Кулагіна І.Ю., Коліуцький В.Н., 2001).

Отже, соціальна ситуація розвитку та провідні види діяльності надають можливість встановити, визначити ступінь сформованості особистості, через її ставлення до оточуючого. Процес розвитку свідомої особистості наданий, як раз, в її ставленні до природи та до інших людей, у виокремленні себе з природи. Особистість як свідомий суб'єкт усвідомлює не тільки оточуюче, але й себе у своїх стосунках з оточуючим (Рубінштейн Л.С.), що спонукає її до суспільно корисної діяльності через індивідуально-типологічні особливості та систему мотивів, завдань.

Соціальне середовище, суспільство через своїх «агентів» – родину, школу, церкву, засоби масової інформації, різні економічні і політичні інститути стимулюють різні складові мотиваційної сфери і за гендерною ознакою. Так, у хлопчиків соціальне середовище підкріплює розвиток незалежності та мотивацію досягнення, а у дівчат – афіліативні мотиви та мотивацію уникнення невдач (Реан А.А., Деркач А.А., Зазикін В.Г., 2002; Ferguson E.D., 1976). Це свідчення того, що виховання, (як система передачі традицій поколінь, суспільного досвіду, норм та правил), починаючи з раннього

віку також формує той самий внутрішній план переживань. В переживаннях поєднанні численні впливи різних зовнішніх та внутрішніх обставин (Божович Л.І., 1968), які разом з вихованням та особливостями самої людини відіграють суттєву роль у її досягненнях в навчальній діяльності та у майбутній кар'єрі.

Людина, в перу чергу, визначається суспільним ставленням до праці. Навіть її самооцінка визначається тим, що вона як суспільний індивід робить для суспільства. Це свідоме, суспільне ставлення до праці являється основою психологія особистості, взагалі, та основою самосвідомості, зокрема, (Рубінштейн Л.С.). Оскільки людина суспільна істота, то й досягати успішності–неуспішності вона буде у суспільній діяльності, якою безпосередньо займається. Отже, успішність особистості розглядається у зв'язку з діяльністю.

Ступінь успішності особистості, на нашу думку, в першу чергу, визначається якістю та результатами її діяльності (навчальної, професійної, творчої тощо). Успішність – це не стале явище, це показник досягнень особистості. Суб'єктивна та об'єктивна оцінка успішності може здійснюватися самою особистістю та її оточенням за внутрішніми та зовнішніми ознаками. До внутрішніх ознак успішності можна віднести самовідчуття: теоретичних та практичних знань своєї справи (навчальної, професійної, творчої); міцної вольової сфери; прогнозування майбутніх подій, що позитивно впливатимуть на загальний результат справи; постійного прагнення до нових відкриттів та досягнень; подолання будь-яких перепон, і при всьому особистість повинна бути сконцентрована на принесенні своїми досягненнями користі оточуючим.

Серед зовнішніх ознак можна припустити своєчасне пред'явлення результату в означених часових межах. Так, експериментально були встановлені дві причини неуспішності у навчанні – недосконалість роботи власного біологічного годинника індивіда (як наслідок слабке засвоєння навчального матеріалу та пред'явлення цих знань за вимогами) та особистісно-психологічні (несвоєчасне пред'явлення знань за вимогами), які залежать від

вікової фази та власного переживання часу (Цуканов Б.Й., 2000, 2001; Цуканова В.Б., 2002). Однак успішність визначається не стільки своєчасністю пред'явлення результату справи, скільки над обсягами, над досягненнями від попередньо запланованих.

Успішність – це, певною мірою, винагорода людини за її старання. Однак існують професії, які припускають не стільки успішність діяльності, скільки її ефективність. Це стосується таких видів професійної діяльності, які передбачають підвищенні ризики та навантаження, різні непередбачувані ситуації – військові, правоохоронці, пілоти, оператори, рятувальники. Отже, потребує подальшої теоретичної розробки та аналізу питання співвіднесення успішності та ефективності професіоналів в особливих умовах діяльності.

Ж.О. Ярошенко,
спеціальність 053 «Психологія»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук,
доцент Нікора А.О.

ПОНЯТТЯ ТА РУШІЙНІ МОТИВИ ПОБУДОВИ КАР'ЄРИ

У зв'язку з радикальними змінами на ринку праці, котрі відбуваються в останні роки, істотним чином змінилися й можливості людини щодо побудови кар'єри. Якщо раніше умови кар'єри диктувалися внутрішнім ринком праці і припускали повну довгострокову, гарантовану зайнятість, регулярність та передбачуваність просування, то тепер умови визначає ринок зовнішній. Відтак, характерними рисами вітчизняного ринку праці стало укладання тимчасових контрактів, неповна зайнятість, зайнятість у декількох сферах діяльності й у декількох організаціях, непередбачуваність трудових переміщень тощо.

Найпопулярніше визначення «кар'єри» (стало використовуватися порівняно недавно, тому ще не вироблено єдиної трактовки цього поняття) –

просування вперед по обраному шляху діяльності (наприклад, отримання більших повноважень, більш високого статусу, престижу, влади, грошей тощо). «Зробити кар'єру» – для нас, перш за все, означає домогтися престижного становища в суспільстві і високого рівня доходу.

Поняття «кар'єра» широко поширене на Заході (наприклад, в США профорієнтація часто взагалі називається «психологією кар'єри»). У країнах пострадянського простору існує своя традиція вживання слова «кар'єра» – це успіх в певному виді діяльності, але з деяким негативним відтінком (типу «кар'єризм»).

Кар'єра має свої рушійні мотиви, відштовхуючись від яких менеджери докладають активних зусиль для того, щоб досягти конкретних цілей. Розглянемо найбільш актуальні та обгрунтовані з них:

1. автономія, як мотив побудови кар'єри, притаманна людині котрою рухає прагнення до незалежності, можливості робити все по-своєму (у рамках організації вона прагне досягти високих посад, статусу, авторитету, заслуг, з якими всі змушені будуть рахуватися);

2. функціональна компетентність як мотив, передбачає що людина прагне бути кращим фахівцем у своїй справі та вміти вирішувати найскладніші проблеми, орієнтуючись для цього на професійне зростання (до матеріальної сторони справи такі люди в основному байдужі, зате високо цінують зовнішнє визнання з боку адміністрації і колег);

3. мотив здобуття безпеки і стабільності характерний для працівників, діяльністю яких управляє прагнення зберегти і зміцнити своє становище в організації, тому за основне завдання вони мають отримання посади, котра дає такі гарантії;

4. здобуття управлінської компетентності (людиною керує прагнення до лідерства, успіху, що асоціюються з високою посадою, рангом, званням, статусними символами, важливою і відповідальною роботою, високою заробітною платою, привілеями, визнанням керівництва, швидким просуванням службовими сходами тощо);

5. підприємницька креативність є одним із найбільш позитивних з точки зору роботодавця мотивів, оскільки люди, що мають його у пріоритеті, прагнуть створювати або організувати щось нове, працювати творчо;

6. потреба в першості як мотив означає, що людина прагне побудувати кар'єру заради того, щоб завжди і всюди бути першою, «обійти» своїх колег;

7. мотив «побудова кар'єри – стиль життя» передбачає, що людина ставить перед собою завдання інтегруючи потреби власні та сім'ї, наприклад, отримати цікаву, досить високо оплачувану роботу, яка надає свободу пересування, розпорядження своїм часом тощо (якщо в людини немає сім'ї, то пріоритети надаються змістовності роботи, її різноманітності);

8. матеріальний добробут: людьми керує бажання отримати посаду, пов'язану з високою заробітною платою чи іншими факторами винагороди;

9. забезпечення здорових умов як мотив, передбачає що працівником керує прагнення одержати посаду, котра дозволить виконувати службові обов'язки у здорових, психологічно та фізично сприятливих умовах.

Досліджуючи рушійні мотиви побудови кар'єри, слід розуміти, що з віком і підвищенням кваліфікації мотиви кар'єри зазвичай змінюються.

Отже, поняття кар'єра розглядається нами як професійний шлях до успіху, до престижного соціального і професійного статусу в суспільстві. Кар'єру не можна пов'язувати тільки з роботою, доречно сказати також і про кар'єру як рід занять, діяльності. Вдалою кар'єра стає тоді, коли людина заздалегідь знає, чого вона хоче досягти, навіщо їй це потрібно, і що вона буде надалі робити, досягнувши мети, будує свій професійний шлях умотивовано.

Секція II

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА ЕРГОТЕРАПІЇ

Ю.С. Бузанська,

спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – доктор історичних наук,

кандидат медичних наук, доцент Єрмілов В.С.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ АДАПТИВНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

Адаптивне фізичне виховання (АФВ) – напрям науки, який вивчає фізичне виховання інвалідів – людей, які втратили на довгий час або назавжди ті чи інші функціональні можливості, зокрема рухові. В Україні на початку ХХІ століття нараховується 2,5 млн. інвалідів різних категорій, серед них 1,2 млн. інвалідів I і II груп, 152 тис. інвалідів дитинства. Сьогодні наявна негативна тенденція збільшення цих показників. Щорічно кількість таких людей зростає на 200-500 тис. осіб, зокрема кількість дітей-інвалідів збільшується на 4-5 тис. В боротьбі з цим соціальним лихом велика роль щодо фізичної та соціальної реабілітації інвалідів належить засобам фізичного виховання.

Проблема полягає в тому, що на сьогодні в Україні не повною мірою розвинена спеціальна підготовка працівників галузі фізичної реабілітації у систему охорони здоров'я. Для її запровадження необхідне науково узагальнене теоретичне та методологічне підґрунтя навчальної дисципліни з адаптивного фізичного виховання. На цю проблему вказують публікації М. Башкирової, Н. Верзиліної, А. Дмитрієва, С. Євсєвою, М. Козленка, Л. Прокопової, Н. Рубцової, Б. Сермеєва, Л. Шапковою як обґрунтування теоретичних засад, які розкривають роль адаптивного фізичного виховання в процесі включення

інвалідів у суспільне життя та їх самореалізації в суспільстві [2].

Необхідність поєднання в єдиний дослідницький колектив представників ФК, медицини, корекційної педагогіки призводить до різних трактувань сутності АФК, що визначаються науковими уподобаннями науковців, їх попереднім досвідом роботи. Однією з найважливіших вимог сьогодні є розробка методологічних основ АФК, фундаменталізація освіти в цій галузі.

Основна проблема полягає не в накопиченні й об'єднанні знань з ФК, медицини, корекційної педагогіки та великої кількості перелічених раніше освітніх закладів і наукових дисциплін, а створенні, сутнісно, нового знання, що являтиме собою результат взаємопроникнення знань кожної з названих дисциплін.

Однією з головних проблем АФК є проблема вивчення потреб, мотивів, інтересів, орієнтованих на осіб із відхиленнями стану здоров'я та інвалідів, особливостей їх індивідуальності; проблема дослідження процесу формування та коригування концепції життя цієї категорії населення, подолання психологічних комплексів за допомогою засобів і методів АФК.

Для багатьох людей з особливими потребами адаптивна фізична культура – єдиний спосіб «розірвати» замкнутий простір, увійти в соціум, знайти нових друзів, отримати змогу спілкуватися, переживати повноцінні емоції, пізнавати світ тощо. Саме так, найчастіше вперше у своєму житті, вони пізнають радість руху, навчаються перемагати, цінувати й гідно переносити поразки, усвідомлюють щастя подолання самого себе й «кожною клітинкою власного тіла відчувають філософію «чесної гри».

Завдання, що можуть бути вирішені в АФК, повинні переноситися з конкретних потреб кожної людини; пріоритет тих чи інших завдань багато в чому зумовлюється компонентом (видом) АФК, навчальним матеріалом, матеріально-технічним забезпеченням процесу творення та іншими чинниками.

У найбільш узагальненому вигляді завдання АФК можна розділити на дві групи: *перша група* завдань впливає з особливостей людей із відхиленнями

здоров'я та (чи) інвалідів, які займаються АФК. Це корекційні, компенсаторні і профілактичні завдання; *друга група* – освітні, виховні, оздоровчо-розвиваючі завдання – найбільш традиційні для ФК.

Успіх навчального закладу визначається не тільки моральними, правовими, етичними категоріями, а головним чином – професійною компетентністю, науковою обґрунтованістю навчальних програм, особливо авторських, які найчастіше використовуються в практиці АФК. Використовуються такі загально-методичні принципи: принцип науковості; принцип свідомості та активності; принцип наочності; принцип систематичності і послідовності; принцип міцності. Спеціально-методичні принципи – це принципи АФК з урахуванням інтеграції принципів суміжних дисциплін і законів онтогенетичного розвитку. Домінуючими є теоретичні концепції фахівців в областях спеціальної психології, спеціальної педагогіки та її розділів: тифлопедагогіки, олігофренопедагогіки, сурдопедагогіки, логопедії.

Таким чином, дослідженням окреслено концептуальні аспекти розвитку адаптивної фізичної культури в Україні, опорою якого визначається теорія адаптації, а також положення про формування у дітей з особливими потребами засобів фізичної реабілітації позитивного життєвого досвіду: позитивних емоцій, позитивних психологічних установок, досвіду відчуття перемоги та радості.

Література

1. Теорія і організація АФК: підручник. У 2 т. Т. 1: Введення ЄІАС у спеціальність. Історія, організація та загальна характеристика АФК / під загальною ред. проф. С.П. Євсєєва. 2-ге вид., випр. і доп. М.: Радянський спорт, 2005. 296 с.
2. Чудная Р.В. Адаптивное физическое воспитание: Монография. К.: Наукова думка, 2000. 360 с.
3. Чудна Р.В. Концептуальні основи фізичного виховання неповносправних в США. / *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. Зб. наук. пр. / під ред. Єрмакова С.С. Харків: ХДАДМ (ХХІІ), 2002. № 18. С.24–29.

Н.Г. Граматик,
спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – доктор педагогічних наук,
доцент Довгань Н.Ю.

ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ ЖІНОК РЕПРОДУКТИВНОГО ВІКУ ПРИ ОЖИРІННІ І СТАДІЇ

Наше дослідження проводилося на базі Миколаївської обласної лікарні у ендокринологічному відділенні. В дослідженні взяли участь 20 жінок, віком від 18 до 45 років з I ступенем ожиріння на поліклінічному етапі. Учасники дослідження були поділені на дві групи - основну групу та групу порівняння, відповідно по 10 жінок в кожній групі. Жінки основної групи займалися за запропонованою методикою фізичної реабілітації, а жінки групи порівняння займалися з інструктором ЛФК за загальноприйнятою методикою, яка використовується в даному закладі.

Заняття ЛФК у досліджуваних групи порівняння (загальноприйнята програма), які займалися у тренувальному руховому режимі (II період), передбачало застосування: загальнорозвиваючих, спеціальних вправ на всі м'язові групи залежно від періоду застосування. Щільність занять - 60-70%, тривалість лікувальної гімнастики - 30-60 хв., ранкової гігієнічної - 20-35 хв. [1]. На заняттях з лікувальної фізкультури застосовувалися вправи для середніх м'язових груп, які виконуються повільно, з великою амплітудою, махові рухи, колові рухи у великих суглобах, вправи з помірним обтяженням.

В основній групі заняття проводилися за розробленою нами методикою.

Над покращенням стану пацієток з діагнозом ожиріння I ступенем працювала команда різних фахівців (ендокринолог, фізичний реабілітолог, дієтолог та психолог). На заняттями фізичної реабілітації пацієнтки скеровувалися лікарем ендокринологом. Перед початком занять ми

дiзнавалися про застереження та протипоказання для кожної пацiєнтки iндивiдуально, враховуючи супутнi захворювання [3].

Реабiлітацiю хворих ми здiйснювали поетапно:

1) на основi первинного обстеження визначали функцiональний стан хворого i ставили короткотривалi i довготривалi цiлі ФР;

2) проводили безпосередньо сеанси ФР;

3) повторно обстежували пацiєнтiв при виписцi їх додому та визначали рiвень вiдновлення втрачених функцiй;

4) надавали рекомендацiї для самостiйних занять вдома.

Пiд час проведення реабiлітацiйного заняття ми проводили контроль за базовими показниками: показники артерiального тиску (АТ); частота серцевих скорочень (ЧСС); частота дихання (ЧД); вiзуальним станом пацiєнта (появою запаморочення, задишки, втоми, цiанозу, пiтливостi, набрякiв).

Представлена методика була сформована згiдно дотримання принципiв фiзичної реабiлітацiї:

1. Раннiй початок реабiлітацiйних заходiв: слiд звертати увагу на функцiональний стан дихальної i серцево-судинної системи (вести пiдрахунок частоти дихання, визначення властивостей пульсу, визначення артерiального тиску), дихальнi вправи, рекомендацiї з догляду, боротьба з ускладненнями;

2. Безперервнiсть реабiлітацiйних заходiв, що є запорукою скорочення часу на лiкування;

3. Комплекснiсть реабiлітацiйних заходiв;

4. Iндивiдуальнiсть реабiлітацiйних заходiв з урахуванням загального стану пацiєнтiв, особливостей перебiгу захворювання, вихiдного рiвня фiзичного стану, особливостей хворого, вiку та статi;

5. Необхiднiсть реабiлітацiї в колективi. Проходження реабiлітацiї разом з iншими хворими формує в пацiєнта почуття члена колективу, морально пiдтримує його, зменшує дискомфорт, пов'язаний з наслiдками захворювання;

6. Повернення хворого до активної працi. При заняттi з пацiєнтом необхiдно враховувати: виконання конкретного завдання; технiку виконання;

зручне та безпечне положення пацієнта; спілкування (вказівки) [2].

Основні завдання, які ми ставили перед собою удосконалюючи дану методику: корекція маси тіла; покращити гнучкість; покращити загальну витривалість; розробити програму домашніх завдань; підвищення фізичної працездатності і підготувати пацієнтів до професійної діяльності.

Заняття ЛФК у основній групі досліджуваних, ми виконували п'ять разів на тиждень, які передбачало застосування: загально-розвиваючих вправ, вправи на збільшення амплітуди, ходьба, плавання та теренкур.

Проаналізувавши методику відновлення осіб з різними формами ожиріння ми прийшли до висновку, що одним з важливіших засобів є застосування фізичної терапії для жінок репродуктивного віку при ожирінні I стадії.

Література

1. Бойчук Т.В., Терещак Н.М. Вплив комплексної програми фізичної реабілітації на рівень фізичної працездатності хворих на метаболічний синдром. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наук. пр. К., 2010. Вип. 7. С. 44-50.
2. Копочинська Ю.В. Застосування сучасних засобів і методів фізичної реабілітації у боротьбі з надлишковою масою тіла та ожирінням: навч. посіб. К.: НУОУ, 2012. 112 с.
3. Скоромоха О. Зміна компонентного складу тіла жінок з аліментарно-конституціональною формою ожиріння і синдромом полікістозних яєчників під впливом програми фізичної реабілітації. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2012. № 3. С. 47-51.

Е.М. Кондратович,

спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – доктор педагогічних наук,

Доцент Довгань Н.Ю.

ЗАВДАННЯ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ І ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У роботах багатьох авторів (Г. Жук, В. Кашуба, В. Кожемякіна) вивчаються причини низького рівня здоров'я і фізичної підготовленості

сучасних школярів. Так, дослідження показують, що здоров'я людей більше ніж на 50% залежить від способу життя, на 20% – від навколишнього середовища, на 20% – від спадковості і на 10% – від системи охорони здоров'я. Негативно впливають на здоров'я дітей такі соціально-психологічні фактори як: зловживання тютюну у 71% сімей, у яких палить батько, в 6,1% - мати; погані матеріально-побутові умови; фактори медико-демографічного характеру; багатодітні сім'ї, сім'ї юних батьків і матерів [1].

Соціально-економічні зміни призводять до погіршення морального клімату у середовищі дітей та молоді, збільшенню негативних проявів, народжуваності хворих дітей. Г.Л. Апанасенко, Г.В. Сердюковської, І.А. Когут досліджують інші фактори, які формують здоров'я дитини, а саме: екологія, режим дня, організація фізичного виховання. Ми поклали в основу розроблених нами факторів, які впливають на формування здоров'я модифіковану схему І.О. Когут, Л.Г. Сухарева [2, 4].

Ми визначили, основним шляхом покращення здоров'я школярів – є створення сприятливих соціально-економічних умов. Особлива роль у комплексі цих факторів, на нашу думку, належить руховому режиму, режиму дня, умовам навчання і організації фізичного виховання в школах. Рухова активність, систематичні заняття фізичними вправами є дуже ефективними потужними засобами мобілізації резервних можливостей людини, формування різноманітних пристосувальних реакцій організму (окремих його органів, функцій, систем), спроможні ефективно і повноцінно функціонувати в несприятливих умовах зовнішнього середовища.

М.М. Амосов, І.В. Мурашов, А.І. Шпаков, А.Г. Сухарев, вважають, що нормою обсягу рухової активності школярів є їхня фізична діяльність з достатнім фізичним навантаженням в межах 12-14 годин на тиждень, враховуючи вікові та статеві особливості.

Рухова активність, систематичні заняття фізичними вправами є дуже ефективними потужними засобами мобілізації резервних можливостей людини, формування різноманітних пристосувальних реакцій організму (окремих його

органів, функцій, систем), спроможні ефективно і повноцінно функціонувати в несприятливих умовах зовнішнього середовища.

Аналіз практики фізичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах свідчить, що з трьох компонентів, необхідних для формування інтересу, представлений лише один – практична діяльність. Багато досліджень присвячено розробці критеріїв оцінювання практичних навичок дітей. Потребує вивчення питання формування теоретичних знань, які є передумовою виховання потреби у заняттях фізичними вправами, глибокого і стійкого інтересу.

У контексті вищезазначеного, ми визначаємо, що причини втрати інтересу до урочних форм занять полягають у наступному: не враховуються інтереси школярів щодо вибору фізичних вправ, які жорстко регламентовані державною програмою; не використовуються сучасні засоби фізкультурно-оздоровчої роботи; не враховуються індивідуальні особливості розвитку дітей у різні вікові періоди; не диференціюються фізичні навантаження з урахуванням стану здоров'я, рівня фізичної підготовленості; низький рівень матеріально-технічного забезпечення шкіл; не розроблена достатньо ефективна система оцінки успішності учнів.

Це підтверджується даними, які свідчать, що близько 20% опитаних дітей дотримуються режиму дня; використовують гартуючі процедури 6-9%; близько 55-65% мають шкідливі звички і тільки 25-30% вказують на заняття фізичними вправами [3]. В цілому проведені дослідження підтверджують широкі можливості фізичного виховання в плані впливу на показники, що характеризують рівень здоров'я дітей.

Література

1. Апанасенко Г.Л. Эволюция биоэнергетики и здоровье человека. СПб: Петрополис, 1992. 123 с.
2. Когут И.А. Двигательный режим и физическое состояние детей 6-7 лет, обучающихся в школах различного типа: автореферат дис. ... канд. наук по физ. восп и спорту. К, 2006. 20 с.
3. Круцевич Т.Ю. Оцінка як один із факторів підвищення мотивації учнів до фізичної активності. *Фізичне виховання в школі*. 1999. С. 47-50.
4. Сухарев А.Г. Здоровье и физическое воспитание детей и подростков: монография. М.: Медицина, 1991. С. 172-219.

С.І. Корецька,
спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – доктор педагогічних наук,
доцент Довгань Н.Ю.

ЗАСОБИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПРИ НАБУТОМУ ЦУКРОВОМУ ДІАБЕТІ

Важливим завданням є узагальнення досвіду застосування засобів фізичної реабілітації при набутomu цукровому діабеті. Не зважаючи на наявні підтвержені факти про те, що значну частку випадків діабету та його ускладнень можна попередити за допомогою раціонального харчування, регулярної фізичної активності, підтримання нормальної маси тіла, ці заходи не мають широкого застосування. Ефективним засобом при цукровому діабеті є фізична реабілітація, яка діє не лише симптоматично, а й може бути спрямована на окремі ланки патогенезу. Крім засобів лікувальної фізичної культури застосовують лікувальний масаж, фізіотерапію.

У контексті нашого дослідження для обґрунтування діагностики та лікування цукрового діабету населення України вважаємо за необхідне звернутися до визначення трактування сутності поняття «діабет». Визначення поняття дефініції «діабет», в перекладі з грецького означає «втрачає цукор». Вперше був описаний солодкий смак сечі у хворого на діабет, це пізніше стало основною ознакою для діагностики захворювання. Цукровий діабет на сьогодні все більше набирає рис неінфекційної пандемічної патології внаслідок стрімкого поширення як самої патології, так і наслідків її. Кількість випадків інфаркту міокарда, інсультів головного мозку втричі більша, ніж у людей без діабету. Хронічні неврологічні та судинні ускладнення діабету спричинюють сліпоту, хронічну ниркову недостатність, є головним приводом ампутацій нижніх кінцівок у мирного, не воюючого населення. Знаковою подією у визнанні діабету як хронічного вартісного захворювання, яке є загрозливим не

лише для окремої людини, його родини, а для людства в цілому, стала Ухвала 20 грудня 2006 року Резолюції ООН щодо діабету. В Україні станом на 01.01.2007 року нараховується 1048375 хворих на цукровий діабет, що становить 2242,6 на 100 тис. населення, щорічний приріст поширеності цукрового діабету досягає 4,1%. Та за поглиблених обстежень, активного виявлення діабету, відсоток поширення збільшується вдвічі, особливо у старших вікових групах, де він сягає 10%. За більш детального обстеження ця кількість більша у 2-3 рази[1].

Ми виконували роботу по активному виявленню діабету серед жителів нашої країни разом з Організацією багатодітних сімей України. Ми виїздили у різні регіони та вимірювали рівень глюкози у капілярній крові на тлі вживання їжі. Результати нашої роботи свідчать, що серед тих, хто звернувся на обстеження виявляли гіперглікемію понад 11,1 ммоль/л у 2,3%. Це були переважно жінки віку понад 50 років. Варто зауважити, що чоловіки відвідували наші обстеження вкрай мляво. Збільшення кількості звертань на обстеження зростало при наших повторних візитах у ту ж саму місцевість. Наш досвід роботи свідчить, що поширеність цукрового діабету серед жителів країни є високою, але він не виявляється своєчасно через недоступність обстеження на вміст глюкози у плазмі крові.

Переважаючим серед хворих на цукровий діабет є діабет 2 типу, він складає 80-95% всього числа пацієнтів. За даними Міжнародної Діабетичної Федерації у Європі 8,4% населення потерпають від діабету. Найважчим від цього є економічний та соціальний тягар, зокрема для Східноєвропейських країн, для України особливо. Серцево-судинні наслідки діабету вимагають сум фінансово не посильних для системи охорони здоров'я. Останнє диктує необхідність пошуку ґрунтовних організаційних заходів суспільства в цілому з мінімізацією наслідків від зростання числа хворих на діабет. Одним із них є активне виявлення хворих [3].

Жінок хворих на діабет більше ніж чоловіків. Вагітність є природним діабетогеним чинником. Забезпечення потреб плоду вимагає збільшення

притоку до нього глюкози та амінокислот, «діабетогеного» типу метаболізму в організмі матері. У Шанхайському Дослідженні жіночого здоров'я (2008) виявлено, що відносний ризик діабету зростає від 1,00 до 1,62 від першої до п'ятої вагітностей, відповідно. У цьому ж дослідженні встановлено, що ризик нейтралізується вигодовуванням дітей груддю.

Критичний вік діабету – вік понад 46 років. Визначення прандіальної глікемії у цієї дієздатної, працездатної верстви населення хоча б раз на півроку, дозволить дати конкретні рекомендації з харчування та життєвого устрою: збільшити квоту нерафінованих вуглеводів, листової городини, зменшити кількість вживаного жиру та простих цукрів. За здоров'я глікемія після їди – 5,5 ммоль/л допустима – до 7,8 ммоль/л. Запропонований алгоритм не попередить виникнення діабету та призупинить прогресування макросуданних ушкоджень.

Література:

1. Камінський А. В., Коваленко А. Н. Цукровий діабет і ожиріння: клінічне керівництво з діагностики та лікування. К.: Видавництво, 2010. 256 с.
2. Пітер Дж. Уоткінс Цукровий діабет (ABC of Diabetes) / М.І. Балаболкін. К., 2011. 38 с.
3. Руденко Р.Є., Вяткіна К.С. Фізична реабілітація осіб, хворих на цукровий діабет. *Здоровий спосіб життя*: зб. наук. ст. 2008. Вип. 28. С. 41-45.

О.А. Лебідь,
спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – доктор педагогічних наук,
доцент Довгань Н.Ю.

ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ ОПОРНО- РУХОВОЇ СИСТЕМИ

В Україні хронічні захворювання опорно-рухової системи є однією з найбільш частих проблем [2], а близько 3,5 млн осіб по-справжньому знайомі з проблемою опорно-рухового апарату, його грізними ускладненнями, які вимагають безперервної багаторічної терапії.

Опорно-рухова система людини – це пружиноподібний хребетний стовп, який налічує 24 кісткові хребці і поділяється на шийний, грудний, поперековий, крижовий і куприковий відділи та 23 міцні еластичні диски, що роз'єднують хребцеві тіла. Кожний хребець складається з тіла з двома поперечними та одним заднім остистим відростком. Кісткові структури хребців поєднуються один із одним м'язами та зв'язками і разом із диском створюють рухливий сегмент – суглоб, який забезпечує гнучкість і рухливість хребта.

Хребет забезпечує такі важливі функції людини: захищає внутрішні органи, є опорою тіла і віссю всіх важелів на суглоби і разом з численними м'язами забезпечує рухливість тіла; підтримує його вертикальну позу та рівновагу. Усі ці функції взаємопов'язані й здійснюються завдяки складній взаємодії структурних елементів хребта і є важливими для здоров'я. Хребет пристосовується до різноманітних умов: письмового столу чи шкільної парти, сидіння в автомобілі, робочої пози заверстатом чи роботи за комп'ютером, до важкої ноші й екстреного гальмування автобуса.

Порушення роботи опорно-рухового апарату – найчастіша причина болю в спині. З іншого боку, біль є єдиним засобом захисту і головним джерелом інформації про ушкодження або порушення функціонування будь-якого органу чи системи в організмі. Захворювання опорно-рухового апарату людини можна умовно поділити на три категорії: хвороби хребта, суглобів та м'язів. Ці захворювання поділяються на первинні та вторинні. Первинні захворювання є самостійними, а вторинні – супутніми іншим хворобам, що розвиваються в організмі людини.

До найбільш поширених захворювань опорно-рухового апарату належать: остеохондроз (від грец. *osteon* – кістка та *chondros* – хрящ) – системне захворювання, що прогресує та уражує хрящі суглобів, міжхребцевий остеохондроз – дегенеративно-дистрофічне ураження міжхребцевих дисків із збереженням чи втратою стабільності рухового хребцевого сегмента, тобто настає «старість хребта», коли зникають його функції. Людині стає важко пересуватися, виникають вертеброгенні синдроми тощо.

Остеохондроз може розвинутися практично в будь-якому віці й проявитися швидкою стомлюваністю, обмеженою рухливістю, болем та іншими симптомами. Хвороба розвивається поволі, поступово. Найчастіше від остеохондрозу потерпають хрящі суглобів груднинного та поперекового відділів хребта, на які механічні навантаження діють найбільш інтенсивно, а тканина суглобів та дисків зношується значно швидше, ніж будь-де, а тому розлади, в основі яких лежить остеохондроз, «лідують» у формі радикуліту (запалення спинномозкового корінця), який слід лікувати після терапії хребта [3].

При діагностиці захворювання звертають увагу на аналіз скарг на біль та результати первинного огляду пацієнта. Проте головну роль у дослідженні відіграють рентгенографія, комп'ютерна томографія та магнітно-резонансна томографія, що дозволяють визначити рівень порушень, визначити тактику лікування найбільш ефективними методами [2].

Лікування остеохондрозу повинно бути індивідуальним, з урахуванням фази, патогенетичних особливостей захворювання та психологічного компонента синдрому болю. Для зменшення вираженості болю та усунення набряку застосовують знеболювальні препарати (парацетамол, анестезин, анальгін). Основним методом лікування захворювань остеохондрозу є застосування нестероїдних протизапальних препаратів у різних фармацевтичних формах, які мають також виражену анальгезивну і протизапальну дію. Досить ефективним методом лікування є локальна терапія з використанням різноманітних мазей, кремів, гелів. За потреби вдягають спеціальний корсетний пояс, що фіксує спину та знижує навантаження на хребет. Використовують палиці. Через 5-7 днів показані скипидарні ванни.

За можливості вставати виконують обов'язкові спеціальні вправи, що відновлюють рухливість поперекового відділу [1]. Особливу увагу приділяють гімнастичним вправам, спрямованим на розвантаження хребта та зниження тиску на міжхребцеві диски. Варто обережно, але вперто і систематично виконувати ті вправи, які виконувати найважче, спочатку з малою амплітудою і

повільно, потім поступово підвищуючи їх інтенсивність та обсяг.

Цих проблем можна взагалі уникнути, якщо вчасно приділяти увагу хребту – одній із головних складових стану здоров'я, а з іншими навчитися існувати без значного погіршення якості життя.

Література

1. Безугла Н.О. Остеохондроз. *Фармацевтична енциклопедія* / Голова ред. ради В.П. Черних. К.: МОРІОН, 2016. 1952 с.
2. Дудко Е. Позвоночник – «вешалка» для всех болезней. *Я – ПАЦИЕНТ (Всеукраинское медицинское обозрение)*. 2015. № 93. С. 1.
3. Неумывакин И.П., Неумывакина Л.С. Эндоекология здоровья. М.-СПб.: Диля, 2005. 544 с.

Н.А. Петров,

спеціальність 227 «Фізична терапія та ерготерапія»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук,
доцент Старєва А.М.

ЗАСТОСУВАННЯ МАСАЖУ ПРИ ДЕФЕКТАХ ПОСТАВИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Праця присвячена необхідності застосування масажу при різних дефектах постави у дітей молодшого шкільного віку.

У молодшому шкільному віці постава має нестійкий характер. Для періоду посиленого росту тіла дитини в довжину характерний нерівномірний розвиток кісткового, суглобово-зв'язкового апаратів та м'язової системи. Ця нерівномірність розвитку згладжується в міру зниження темпів і стабілізується під кінець росту. Найбільш небезпечним для розвитку порушень постави вважається вік 9–10 років, коли скелет ще не сформувався, а дитині доводиться частіше сидіти за уроками. Цьому сприяють надлишок ваги, носіння в одній руці важких шкільних ранців вагою понад 30% від маси власного тіла.

Друга велика проблема полягає в довгому часі, який діти проводять перед екраном комп'ютера.

У сучасній вітчизняній класифікації видів масажу зазвичай розрізняють:

гігієнічний; лікувальний; спортивний. Кожен з названих видів має свої завдання і свою методику.

Лікувальний масаж використовують для зміцнення розтягнутих та ослаблених м'язів і, навпаки, розслаблення і розтягнення напружених м'язів; підвищення загального тонусу.

Застосовують почергово ручний і підводний душ-масаж. Масажують ослаблені довгі м'язи спини й міжлопаткової ділянки прийомами розминання, глибокого розтирання, постукування, інтенсивного погладжування. На м'язи передньої поверхні тулуба діють прийомами погладжування, розтирання і розминання.

Гарний ефект для виправлення постави може бути отриманий у результаті диференційованого використання масажу.

Впливу піддається в першу чергу спина, включаючи попереково-крижову область і сідниці, а також у міру необхідності грудна клітка й живіт.

У місці грудного кіфозу при круглій спині й сутулуватості необхідно застосовувати всі енергійні прийоми, у тому числі розтирання й розминання, щоб домогтися більшого тонусу м'язів. При значно вираженому поперековому лордозі використовують масажні прийоми погладжування й вібрації, щоб сприяти розслабленню м'язів.

При асиметричній поставі підбирають різні прийоми для кожної половини спини. Та половина, у бік якої дитина має звичку нахилитися, масажується з використанням розслаблюючих прийомів. Інша стимулюється всіма можливими прийомами.

У ході масажу в міру необхідності застосовуються коригувальні прийоми: натиснення, відтягування й ін., за допомогою яких масажист прагне додати тілу пацієнта симетрію.

За тим же принципом масажується передня частина грудної клітки.

Масаж живота показаний у тих випадках, коли спостерігається його випинання й м'язи черевної стінки надто слабкі.

Гарний ефект для профілактики дефектів постави має самомасаж.

Опанувавши в досконалості його прийомами, можна робити й диференційований вплив з метою корекції.

Масаж дозволяє поліпшити лімфо- і кровообіг, зміцнити м'язи спини й нормалізувати їхній тонус, зменшити відчуття втоми м'язів спини, сприяти корекції скривлення не тільки хребта, але й усього ту-ловища; при наявності болю зменшити її прояву. Крім того завдяки масажу спадає набряк, розсмоктується крововилив, зміцнюються м'язи, відновлюються функції суглобів і м'язів, швидше росте кісткова мозоля й т.д..

Масаж показаний при сколіозі всіх ступенів при консервативному й оперативному його лікуванні; призначають масаж спини й живота.

Тривалість і темп виконання прийомів на всій поверхні ділянки, що піддається масажу повинні бути однакові.

Перші сеанси масажу шиї й іншої половини спини повинні добре розслабити м'язи. Наступні сеанси масажу повинні зміцнити м'язи, підвищити їхній тонус в області ввігнутості дуги. Після масажу спини й шиї масажується рука на стороні випирання дуги.

Масаж при S-образному сколіозі поширюється ще й на грудну й поперекову області. При його виконанні необхідно використати наведені вище методики. Масаж допомагає усунути скривлення хребта, зміцнити м'язовий корсет. Для досягнення найкращих результатів потрібно провести не менш 12 сеансів (від 4 до 8 днів - щодня, від 8 до 12 - через день).

В області запалих ребер і м'язів не застосовувати прийоми твердого натиснення. Треба прагнути в методиці до створення симетрії тіла. Використати прийоми пасивної корекції. При практичній навичці фахівець із масажу може одночасно масажувати окремі області, застосовуючи прийоми як стимуляції, так і розслаблення. Даний вид масажу є важливим методом, що коригує, і додатковим методом у комплексі з іншими видами лікування. Час процедури - 20-30 хв. Курс лікування – 20-25 процедур.

Таким чином, можна стверджувати, що методично побудований масаж є ефективним засобом лікування і відновлення працездатності, зняття втоми і

підтримки загального тону організму, активним засобом зміцнення здоров'я і попередження захворювань.

А.О. Селін,
спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – доктор історичних наук,
кандидат медичних наук, доцент Єрмілов В.С.

ОСНОВНІ МЕТОДИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ ОРГАНІВ ДИХАННЯ

При значній поширеності захворювань органів дихання серед населення всіх вікових груп великого значення набуває фізична реабілітація в спеціалізованому закладі на постлікарняному етапі. Ця реабілітація складається із цілого комплексу фізіотерапевтичних методів.

Найбільше поширеними методами є такі:

Методи кліматотерапії: повітряні та сонячні ванни, таласотерапія.

Методи бальнеотерапії: обтирання, купання, лікувальні ванни, процедури в басейнах.

Методи теплотерапії: грязелікування (пелоїдотерапія), озокеритолікування, парафінолікування, глинолікування, псамотерапія, лікувальна сауна.

Методи аеротерапії, інгаляцій та аромотерапії: аероіонотерапія, спелеотерапія (сухий аерозоль високодисперсного хлориду натрію), аромотерапія (продуктами переробки лікарських рослин), киснева терапія (дихання гіпероксичними сумішами, синглетно-кисневі інгаляції й активована вода, кисневі фітококтейлі), фіточаї, гіпоксичні тренування (нормобарична гіпоксія).

Методи масажу, лікувальної фізкультури та дозованих фізичних навантажень: поступальний дренаж бронхіального дерева, масаж грудної клітки, дихальна гімнастика, теренкур, вправи на велотренажері, механотерапія,

гідротерапія.

Методи апаратної фізіотерапії: електротерапія (гальванізація, електрофорез, імпульсні струми – діадинамічні, синусоїдально модульовані, інтерференційні, флюктуючі); світлолікування (ультрафіолетове опромінення шкіри, екстракорпоральне ультрафіолетове опромінення крові, лазеротерапія); магнітотерапія (змінне магнітне поле), ультразвукова терапія (ультразвуки низької та високої частоти); електромагнітні коливання (електромагнітні хвилі дециметрового або сантиметрового діапазону, електричне поле ультрависокої частоти).

Методи низькоенергетичної пунктурної терапії: голкорексфлексотерапія, рефлексотерапія з використанням електричного струму, магнітного поля, електромагнітних міліметрових хвиль і лазерного випромінювання, теплової й ультразвукової пунктурної терапії.

Отже, фізична реабілітація при захворюваннях органів дихання на постлікарняному етапі складається з широкого діапазону методів, поширених у фізіотерапії, що дозволяє гнучко комбінувати їх застосування для досягнення ефективного результату.

Література

1. Медична реабілітація в санаторно-курортних закладах (методичний посібник) / За ред. Е.О. Колесника. К.: Купріянова, 2004. 304 с.
2. Мухін В.М. Фізична реабілітація: підручник. 3-тє вид., переробл. та доповн. К.: Олімпійська література, 2009. 488 с.
3. Основи курортології: посібник для студентів та лікарів / За ред. проф. М.В. Лободи та Е.О. Колесника. К.: Видавець Купріянова О.О., 2003. 512 с.

В.В. Сологор,
спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – доктор педагогічних наук,
доцент Довгань Н.Ю.

СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА ПРОБЛЕМУ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ З ВАДАМИ ЗОРУВ УМОВАХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Огляд та аналіз літературних джерел, по фізичній реабілітації дітей шкільного віку з порушенням зору дозволяють стверджувати, що сьогодні в навчально-виховному процесі роботи недостатньо використовуються можливості корекційної роботи з фізичного виховання з урахуванням зорових патологій дітей. Порушення зору у школярів веде до відставання фізичного розвитку, рухової активності, обмежують орієнтування у просторі. Порівнюючи вікові зміни почуття ритму людей з вадами зору та дітей без патології зору, автори показують, що діти з порушенням зору відстають від норми в кожному віковому періоді[3].

Специфічні особливості фізичного розвитку були відзначені і в різних порушеннях опорно-рухового апарату і постави. Порушення постави і ступінь їх вираженості обумовлені станом зору у дітей. Частота випадків порушень постави у дітей з порушенням зору складає 60-65%. Поряд з порушенням постави у дітей з вадами зору були деформації нижніх кінцівок, що виражаються в викривлення стоп. Ці порушення зустрічалися на 60-70% частіше, ніж у дітей з нормальним зором. Крім того, порушення постави у деяких дітей є наслідком залишкових явищ родової травми, різних парезів м'язів, ослаблення м'язової системи від частого тривалого сидіння в неправильній позі: з нахиленим тулубом, опущеною головою [1].

При виконанні швидкісно-силових вправ у дітей з порушеннями зору спостерігається збільшення частоти пульсу, частоти дихання, виявляються

зовнішні ознаки втоми: зміна забарвлення обличчя, підвищення потовиділення, така реакція свідчить про необхідність використання індивідуально-дозованих фізичних навантажень з метою вироблення витривалості до доступних навантажень і тренування серцево-судинної та дихальної систем. Подальше виконання навантаження недоцільно, тому що супроводжується несприятливими зрушеннями з боку периферичного зору, а також більш частим погіршенням глибинного зору.

У профілактиці порушення зору та його відновленні важливу роль відіграють ЛФК, лікувально-корекційні вправи, масаж, фізіотерапія, що вимагають адекватної методики їх застосування. Зокрема, перспективним є вдосконалення методики вправ для розвитку фізичних якостей, що забезпечують гармонійність фізичного розвитку дітей дошкільного віку з вадами зору. Важливе значення в цьому аспекті має розробка спеціальних адаптованих рухливих ігор та ігрових вправ для корекції порушених функцій зору в дітей з патологією зору.

Фізична реабілітація дітей, які мають захворювання очей дуже актуальна сьогодні і на жаль не втратить своєї актуальності в майбутньому.

Зір є одним з найголовніших аналізаторів організму, що забезпечують одержання найбільш повної динамічної інформації (колір, форма, віддаленість) про навколишній світ. У процесі тривалої еволюції зір віддиференціювали як «складний багатоступінчастий процес, що включає отримання зображення в оці, виділення найбільш важливої інформації з нього, передачу цієї інформації в мозок, інтерпретацію зображення; виділення важливих ділянок об'єкта, Наведення ока за допомогою моторних систем на ці ділянки та отримання різкого їх зображення, поєднання зображень двох очей в єдиний зоровий образ, пізнання образу шляхом зіставлення з запасом, що є в пам'яті, локалізація об'єкта та його деталей у просторі» [2]. У процесі онтогенезу накопичується зорова інформація ускладнюється, удосконалюється, диференціюється, гармонійно пов'язується з функціями пам'яті, уявленнями, мовою і мисленням.

Вивчення ефективності розробленої програмифізичної реабілітації, яка

ґрунтується на комплексному й послідовному застосуванні таких складових елементів, як лікувальна гімнастика, фізіотерапія, лікувальний масаж, збалансоване харчування та комп'ютерні програми як засіб фізичної реабілітації, свідчить про її перевагу, порівняно із загальноприйнятою, і дає змогу оптимізувати процеси фізичної реабілітації й соціальної адаптації слабозорих дітей до умов спеціалізованого навчального закладу.

Перспективи подальших досліджень пов'язані із вивченням ефективності розробленої програми фізичної реабілітації для дітей молодшого шкільного віку з вадами зору в умовах спеціалізованих навчальних закладах.

Література

1. Сарычев С.Я. Основные медико-социальные проблемы инвалидности в детском возрасте. *Педиатрия*. 1990. № 12. С. 4-10.
2. Огорелкова Л. Загальні та індивідуальні особливості керування процесом фізичного виховання дітей-інвалідів по зору. *Молода спортивна наука України*. 2004. Вип. 7. Т. 1. С. 370-372.
3. Шанина Г.Е. Адаптивная физическая культура как фактор социального здоровья лиц с ограниченными возможностями. *Теория и практика физической культуры*. 2003. № 1. С. 56-57.

Секція III

ЕКОНОМІКА, ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ПРАВО В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Д.І. Бєлокобила,

спеціальність 073 «Менеджмент»

Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – старший викладач Сидорець Л.В.

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У РИНКОВИХ УМОВАХ

Створення підприємств, зміна принципів функціонування національної економіки, що базуються на різних формах власності, конкуренція, яка вимагає перебудови організаційних структур, впровадження нових технологій, істотно змінили соціально-економічну роль підприємства. Ці зміни відбуваються за рядом напрямків. Глобальні структурні й технологічні зміни у виробництві, його інформатизація обумовили істотну зміну ролі персоналу підприємства. Персонал, як носій товарно-грошових відносин, що складаються в процесі формування, розподілу і використання людських ресурсів, є головною продуктивною силою при вирішенні питань економічного зростання і забезпечення ефективної роботи, конкурентоздатності.

Такі особливості потребують ефективності системи управління персоналом з урахуванням вимог ринкової економіки. Управління персоналом як багатогранний і винятково складний процес має свої специфічні властивості і закономірності та повинне придбати системний характер і завершеність на основі комплексного рішення кадрових проблем, впровадження нових і удосконалювання існуючих форм і методів роботи.

На сучасному етапі економічного розвитку України раціональне використання трудових ресурсів є важливим резервом підвищення

ефективності виробництва, збільшення обсягів виробництва продукції, підвищення продуктивності праці та фондівіддачі. Протягом останніх років в Україні намагаються змінити застарілу концепцію управління персоналом, але поки що цей процес є недостатньо ефективним. Основною причиною цього є недостатня забезпеченість висококваліфікованими кадрами, які здатні творчо, на високому професійному рівні вирішувати складні завдання. Перш ніж змінювати концепцію управління персоналом, доцільно створити прозору систему роботи з персоналом. Недоцільність наявної системи є все більш очевидною. У свою чергу, ефективність системи управління персоналом спрямована на підвищення продуктивності праці.

Дослідження ефективності управління персоналом – це систематичний, чітко формалізований процес, спрямований на вимірювання витрат і надходжень, пов'язаних із програмами діяльності управління персоналом і для співвіднесення їхніх результатів з підсумками базового періоду, з показниками конкурентів і цілями підприємства[1, с.87].

Оцінка ефективності управління персоналом заснована, насамперед, на наявності даних про персонал: просування по службі, їх професійні, кваліфікаційні характеристики, медичні і психологічні параметри, продуктивність і інноваційна активність. Вона тісно пов'язана з усіма етапами процесу управління та своїми результатами здатна спонукати керівника вносити необхідні корективи. При цьому оцінка забезпечує функціонування на підприємстві безперервного зворотного зв'язку і виступає могутнім важелем зростання результативності управлінського процесу [2, с. 203].

В сучасних умовах господарювання оцінка функціонування системи управління персоналом вимагає систематичного досвіду, вимірювання витрат і надходжень загальної програми управління персоналом і порівняння її ефективності з ефективністю роботи підприємства за той же період. Перш за все, ефективність функціонування системи управління персоналом повинна визначатися її внеском в досягнення організаційних цілей.

Таким чином, підвищення ефективності управління персоналом можна

досягти або шляхом скорочення витрат для отримання того самого за обсягом виробничого результату, або за рахунок повільніших темпів зростання витрат порівняно з темпами зростання результату, коли збільшення останнього досягається за рахунок кращого використання наявних ресурсів [3, с. 91]. Показником ефективності системи управління персоналом у практичній діяльності є рівень витрат на досягнення мети організації [4, с. 45].

Сучасна система управління персоналом має бути спрямована на підвищення конкурентоспроможності підприємства, його довгостроковий розвиток, вихід на максимальний рівень прибутку. В умовах сьогодення більшість фахівців вважає, що формулою успіху є людські ресурси, тому їх цінність невпинно зростає щодня. Відповідно, система управління персоналом постійно змінюється, витісняючи стереотипи. Необхідне постійне вдосконалення процесів ефективного управління персоналом на основі впровадження наукових методів, передових технологій кадрової роботи, стандартизації та уніфікації кадрової документації, застосування технічних засобів. На підприємствах постійно мають упроваджувати інноваційні підходи до оцінювання ефективності управління персоналом залежно від способу досягнення економічного ефекту виробничої діяльності.

Ефективне управління і розвиток підприємства багато в чому визначаються особовими і професійними якостями самого керівника підприємства, ступенем усвідомлення ним необхідності вчитися самому і сприяти навчанню інших, щоб відповідати соціально-економічному середовищу, яке постійно змінюється. Ці та інші критерії, на наш погляд, повинні бути покладені в основу при дослідженні підвищення рівня ефективності управління персоналом. Оцінка ефективності, як система процедур, є засобом, що допомагає керівнику побачити і оцінити в достатньо конкретному значенні якість системи управління персоналом в цілому і свої професійні здібності зокрема, і ті недоліки в підготовці, які відповідно можна визначити як потребу в навчанні, з метою підвищення результативності роботи.

Література

1. Мурашко М.І. Менеджмент персоналу: навч.-практ. посіб. К. :Т-во “Знання”, КОО,

2002. 311 с.

2. Виноградський М.Д., Виноградська А.М., Шканова О.М. Управління персоналом: навч. посіб. 2-ге видання. К.: Центр навчальної літератури, 2009. 502 с.

3. Балабанова Л.В., Сардак О.В. Управління персоналом: підручник. К.: Професіонал, 2006.

4. Лук'янихін В.О. Менеджмент персоналу: навч.-посіб. Суми: Університетська книга, 2004. 592 с.

Ю.О. Бігун,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Рівненський інститут ВНЗ «Відкритий міжнародний
університет розвитку людини «Україна»
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук,
доцент Єрмакова І.П.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОТОЧНИХ ВИДАТКІВ

Видатки – один з найважливіших показників фінансово-господарської діяльності бюджетних установ. Вони є основою для визначення результатів виконання кошторису, його аналізу з метою виявлення внутрішніх резервів. Під видатками розуміють державні платежі, які не підлягають поверненню, тобто такі платежі, які не створюють і не компенсують фінансові вимоги [2].

Видатки мають досить складну структуру, тому багато науковців приділяють велику увагу дослідженню цього питання. Дефініції поняття видатки бюджетних установ наведені в додатку А, що розроблена на основі аналізу наукових та фахових джерел .

У законодавчих, нормативних актах та економічній літературі трактування сутності видатків суттєво відрізняються між собою. Наведені вище визначення не містять єдиної думки щодо сутності поняття «видатки», розмежовуючи видатки – для операцій, що фінансуються виключно з бюджету, а витрати – для операцій госпрозрахункового характеру. Як видно, поняття видатки розкривається через сутність витрат, а витрати – навпаки, через видатки. Витрати – суми видатків та витрат, що виникли в результаті фінансово-господарської діяльності з використання активів бюджетної установи для повного та ефективного виконання кошторису протягом поточного бюджетного року та які підтвержені відповідними первинними

документами. Видатки – витрати коштів бюджетної установи, що виникли у ході здійснення основної діяльності в межах сум, установлених кошторисом бюджетної установи.

Використовуючи схему, розроблену науковцем Крайвською І.А., «Взаємозв'язок доходів, видатків та витрат бюджетної установи», що наведена на рис. 1, можна розглянути, в яких випадках використовуються терміни видатки та витрати [1].

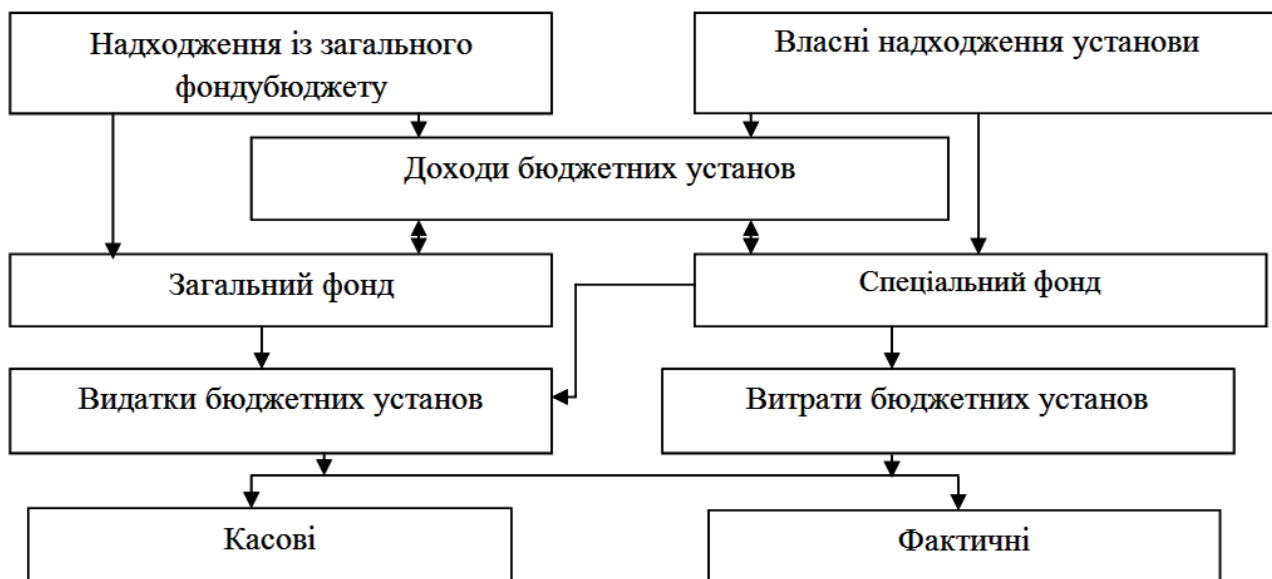

Рис. 1. Взаємозв'язок доходів, видатків та витрат бюджетної установи

Видатки є одним з найважливіших показників фінансово-господарської діяльності бюджетних установ. Вони є підставою для визначення результатів виконання кошторису доходів і видатків, його аналізу для виявлення резервів зниження таких видатків [1].

Наведемо визначення поточних видатків, що на нашу думку, найбільш повно відображають їх сутність: поточні видатки – це сума коштів, витрачених бюджетними установами в процесі господарської діяльності в межах сум, установлених кошторисом – головним плановим та фінансовим документом, що визначає обсяг, цільове призначення та поквартальний розподіл коштів, забезпечують поточне функціонування бюджетної установи, проведення досліджень, розробок, заходів та надання поточних трансфертів населенню і

підприємствам.

Література

1. Кузьминчук Н.В., Проноза П.В., Фещенко Л.В. Бюджетна система України: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2008. 440 с.

2. Адамова І.З., Грінчук М.С., Бринзила Д.Г. Основні причини виникнення проблеми формування облікової політики бюджетних установ та методика її розв'язання URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchtei/2009_1/NV-2009-V1_35.pdf

А.П. Гензера,

спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – старший викладач Пипкіна Л.С.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ПУБЛІЧНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «АКЦЕНТ-БАНК»

Починаючи з 2014 року, економічна ситуація в Україні істотно погіршилася внаслідок зниження обсягів торгівлі з Російською Федерацією та військової напруженості в Східній Україні. Незважаючи на те, що в 2016-2017 рр. ситуація як і раніше залишалася нестабільною, українська економіка почала демонструвати деякі ознаки пожвавлення, такі, як уповільнення темпів інфляції, зниження темпів знецінення гривні по відношенню до основних іноземних валют, зростання міжнародних резервів НБУ і загальне пожвавлення ділової активності.

У 2016 та 2017 рр. НБУ зняв деякі обмеження на операції з обміну валюти, запроваджені в 2014-2015 рр. Зокрема, була поступово знижена частка надходжень в іноземній валюті, що підлягає обов'язковому продажу на міжбанківському ринку, а розрахунковий період для експортно-імпорتنих операцій в іноземній валюті був збільшений. Крім того, НБУ дозволив українським компаніям виплачувати дивіденди за кордон у межах певного щомісячного ліміту.

Банківська система залишається вкрай нестабільною через малі обсяги

капіталу і погану якість активів, а українські компанії та банки, як і раніше, відчувають брак фінансування з боку внутрішніх і міжнародних фінансових ринків.

Міжнародний валютний фонд продовжує надавати підтримку українському уряду в рамках чотирирічної програми розширеного фінансування МВФ, затвердженої в березні 2015 року. Інші міжнародні фінансові установи також надавали останніми роками значну технічну підтримку з тим, щоб допомогти Україні реструктурувати зовнішній борг і здійснити різні реформи (в тому числі реформу стосовно боротьби з корупцією, реформу в сфері корпоративного права і поступову лібералізацію енергетичного сектора).

У серпні 2017 року Moody's підвищило кредитний рейтинг України до Саа2 з «позитивним» прогнозом, що було пов'язано з недавніми державними реформами і поліпшенням міжнародних відносин. Подальша стабілізація економічної та політичної ситуації залежить від продовження проведення урядом структурних реформ та інших чинників.

Фінансова звітність ПАТ «А-БАНК» підготовлена відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та нормативно-правових актів Національного банку.

Фінансова звітність банку складається у національній валюті України - гривні, яка є функціональною валютою та валютою подання фінансової звітності. Фінансовий звіт складено у тисячах гривень. Розглянемо динаміку активів та пасивів ПАТ «А-Банк» за період 2015-2017 років (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка активів та пасивів ПАТ «А-Банк» за період 2015-2017 рр., тис. грн.

Показники	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Відхилення (+,-) 2017 р. від:	
				2015 року	2016 року
Активи	3300012	3210884	4444869	1144857	1233985
Зобов'язання	3060647	2868848	3817062	756415	948214
Власний капітал	239365	342036	627807	388442	285771

Складено за даними фінансової звітності [1]

Згідно даних таблиці 1, активи ПАТ «А-Банк» у 2017 році збільшилися на 1233985 тис. грн. порівняно з 2016 роком та на 1144857 тис. грн. з 2015 роком. Зросла також сума зобов'язань на 948214 тис. грн. порівняно з 2016 роком та на 756415 тис. грн. з 2015 роком.

Необхідно зазначити, що стійким є той банк, що може витримати граничний, максимальний рівень непередбачуваних втрат, при якому він зберігає стан ефективного функціонування. А стабільний розвиток, у свою чергу, означає спроможність банку з часом забезпечити зменшення даних втрат, належну швидкість їх подолання, створюючи цим можливості для досягнення та підвищення рівня стійкості [3].

Результативність функціонування вищезазначеного механізму залежатиме також і від ступеня впорядкованості його елементів, їх взаємодії і спрямованості щодо досягнення поставленої мети.

Складовими блоками механізму є такі: суб'єкти, об'єкт, процес управління фінансовою стійкістю банку, який включає такі елементи:

- а) методи управління (оцінка, планування, аналіз, контроль);
- б) інструменти управління

Належне функціонування організаційно-економічного механізму забезпечення ефективності діяльності банку через узгодження управлінських рішень і, відповідно, досягнення певних пропорцій між усіма його складовими компонентами забезпечить досягнення як стратегічних, так і тактичних фінансових цілей банку, сприятиме підвищенню рівня прибутковості, пониженню ризиків, контролю та підтриманню ліквідності і платоспроможності на достатньому рівні, що позитивно вплине на забезпечення фінансової стійкості й підвищення ефективності діяльності банку.

Література

1. Бондаренко А.В. Інформація як складова організаційно-економічного механізму адаптації підприємства. *Науково-технічний збірник*. 2008. № 52. С. 73–79.
2. Офіційний сайт Публічного акціонерного товариства «Акцент-банк». URL: <https://a-bank.com.ua/about#>
3. Антонюк Р.Р. Структура організаційно-економічного механізму забезпечення прибутковості підприємств. *Економічний простір*. 2008. № 20/2. С. 176–182.

А.М. Закорчевна,
спеціальність 6.030508 «Фінанси і кредит»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – доцент кафедри Ляшенко В.В.

РОЛЬ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ

Процеси обміну товарами, послугами, капіталом вже достатньо давно вийшли за межі державних кордонів та сприяють зростаючому перетворенню національних економік. Такі процеси є процесами глобалізації.

Глобалізація – це процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. Основними наслідками цього процесу є міжнародний поділ праці, міграція в масштабах усієї планети капіталу, людських та виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних та технічних процесів, а також зближення культур різних країн. Це об'єктивний процес, який носить системний характер, тобто охоплює всі сфери життя суспільства [1, с. 7].

Інтеграція означає об'єднання економічних суб'єктів, поглиблення їх взаємодії, розвиток зв'язків між ними.

Економічна інтеграція має місце, як на рівні національних господарств цілих країн, так і між підприємствами, фірмами, компаніями, корпораціями. Економічна інтеграція виявляється в розширенні і поглибленні виробничо-технологічних зв'язків, спільне використання ресурсів, об'єднання капіталів, у створенні один одному сприятливих умов здійснення економічної діяльності, зняття взаємних бар'єрів.

Міжнародна економічна інтеграція є закономірним та цілеспрямованим процесом взаємодії національних економік та ґрунтується на їх політичних та економічних інтересах, реалізується в вигляді міждержавних угод та регулюється на міждержавному рівні.

Передумовами інтеграційних процесів на сучасному етапі розвитку

продуктивних сил є:

1. Близькість рівнів економічного розвитку і ступеня ринкової зрілості країн.

2. Географічна близькість країн, що інтегруються, наявність у більшості випадків спільного кордону й історично сформованих економічних зв'язків.

3. Спільність економічних та інших проблем, що стоять перед країнами в галузі розвитку, фінансування, регулювання економіки, політичного співробітництва тощо.

4. Наявність демонстраційного ефекту.

5. Наявність «ефекту доміно».

На інтеграційні процеси впливає низька кількість факторів: поглиблення міжнародного поділу праці; соціально-економічна однорідність національних підприємств; близькі рівні економічного розвитку груп країн; тісне переплетіння національних економік на макрорівні; довготривалий проліт співробітництва; спільні кордони і умови розвитку; розвиток комунікаційних можливостей; спільність культурних та історичних традицій; цілеспрямованість державних органів та партій країн щодо інтеграційних процесів; об'єктивна необхідність спільного вирішення глобальних проблем людства.

Проблемами інтеграції України у міжнародний економічний простір є: відсутність системного підходу до міжнародної інтеграції; низька ефективність підготовки до інтеграції країни у ЄС; недостатнє використання потенціалу торгово-економічного співробітництва з країнами ЄС та світу; недостатній рівень доступу вітчизняних товарів та послуг до зовнішніх ринків тощо.

Література

1. Ринейська Л.С. Посібник із вивчення навчальної дисципліни «Глобальна економіка» для студентів всіх напрямів економічної підготовки галузі знань 0305 «Економіка і підприємництво». Полтава: ПолтНТУ, 2011. 165 с.

Р.С. Зубков,
доктор економічних наук
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Козаченко О.О.
спеціальність 075 «Маркетинг»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

ДОСЛІДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

Важливою складовою оцінки конкурентоспроможності підприємства є аналіз як зовнішнього так і внутрішнього середовища як важливий фактор визначення можливостей та загроз для її розвитку. Для отримання оцінки можливостей ТОВ «ПТК Шабо» та ситуації на ринку вина Причорноморського регіону доцільно використати SWOT-аналіз. SWOT-аналіз складається із факторів:

1. Сильні сторони (Strengths) – переваги організації;
2. Слабкі сторони (Weaknesses) – недоліки організації;
3. Можливості (Opportunities) – факторизоване середовища, використання яких створить переваги організації на ринку;
4. Загрози (Threats) – фактори, які можуть потенційно погіршити стан підприємства на ринку.

Дослідження основних показників діяльності підприємства визначає можливість визначення сильних та слабких сторін.

Сильними сторонами ТОВ «ПТК Шабо» є наступні:

- Лідируючі позиції на ринку вина Причорномор'я та України в цілому.
- Репутація (багаторічний досвід роботи, що підтверджена багатьма міжнародними винагородами).
- Розташування заводу на родючих ґрунтах.
- Наявність сучасного обладнання.
- Розгалужені та стабільні канали збуту продукції, включаючи власні

магазини, налагодження збуту через торгові точки всіх областей України та Інтернет-магазини.

- Експорт продукції за кордон на основі довготривалих контрактів.
- Висока якість продукції, що підтверджена системою контролем якості та контролем з боку закордонних компаній.
- Широкий асортимент продукції як серед пропонованих зразків (вино, бренді, горілка) та різної цінової категорії.
- Велика кількість постійних споживачів.
- Соціальна забезпеченість працівників та соціальна-відповідальність бізнесу.
- Повний цикл виробництва.
- Наявність власного виставково-торгового центру, який визнаний в Європі.

Слабкими сторонами ТОВ «ПТК Шабо» є:

- майже повна залежність від власного виробництва, що може призвести до значних збитків при неврожаї винограду.
- приділення незначної уваги до реклами продукції у ЗМІ та Інтернет.
- низькі темпи введення та розробки нових оригінальних видів продукції;
- відсутність стратегії розширення виробництва.

Можливостями є:

- розширення асортименту продукції за рахунок інноваційних розробок;
- розширення міжнародних каналів збуту;
- збільшення кількості інвесторів;
- покращення податкового клімату;
- підвищення державної підтримки галузі.

Загрозами ТОВ «ПТК Шабо» є:

- несприятливі зміни у податковій політиці;
- погіршення загальної економічної ситуації в Україні та зменшення купівельної спроможності населення;
- зростання цін на упаковку, обладнання та інші супутні товари, що може

скоротити прибуток і викликати необхідність підвищення цін на продукцію;

- зміна споживчих вподобань населенням;
- посилення конкурентної боротьби серед виробників;
- несприятливі погодні умови, що може призвести до значного зменшення сировини.

Дослідивши фактори макрооточення створено основу для розроблення SWOT-аналізу і подальших стратегій розвитку ТОВ «ПТК Шабо», що відображено в табл.1.1.

Табл. 1.1

SWOT-аналізу ТОВ «ПТК Шабо»

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - Лідируючі позиції на ринку вина Причорномор'я та України. - Репутація (багаторічний досвід роботи, що підтверджений багатьма міжнародними винагородами). - Розташування заводу на родючих ґрунтах. - Наявність сучасного обладнання. - Розгалужені та стабільні канали збуту продукції, включаючи власні магазини, налагодження збуту через торгові точки всіх 	<ul style="list-style-type: none"> - майже повна залежність від власного виробництва, що може призвести до значних збитків при неврожаї винограду. - приділення незначної уваги до реклами продукції у ЗМІ та Інтернет. - низькі темпи введення та розробки нових оригінальних видів продукції; - відсутність стратегії розширення виробництва.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - розширення асортименту продукції за рахунок інноваційних розробок; - розширення міжнародних каналів збуту; <ul style="list-style-type: none"> - збільшення кількості інвесторів; - покращення податкового клімату; - підвищення державної підтримки галузі. 	<ul style="list-style-type: none"> - несприятливі зміни у податковій політиці; - погіршення загальної економічної ситуації в Україні та зменшення купівельної спроможності населення; - зростання цін на упаковку, обладнання та інші супутні товари, що може скоротити прибуток і викликати підвищення цін на продукцію; - зміна споживчих вподобань населенням; - посилення конкурентної боротьби серед виробників; - несприятливі погодні умови, що може призвести до значного зменшення сировини.

На основі дослідження конкурентного середовища, SWOT-аналізу ТОВ

«ПТК Шабо» доцільно обрати стратегію подальшого розвитку підприємства, яка буде комплексною та включатиме стратегію розроблення нового продукту, стратегію розширення ринку та стратегію посилення позицій на ринку, стратегія горизонтальної інтеграції.

Література

1. Лозовський О.М., Юрчук Я.О. Вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ на ефективність управління підприємством. *Молодий вчений: науковий журнал*. 2014. № 5 (80). С. 141-144.

2. Мостенська Т.Л. Стратегічний аналіз виноробних підприємств: орієнтири та конкурентна позиція: монографія / Т.Л. Мостенська, В.О. Новак, В.М. Марченко, Ю.В. Печериця, Г.С. Гуріна. К.: Кондор-Видавництво, 2012. 343 с.

3. Милова Ю.Ю., Чернышенко М.С. Сравнительный анализ инструментов комплексной оценки внешней и внутренней среды предприятия. *Вестник ИрГТУ*. 2015. № 11 (106). С. 245-251.

Р.С. Зубков,

доктор економічних наук

Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

В.В. Мельников,

спеціальність 075 «Маркетинг»

Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА МОЛОЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

На Півдні України розвинута система підприємств харчової та переробної промисловості, що забезпечує переробку всієї виробленої сільськогосподарської продукції та сировини. Значного розвитку набула зернопереробна, плодоовочева, виноробна та молочна галузі.

Питома вага Одеської області в загальному обсязі виробництва валової сільськогосподарської продукції за рівнем виробництва молока – 4,8%. Залежно від природнокліматичних умов в області склались форми господарювання відповідно до зон виробничої спеціалізації сільського господарства, серед яких молоко-овоче-птахівнича зона (Біляївський, Овідіопольський,

Комінтернівський райони) [1].

У Миколаївській області прийом та переробка молока здійснюється на 12 підприємствах, найпотужнішими з яких є акціонерні товариства «Лакталіс–Україна», Вознесенський і Баштанський сирзаводи. Потужності всіх підприємств розраховані на випуск 32 т вершкового масла, 270 т продукції з незбираного молока на добу [2].

Серед видів економічної діяльності Херсонської області провідне місце займає саме виробництво молока і молочної продукції. Область має розвинену промисловість молочної галузі, зокрема це такі потужні заводи, як Херсонський маслозавод, ВАТ «Молочний завод «Данон Дніпро», ВАТ «Чаплинський маслосирзавод».

Стан виробництва молочної продукції підприємствами Одеської, Миколаївської та Херсонської області у 2017 року відображено на рис.1.1.

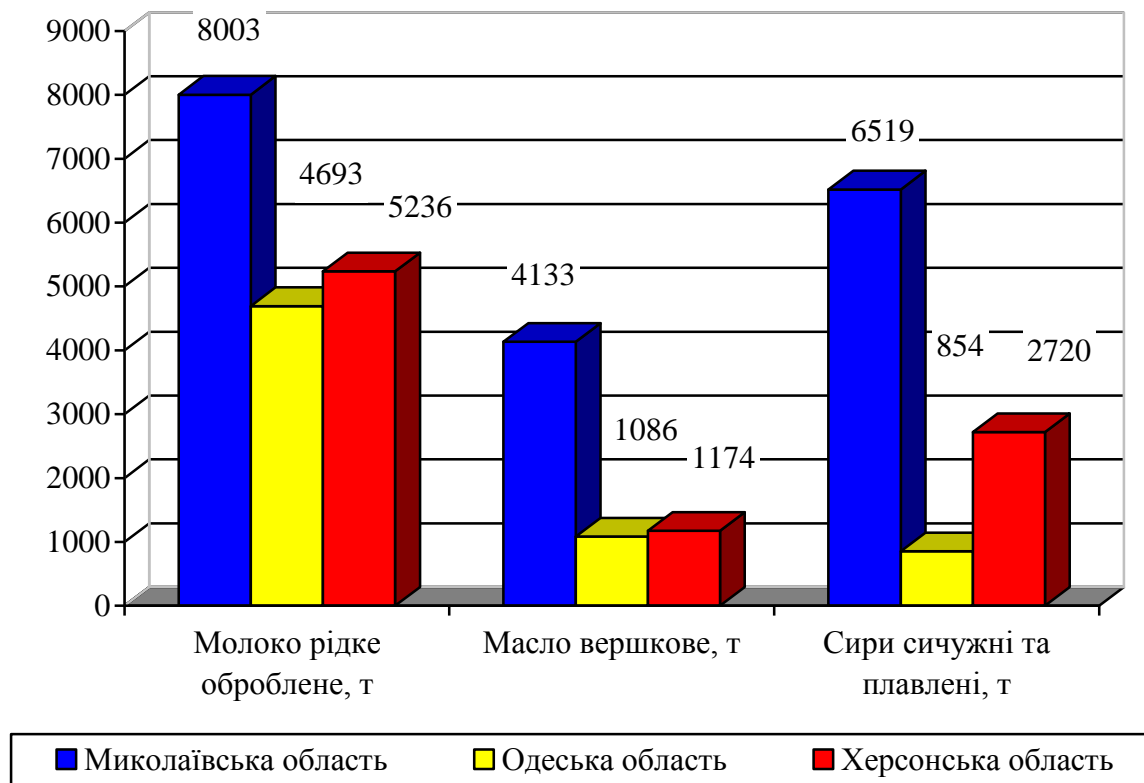

Рис.1.1. Стан виробництва молочної продукції підприємствами Півдня України (за період 2017 року)*

Складено автором на основі [4-6]

Як видно з рис. 1.1., лідируючі позиції за виробництвом обробленого

молока, вершкового масла та сирів займає Миколаївська область. Херсонська область займає значні позиції у виробництві сирів, Одеська виробляє найменше молочної продукції серед підприємств Півдня України.

Однак, незважаючи на значні обсяги виробництва обробленого молока (пастеризоване, стерилізоване та пряжене), виробництво необробленого молока в регіоні у січні–листопаді 2017 року розвивається неоднозначно

В залежності від рівня пропозиції та попиту різняться ціни на молочну продукцію в областях регіону [3], що відображено в табл.1.2.

Таблиця 1.2.

Рівень цін на молоко на Півдні України станом на 22 грудня 2017 року,
грн/т

Область	Перший гатунок (сільськогосподарські підприємства)	Другий гатунок (сільськогосподарські підприємства)	Другий гатунок (господарства населення)
Миколаївська	8250	7250	4900
Одеська	7900	5800	4600
Херсонська	9500	6371	6255

Як видно з табл.1.2., значний попит серед молокообробних підприємств на молоко першого гатунку та середній рівень його пропозиції визначає високі ціни на дану сировину на Херсонщині. Значний попит на необроблене молоко першого гатунку в Миколаївській області задовольняється високим рівнем його виробництва і призводить до встановлення середніх цін в регіоні. Одеська область має найнижчі ціни на необроблене молоко як через низьку пропозицію, так і через низький попит серед підприємств.

Проаналізувавши стан молочної промисловості Півдня України доцільно визначити основні підприємства Херсонської, Одеської та Миколаївської областей, що відображено на рис. 1.2.

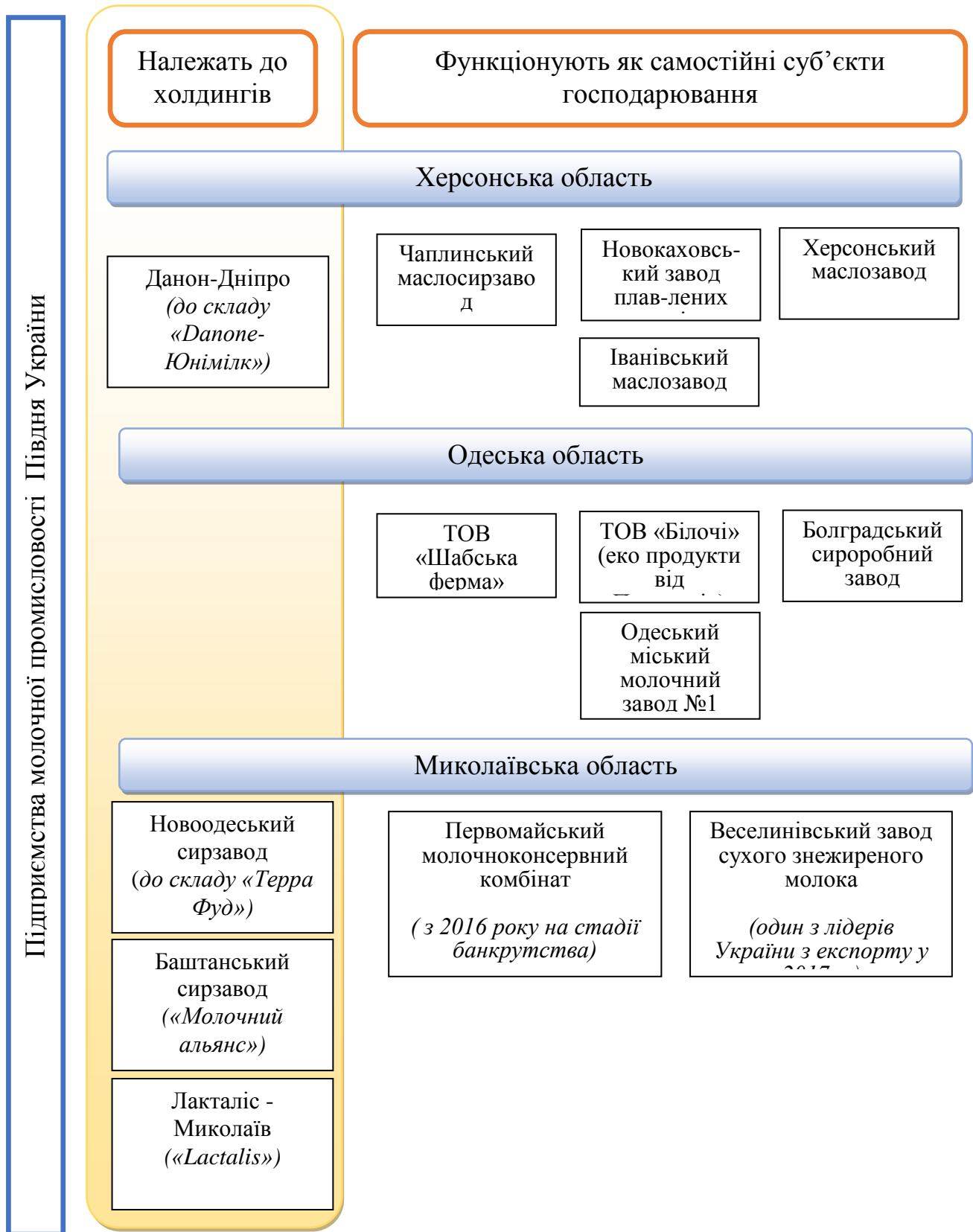

Рис.1.2. Основні діючі підприємства молочної промисловості Півдня України станом на грудень 2017 року *

* розробка автора

Як видно з рис. 1.2, в Миколаївській та Херсонській областях провідні підприємства молочної галузі входять до холдингів, на відміну від підприємств Одещини, які мають невисокі обсяги виробництва та орієнтовані переважно на внутрішньо–регіональний ринок.

Література:

1. Економічний потенціал регіонів України Одеська область / Офіційний сайт Україна сьогодні. URL: <http://www.rada.com.ua/ukr/RegionsPotential/Odesa/>

2. Ціни на молоко в Україні / Офіційний сайт Milkua. URL: <http://milkua.info/uk/ukr-milk-prices>

3. Частка промисловості Миколаївської області в загальному промисловому виробництві України / Офіційний сайт Регіональної торгово-промислової палати Миколаївської області. URL: <http://www.rtp.com.ua/uk/nikolaev/5/promyslovist-mykolayivskoyi-oblasti.html>

4. Соціально-економічне становище Миколаївської області за січень-листопад 2017 року / Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

5. Соціально-економічне становище Одеської області за січень-листопад 2017 року / Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

6. Соціально-економічне становище Херсонської області за січень-листопад 2017 / Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Р.С. Зубков,

доктор економічних наук

Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університет «Україна»

С.О. Новохацький,

спеціальність 075 «Маркетинг»

Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

Управління конкурентними перевагами – це свідомий процес формування (збереження та розвитку наявних, створення нових) конкурентних переваг з метою адаптації до вимог зовнішнього середовища і забезпечення довгострокового успіху підприємства [1].

Процеси формування конкурентних переваг включають:

– створення конкурентних переваг – процес набуття нових специфічних властивостей і навичок, за якими фірма отримує перевагу над конкурентами; а також процес посилення наявних властивостей і навичок до рівня, який перевищує досягнення конкурентів;

– збереження конкурентних переваг – процес підтримання досягнутих конкурентних переваг шляхом покращання наявних властивостей і навичок фірми темпами, які не дозволяють конкурентам випередити фірму;

– розвиток конкурентних переваг – процес активного вдосконалення навичок і властивостей фірми з метою збільшення розриву між фірмою й найближчими конкурентами.

Переосмислення різноманітних підходів з багатьох галузей знань дозволяє визначити перелік і запропонувати авторське тлумачення основних складових концепції управління конкурентними перевагами, до яких, крім наведеного вище поняття, слід віднести об'єкт, предмет, мету, завдання та принципи такого управління.

Об'єктом управління конкурентними перевагами виступає сукупність відносин, які виникають на підприємстві та між підприємством й іншими ринковими суб'єктами в процесі досягнення ним переваги над конкурентами.

В якості основних принципів управління конкурентними перевагами пропонуються принцип конкурентно орієнтованого цілепокладання та принцип диверсифікації переваг, що мають бути доповнені принципами гнучкості системи конкурентних стратегій, безперервності, системності, стратегічної спрямованості, партисипативності, процесності.

Принципи управління конкурентними перевагами полягають в наступному:

1. Принцип конкурентно орієнтованого цілепокладання передбачає опрацювання цілей підприємства з урахуванням впливу чинників конкурентного середовища.

2. Принцип диверсифікації переваг вимагає багатовекторності формування конкурентних переваг, що дозволяє запобігти копіюванню переваг

фірми конкурентами та захистити власні конкурентні позиції.

3. Принцип гнучкості системи конкурентних стратегій вимагає від підприємства швидкої адаптації до змін умов функціонування шляхом внесення коректив у зміст конкурентних стратегій та в дії щодо їх реалізації.

4. Принцип безперервності визначає, що цілеспрямована діяльність з формування конкурентних переваг не повинна зупинятись або уповільнюватись, оскільки це може дозволити конкурентам наздогнати та перевершити фірму.

5. Принцип системності передбачає комплексність (у т.ч. врахування всіх вагомих чинників) та збалансованість (збереження або досягнення оптимальних співвідношень) дій щодо створення, підтримки та розвитку конкурентних переваг підприємства.

6. Принцип стратегічної спрямованості вимагає орієнтації на вирішення проблем, наслідки розв'язання яких відбиватимуться на діяльності підприємства протягом тривалого періоду.

7. Принцип партисипативності передбачає активну участь в процесах створення, підтримки та розвитку конкурентних переваг широкого кола працівників підприємства, а також інших зацікавлених сторін (постачальників, місцевих органів влади тощо).

8. Принцип процесності визначає розгляд управління конкурентними перевагами як послідовності цілеспрямованих, безперервних і взаємопов'язаних дій (операцій і процедур), здійснення яких сприяє та забезпечує підтримку і розвиток наявних, створення нових конкурентних переваг фірми[2].

Методологія управління конкурентоспроможністю має свою специфіку і вимагає особливого підходу. Процес управління має бути орієнтований не лише на досягнення певного рівня конкурентоспроможності, але і на забезпечення певного рівня конкурентоспроможності у порівнянні з іншими підприємствами і організаціями, які сприймаються як безпосередні конкуренти. Доводиться констатувати, що методологія забезпечення конкурентоспроможності на теперішній час недостатньо розвинена і не цілком відповідає вимогам сучасної

економіки [3].

У рамках формування концепції ефективного управління конкурентоспроможністю підприємства велику роль грає інформаційний чинник. Інформація про товар, особливості його використання, реальний прояв властивостей є особливо значущим фактором в ринкових умовах. Коли конкретний товар потрапляє на ринок, туди поступає інформація про нього. Усі сукупні дані про товар і його властивості можна умовно назвати «інформаційним полем товару».

Інформаційне поле – сукупність інформаційних потоків інформації, що висвітлюють, з тією або іншою мірою достовірності, властивості товару. Інформаційне поле може бути умовно розбите на складові, що розрізняються як за джерелами генерування інформації, так і за її характером. Інформацію про реальні властивості товару можна називати сектором інформаційного поля товару, генерованим споживачами. Інформаційний сектор є сукупністю відомостей, що поширюються в середовищі потенційних споживачів, про реальні переваги і недоліки товару. Іншими головними складовими інформаційного поля є реклама і антиреклама. Реклама і антиреклама бувають досить ефективними. Але вони, як правило, не відбивають усієї достовірної інформації. Об'єктивнішим є саме той інформаційний потік, який є комплексом відомостей про прояв властивостей товару в результаті реального використання. Якщо на ринку поширюються дані про виявлені недоліки товару, то негативна дія інформаційного сектора позначається на втраті потенційних споживачів. Окрім цього, конкуренти дістають можливість здійснювати проведення антиреклами більше обгрунтованого змісту. Основними характеристиками, що підлягають оцінці, є можливі умови поширення інформації, число її початкових носіїв, швидкість поширення, число потенційних покупців, що отримали інформацію про кожен «незадовільний» прояв властивостей товару. Вираження конкурентоспроможності організації сукупне через індекси прибутку і частки ринку, є досить універсальним підходом [3].

Завдання підприємства чи організації щодо максимально можливого збільшення конкурентоспроможності цілком узгоджується з метою отримання найбільшого прибутку. У цьому корінна відмінність від представлення формальної конкурентоспроможності товару, оскільки надмірне підвищення конкурентоспроможності товару може виявитися не вигідним з точки зору отримання найбільшого прибутку. Тоді виникає проблема визначення оптимального рівня конкурентоспроможності товару, підприємства, що дозволяє досягти найбільшої конкурентоспроможності. Під оптимальним рівнем конкурентоспроможності товару розуміється той, при якому якнайповніше досягаються поставлені підприємством цілі.

Питання оптимізації рівня найчастіше розглядається відповідно до завдання досягнення найбільшої маси прибутку. Такий процес, як підвищення конкурентоспроможності товару, особливо за досить тяжких умов збереження постійних рівнів собівартості і ціни (чи підвищення їх в пропорційно меншому ступені), може здійснюватися організацією тільки за наявності явного і активно діючого інноваційного механізму.

Підприємство може не мати конкурентних переваг, якщо не має результатів, що перевищують результати конкурента. Конкурентоздатне підприємство характеризується своєю здатністю виживати в ринковому середовищі, тобто відтворювати свою діяльність. При цьому результати цієї діяльності можуть мати середні ринкові значення і навіть нижчі.

Головне, щоб організації вистачало цих засобів на підтримку такого рівня конкурентоспроможності, який гарантує відтворення. Проте таке розуміння конкурентоспроможності підходить тільки для рівня дослідження, де конкурентоспроможність підприємства прирівнюється до конкурентоспроможності товару. Якщо ж йдеться про інвестиційну привабливість організації, то вона повинна оцінюватися її здатність надати більш високу вартість для своїх інвесторів і власників (акціонерів), чим інші організації, інакше інвестиції будуть передані конкурентові.

Отже, для стратегічної конкурентоспроможності організації, що

проявляється в її інвестиційній привабливості, володінні конкурентними перевагами, що дозволяють створювати більш високу вартість організації, яка і стає необхідною умовою конкурентоспроможності. Найважливішими елементами управління є цілі і критерії конкурентоспроможності.

Література:

1. Кузнецова І.О. Формування стійких конкурентних переваг: концептуальна модель. URL: <http://liber.onu.edu.ua>
2. Близнюк С.В, Остапенко А.В. Конкурентний потенціал підприємництва як категорія сучасних економічних досліджень. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 7. С. 41-42.
3. Труніна І.М. Підходи до дослідження конкурентних переваг підприємства. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. 2012. № 24 (I). С. 113-118.

Р.С. Зубков,

доктор економічних наук

Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університет «Україна»

В.І. Пупикіна,

спеціальність 075 «Маркетинг»

Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ БОРОШНОМЕЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Борошномельно-круп'яна промисловість України – одна з основних галузей харчової промисловості. Як одна з найбільш потужних у харчовій та переробній промисловості, вона визначально впливає на гарантування продовольчої безпеки держави та поліпшення життєвого рівня населення. Виробництво кінцевої продукції майже повністю залежить від рівня збору зернових культур. Споживачами кінцевої продукції виступають як підприємства харчової і переробної промисловості, так і домогосподарства. Однією зі специфічних рис ринку борошномельно-круп'яної продукції є те, що

вони відносяться до продукції щоденного попиту, вирізняються високими вимогами щодо якості, зберігання, транспортування, споживання, також відзначаються наявністю масового попиту, обмеженим періодом реалізації та іншими особливостями [1,с.106].

Україна має достатній потенціал для заготівлі продовольчого зерна для виробництва борошна і круп. Найважливішими чинниками, які впливають на територіальне розміщення підприємств із виробництва борошна, є споживачі й сировинні ресурси. Щорічна потреба України в продовольчому зерні, зокрема для виробництва хліба і хлібобулочних виробів, оцінюється від 5,7 до 7 млн. т. Традиційно використовується широкий спектр зернових культур, однак головна роль у продовольчому споживанні належить пшениці – 80 % [2,с.20].

Особливістю борошномельного ринку є те, що він нерозривно пов'язаний із ситуацією на ринку зерна, має справу із сировинною базою, яка формується сільськогосподарськими виробниками, та пропозицією зерна – у першу чергу пшениці, менше – жита та інших культур. Валовий збір зернових за останні п'ять сезонів, має чіткий зростаючий тренд, починаючи з 2012–2013 маркетингових років, коли валове виробництво складало 46,2 млн. т, у 2017 маркетинговому році – близько 67 млн. тон зернових культур, до яких слід додати ще 5 млн. т перехідних запасів [3], що відображено на рис.1.1.

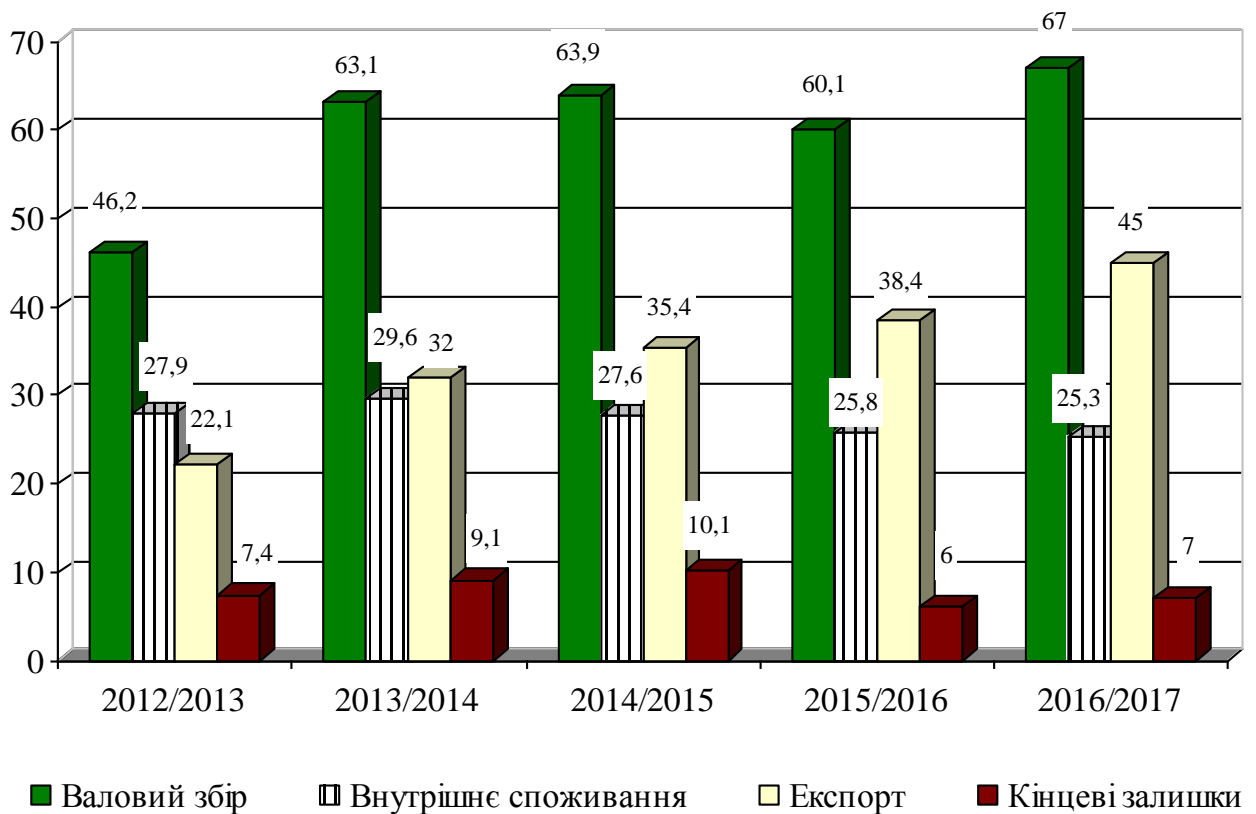

Рис.1.1. Тенденції зміни сировинних ресурсів борошномельної галузі України за 2012-2017 рр.

Як видно з рис.1.1., спостерігається від’ємна динаміка по внутрішньому ринку та значна зростаюча динаміка на експортному напрямку. За 2014-2017 рр. виробництво зросло, споживання зменшилося на 5%, експорт зріс на 7%. Причини для цього об’єктивні, зокрема, за внутрішньою ситуацією у державі чисельність населення, починаючи з 2015 року, зменшилась на 6%, тобто стало значно менше споживачів усіх видів продукції [3].

Продовольче споживання підтримується тільки за рахунок експорту готової продукції, а внутрішнє споживання має тенденцію до зниження, що відображено на рис. 1.2.

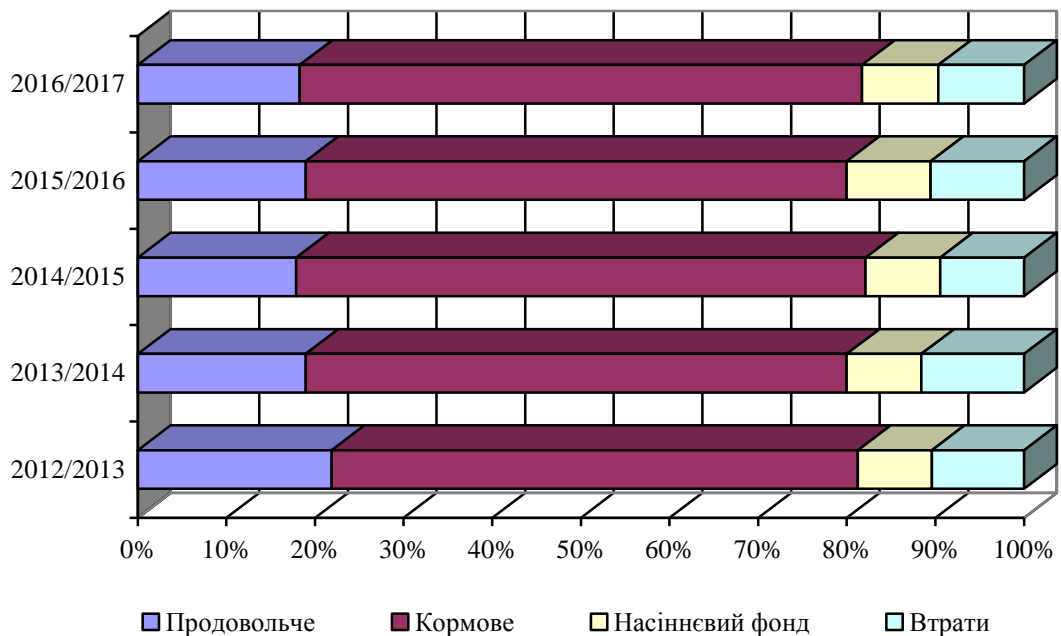

Рис.1.2. Тенденції споживання борошна на внутрішньому ринку України (2012-2017 рр.)

Серед основних причин зменшення обсягів виробництва борошна слід виділити окремо фактор зниження рівня споживання хліба і хлібних продуктів з різних причин, а також негативні демографічні тренди, які також впливають на розвиток вітчизняної борошномельної галузі через скорочення попиту на її продукцію. Так, за результатами аналізу статистичних даних за період 2000-2016 рр. загальний фонд споживання хлібних продуктів зменшився із 6141 тис. т до 4309 тис. т, або на 29,896. Аналізуючи тенденції та перспективи розвитку внутрішнього ринку борошна в Україні, можна виділити два базових тренди – скорочення чисельності населення країни і зміна його структури, а також зміна споживчих уподобань українців. Так, згідно з даними офіційної статистики, чисельність населення в Україні в 2017 році становить 42,8 млн. осіб, що на 8% менше, ніж у 2007 році. При цьому, темпи зниження чисельності сільського населення дещо вище і складають в середньому 1,3% щорічно, проти темпів скорочення міського населення на рівні 0,8% щорічно. Подібна тенденція обумовлює зниження попиту на борошно в роздрібному продажі [4].

Внутрішнє споживання борошна найбільше припадає на виробництво хлібобулочних виробів, а отже на хлібзаводи, потім на виробництво

макаронних виробів, і на третьому місці – виробництво борошняних кондитерських виробів. Хлібобулочних та кондитерських виробів у середньорічному еквіваленті виробляється зараз менше на 9%, а макаронів на 4%. Пояснення цієї тенденції – зменшення як самого населення держави, так і його доходів [3].

На регіональному рівні майже половина від усього обсягу виробництва борошна нині концентрується у 5 областях – Харківській (15% до загального підсумку), Вінницькій (1296), Дніпропетровській (996), Київській (696) і Черкаській (696), решта близько 5296 борошна виробляється в інших регіонах країни. З початку року та в цілому за 9 місяців 2017 р. виробництво борошна скоротилося на 1,496. Водночас, у розрізі окремих регіонів суттєво зросло. Зокрема, в Хмельницькій області на 159,296, Черкаській – на 135,596, Житомирській – на 124,796 [5].

Виробництво борошна має від’ємну динаміку темпів зростання: у 2012–2013 роках – 3,5 млн тонн, у 2016 маркетинговому році – 2,65 млн тонн.

При цьому зміна обсягів виробництва не пов’язана із зростанням внутрішнього споживання, а свідчить про експорт даного виду продукції.

Таким чином, ринок борошномельно-круп’яної промисловості України здійснює переорієнтацію з причин скорочення внутрішнього попиту через зміну української культури харчування і зниження купівельної спроможності населення. Ці тенденції обумовлюють гостру потребу в розвитку експорту борошняно-круп’яних виробів.

Література:

1. Царьов В.М. Сучасний стан та перспективи розвитку підприємств борошномельної галузі України. *Формування ринкової економіки*. 2007. Вип. 17. С. 105–113.
2. Кернасюк Ю. Вітчизняне борошно: попит і пропозиція. *Агробізнес сьогодні*. 2017. № 7. С. 17-23.
3. Рибчинський Р. Зерно, борошно, крупи: тренди та можливості / Сайт Аграрне інформаційне агентство. URL: <http://agravery.com/uk/posts/show/zerno-borosno-krupi-trendi-ta-mozlivosti>
4. Україна стала світовим лідером з продажу борошна. URL: <https://www.5.ua/ekonomika/ukraina-stala-svitovym-liderom-z-prodazhu-boroshna-128053.html>
5. Інформація щодо діяльності підприємства / Офіційний сайт ПАТ «Аграрний фонд». URL: <http://agrofond.gov.ua/>

Т.В. Киричук,
спеціальність 081 «Правознавство»,
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ «Університет «Україна»
Науковий керівник – старший викладач Сидорець Л.В.

КОРУПЦІЯ ЯК ЕКОНОМІЧНА ПРОБЛЕМА НА ШЛЯХУ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ

У сучасному світі корупція є однією з основних економічних проблем. Для багатьох держав вона, є питанням життя чи смерті: від вирішення цієї проблеми значною мірою залежить якщо не саме існування держави, то стратегічний напрямок її економічного, політичного та соціального розвитку. На мій погляд, такою вона є і для України.

Правильне розуміння корупції як соціального явища є не лише суто теоретичною проблемою. Про це свідчить той факт, що на політичному і нормативно-правовому рівнях корупція становить суттєву загрозу як для економічно розвинутих країн з традиційно міцними засадами демократії, так і для країн, які переживають економічну, соціальну кризу і стають на шлях демократії.

Як відмічено у Постанові Верховної Ради України від 13 січня 1998 р. № 12/9Я8-ВР “Про Звернення Верховної Ради України до урядів і парламентів Великобританії, Канади, Кіпру, ФРН, США, Швейцарії”, економічний хаос, створений в Україні ділками від економіки і мафіозно-злочинними кланами при підтримці корумпованих органів державної влади, супроводжується тотальним знищенням народного господарства і соціальної сфери, масовою невиплатою заробітної плати мільйонам трудящих протягом багатьох місяців [1].

Таким чином, законодавчий орган нашої країни не лише фактично визнав корупцію одним із основних чинників теперішньої економічної кризи, а й констатував *економічну сутність* самої корупції як елементу економічних відносин нашого суспільства.

Економічний характер корупції проявляється в тому, що вона є

породженням економічних відносин і впливає на їх розвиток.

Експерти Світового банку вважають корупцію головною економічною проблемою сучасності. За їх даними, 40% підприємців у всьому світі вимушені давати хабарі. У розвинутих країнах ця цифра становить 15%, в азіатських – 30%, а в країнах СНД – 60%.

У літературі висловлена пропозиція дивитися на корупцію з *економічної точки зору* як на незаконний вид діяльності, пов'язаної з використанням службового, службового становища для одержання доходу. Тобто за такого підходу, в основу розуміння корупції як явища і визначення її як правової категорії кладеться *економічний аспект*.

Сталий економічний розвиток, для досягнення якого, передбачено: стабілізацію Державного бюджету, реформу податкової системи; розвиток фінансового сектору, реформу міжбюджетних відносин. Підвищення стандартів життя. Вирішення вказаної проблеми передбачає проведення реформ у сфері: медичного обслуговування, системи пенсійного страхування, системи освіти, системи соціальної підтримки. Поліпшення бізнес-клімату й залучення інвестицій. Вирішення вказаної проблеми передбачає через дерегуляцію й розвиток підприємництва, проведення приватизації й реформування управління державною власністю, розвиток науково-технічної та інноваційної сфери, створення умов для міжнародної інтеграції та співпраці. Модернізація інфраструктури та базових секторів економіки. Вирішення вказаної проблеми передбачається через реформування: електроенергетики, вугільної галузі, нафтогазової промисловості, житлово-комунального господарства, транспортної інфраструктури, сільського господарства та проведення земельної реформи.

Системна боротьба з корупцією потребує належної інституалізації цього процесу. Важливим є реалізація низки завдань у сфері антикорупційної політики. Одним із шляхів підвищення ефективності протидії корупції є інституційна реформа органів, що здійснюють досудове розслідування і кримінальне переслідування у справах про корупційні злочини. Тому

парламент схвалив створення нового автономного органу (поза системою існуючих правоохоронних органів), основною функцією якого буде виявлення і розслідування корупційних злочинів, що становлять особливу суспільну небезпеку [2].

Дослідження різних аспектів економічних відносин через призму корумпованості владних структур дозволяє виділити низку показників, в яких проявляється корелятивний зв'язок між певними процесами, явищами економіки та рівнем, структурою і динамікою корупції. Це, зокрема: рівень тінізації економіки; розмір неофіційних доходів населення; частка готівки, яка знаходиться у поза банковому обігу; масштаби та динаміка ведення іноземного бізнесу в країні, іноземного інвестування, надання їй іншої фінансової допомоги; стан із дотриманням прав і свобод людини і громадянина; рівень довіри громадян до влади; їх психологічне ставлення до корупції як явища [3].

Якщо оцінювати розвиток корупції в Україні з цих позицій, то слід зазначити, що стан справ в економіці, фінансовій системі, вивезенні капіталу за межі України тощо свідчить про надзвичайно небезпечну ситуацію, що склалася в нашій країні.

В *економічній сфері* основним завданням загальносоціального запобігання корупції є реформування економіки, яке б звело до мінімуму економічне підґрунтя корумпування суспільних відносин.

Таким чином, вирішення вищеназваних проблем неможливе без докорінної реструктуризації органів державної влади, що відповідають за впровадження економічної політики.

Література

1. Попадинець О.В. Конспект лекцій з дисципліни «Економічна теорія». Харків: ХНАДУ, 2018.
2. Пасічник В.М. Демократизація державного управління у контексті забезпечення національної безпеки та боротьби з корупцією. *Демократичне врядування*. 2014. Вип. 13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2014_13_5
3. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: закон України від 14.10.2014 № 1699-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1699-18/page>

Козаченко О.О.
спеціальність 075 «Маркетинг»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Зубков Р.С.
доктор економічних наук
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

ОСОБЛИВОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ ПІВДЕНОГО РЕГІОНУ

Виноробна галузь є перспективним напрямком розвитку економіки, який обумовлений сприятливими ґрунтово-кліматичними умовами і достатньою забезпеченістю трудовими та іншими необхідними ресурсами. Підприємства первинного виноробства основних виноградарських регіонів України розташовані в Одеській, Миколаївській, Херсонській, Закарпатській областях [4, с.83]. В Україні склалася певна виноробна спеціалізація: Херсонська, Миколаївська, Одеська області виробляють столові білі та червоні вина [5, с.133].

На сьогоднішній день в Україні загальна кількість компаній, які здійснюють випуск виноробної продукції, близько 100. Тих, хто формує внутрішній ринок (великі і середні виробники), налічується близько 20-ти. На перший план вийшли одеські та миколаївські компанії. За підсумками дев'яти місяців 2015 р. у числі перших п'яти (без рейтингу) такі компанії, як: «Коблево» (вина ТМ KOBLEVO), агрофірма «Таврія» (потужності ДМК «Таврія», де «Інкерман-Інтернешнл» зараз здійснює розлив тихих вин Inkerman), компанія «Нива» (Таїровський винзавод «Нива», ТМ «Таїрове» і ТМ «Одеський Степ»), «Шабо» (ТМ Shabo), «Фрут Майстер Фудс» (україно-угорське підприємство «Котнар», вина ТМ BeregWine, ТМ Cotnar, ТМ Vinia). Регіональний коефіцієнт конкурентоспроможності менше 0,75, отже можна констатувати, що конкурентоздатність виноробного підприємства на розглянутому ринку низька,

що може бути обумовлено або фазою життєвого циклу продукту, або низьким рівнем результативності основних бізнес-процесів. Для виходу на національний і міжнародний ринки вина необхідний значно вищий рівень конкурентоспроможності [4, с.85].

Основні причини проблем виноробної галузі наступні: забезпечення виноробної галузі України сировиною; недосконалість матеріально-технічної бази виноградарсько-виноробних підприємств, які виробляють виноробну продукцію; слабкий розвиток вітчизняних підприємств з виробництва машин, агрегатів, допоміжних матеріалів для виноробства також не сприяє оновленню технічного переозброєння виноробної галузі [2, с.38].

На структуру споживання виноробної продукції в Україні впливає рівень доходів населення, територіальна ознака і ціна за одиницю продукції. Сільські жителі із середнім або нижче середнього доходом віддають перевагу дешевим кріпленим винам. Чим багатше споживачі, тим більш привабливою для них є елітна винна продукція, українських виробників або імпортна. Перевага іноземної продукції на українському ринку пояснюється низьким рівнем поінформованості споживачів про вітчизняних виробників і торгові марки. Ціни на виноробну продукцію – це суттєвий фактор, який впливає на рівень споживання алкоголю і вибір виробника. У міру зниження достатку покупці будуть віддавати перевагу недорогим маркам. Рішення проблем підвищення якості виноробної продукції вітчизняних виробників є актуальним завданням. Щоб бути конкурентоспроможними для вітчизняних підприємств, переважним є поліпшення якості своєї продукції і задоволення вимог споживачів [6, с.241].

Основними напрямками удосконалення маркетингової діяльності підприємств виноробної галузі Причорномор'я є проведення і впровадження системи програм щодо поліпшення якості готової продукції та її просування на ринок. Важливий ефективний маркетинг – слід розробляти стратегічні підходи до формування «історії» вина (розміщення на етикетці цікавої інформаційної легенди), проведення рекламних кампаній щодо інформування споживачів про культуру споживання вина, про новий вигляд і сорти за адекватною ціною в

кожному ціновому сегменті. Державі і бізнесу необхідно об'єднати зусилля і створити багаторічну програму підйому галузі [7, с.57]. При розробці стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства необхідно приділити особливу увагу формуванню та здійсненню стратегії маркетингу, враховуючи інструменти маркетингової політики. Визначення правильної стратегії, реалізація її на практиці та аналіз результатів дає змогу в майбутньому ефективно використовувати наявний потенціал для розширення ринків збуту. За наявності великої кількості конкурентів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках необхідно також використовувати у своїй практичній діяльності нові моделі та методи по формуванню збутової політики з застосуванням принципів маркетингу шляхом впровадження ефективної рекламної діяльності, організації виставок та ярмарок з продажу власної продукції, укладанням зовнішньоекономічних договорів з потенційними контрагентами [1, с.15].

Потрібна ефективна маркетингова діяльність по дослідженню внутрішнього і зовнішніх ринків, а також організація продажів вина на ринках балтійських і скандинавських країн, де немає свого виноробства; слід підвищити значимість науково-дослідної та інноваційної діяльності у виробництві виноробної продукції [4, с.86].

Для підвищення конкурентного потенціалу важливу роль відіграють дотримання правил виробництва, використання екологічно не шкідливих устаткувань, дотримання правил сертифікації продукції, розвиток нових технологій, моніторинг ринку збуту. У час коли підприємства мають необмежені можливості у виборі діяльності, ресурсів, партнерів основною проблемою являється відсутність споживача, тому основним завданням підприємств є розробка якісної та доступної продукції для зацікавлення споживача. Саме споживач є рушійною силою для підвищення конкурентоспроможності підприємства. Підприємствам потрібно шукати іноземних інвестицій та збільшувати збут товару за кордон [3, с.38].

Таким чином, виноробна галузь Причорномор'я має значний потенціал,

який за умови провадження ефективної маркетингової політики призведе до значних прибутків, що позитивно вплине не лише на підприємства галузі, а й на економічний стан регіону в цілому.

Література

1. Алексеева Т.І., Баранова Є.О., Саєнко О.П. Удосконалення організації зовнішньоекономічної діяльності на принципах маркетингу. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2016. Т. 21, Вип. 4. С. 12-15.
2. Басова О.О., Боброва Г.М. Формування та використання прибутку виноградарсько-виноробними підприємствами. *Агросвіт*. 2016. № 20. С. 34-43.
3. Матвеев В.В. Шляхи підвищення конкурентного потенціалу виноробних підприємств України. *Інтелект XXI*. 2015. № 1. С. 35-41.
4. Некрасова Л.А., Некрасова К.І. Аналіз та перспективи розвитку підприємств виноробної галузі в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 6. С. 83-87.
5. Нестеренко О.С. Динаміка обсягів виробництва виноматеріалів і виноградного вина та фактори, що впливають на діяльність підприємств Одеської області. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. № 11. С. 133-137.
6. Пазюк В. Л. Аналіз стану та динаміки розвитку ринку вина в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015. № 4. С. 236-242.
7. Ткаченко О.Б., Агеева І.М., Беркгаут В.М. Інноваційні складові стратегічного розвитку виноробних підприємств України. *Економіка харчової промисловості*. 2016. Т. 8, Вип. 1. С. 55–61.

Т.Р. Королюк,

спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський міжрегіональний інститут

розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – старший викладач Пипкіна Л.С.

ПОКРАЩЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА

Господарська діяльність підприємств пов'язана з розрахунковими операціями, які можуть зумовити утворення зобов'язань. Зобов'язання за своєю суттю є залученими із зовнішніх джерел коштами, які дають можливість розширювати господарську діяльність підприємства, забезпечуючи при цьому зростання його прибутковості, а отже, й збільшення власного капіталу. Водночас на сучасному етапі розвитку економічних відносин безконтрольний ріст зобов'язань, особливо поточних, може загрожувати втратою

підприємством його фінансової стійкості та платоспроможності. Тому перед суб'єктами господарювання гостро постають питання щодо обґрунтованості виникнення заборгованості, недопущення прострочення термінів її погашення або доведення заборгованості до стану безнадійної, правильного та достовірного її відображення в бухгалтерському обліку і звітності, здійснення контролю за виникненням і погашенням зобов'язань, тощо.

Дослідженню питань обліку й аудиту поточних зобов'язань присвячено праці таких вчених: Ф.Ф. Бутинця, С.Ф. Голова, Р.Е. Грачевої, О.О. Гуменюк, С.В. Івахненко, Я.Д. Крупки, В.С. Леня, І.Я. Омецинської, І.В. Орлова, О.М. Петрука, Н. М. Проскуріної, М.Л. Пятова, К.С. Сурніна, Л.М. Янчевої та інших. Незважаючи на ґрунтовні дослідження науковців, нині недостатньо висвітленими залишаються питання визнання поточних зобов'язань, відсутні загальні підходи до оцінки окремих видів поточних зобов'язань, мають місце розбіжності щодо їхнього трактування у правовому та обліковому полі, детального дослідження вимагає методика аудиту такої заборгованості, тощо.

В Україні на законодавчому рівні розрахунки з постачальниками та підрядниками визначено в П(С)БО 11 «Зобов'язання» [1]. Організація обліку кредиторської заборгованості, а зокрема розрахунків з постачальниками та підрядниками, дозволить зменшити прострочену заборгованості із-за недоліків обліку. Так виконання своєчасної перевірки розрахунків з постачальниками та підрядниками, попередження прострочення кредиторської заборгованості має бути основою в організації їх обліку.

До основних завдань обліку поточних зобов'язань відносять повне, правдиве, правильне документальне оформлення, а головне своєчасне відображення їх на рахунках синтетичного і аналітичного обліку господарських операцій з виникнення та погашення кредиторської заборгованості, не допускаючи прострочок у платежах та уникаючи штрафних санкцій.

В обліковому процесі розрахунки з постачальниками та підрядниками відображаються на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», який містить наступні субрахунки:

- 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»;
- 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»;
- 633 «Розрахунки з учасниками ПФГ.

Для сучасних підприємств цієї інформації для якісного планування діяльності організації не вистачає, а саме відсутні терміни та умови погашення цієї заборгованості. Г.В. Власюк для полегшення ведення бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості за певними договорами пропонує встановити в плані рахунків допоміжний позабалансовий рахунок 13 «Кредиторська заборгованість» з відповідними до нього субрахунками [3]:

- 131 «Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, термін сплати якої ще не настав з вітчизняними постачальниками»;

- 132 «Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, термін сплати якої ще не настав з іноземними постачальниками»;

- 133 «Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, прострочена з вітчизняними постачальниками»;

- 134 «Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, прострочена з іноземними постачальниками».

Впровадження цих рахунків в облікову систему підприємства сприятиме контролю за кредиторською заборгованістю та за термінами її сплати, що дасть змогу більш доцільно планувати розрахунки з постачальниками та підрядниками. Щодо заборгованості за надані послуги, то її доцільно акумулювати на субрахунку 685 «Розрахунки з іншими кредиторами».

Для більш повного відображення фінансового стану підприємства доцільно доповнити Баланс (Звіт про фінансовий стан) інформацією про прострочену кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги.

Отже, з метою покращення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, після виконання суб'єктами господарювання взятих на себе зобов'язань і за наявності умов відповідно до П(С)БО 11, їх слід відображати більш детально на рахунках бухгалтерського обліку та в балансі. Це забезпечить користувачів фінансової звітності достовірною та обґрунтованою

інформацією про фінансові зобов'язання підприємства і рівень платоспроможності.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи». URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_051
3. Власюк Г.В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2009. № 5. С. 40-44.

С.В. Лебідь,

спеціальність 075 «Маркетинг»

Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – доцент кафедри Ляшенко В.В.

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Маркетингові дослідження – це маркетингова послуга, яка збирає, аналізує та інтерпретує маркетингову інформацію.

За допомогою маркетингу керівництво підприємства одержує необхідну інформацію про те, які вироби і чому хочуть купувати споживачі, про ціни, які споживачі готові заплатити, про те, у яких регіонах попит на дані вироби найбільш високий, де збут продукції підприємства може принести найбільший прибуток. За допомогою маркетингу визначається, у які види виробництва, в яку галузь найвигідніше вкладати капітал, де заснувати нове підприємство. Маркетинг також дозволяє зрозуміти, яким чином виробник, підприємство, повинні організувати процес збуту своєї продукції, як треба проводити кампанію по просуванню на ринку нових виробів, будувати стратегію реклами тощо. Маркетинг дозволяє розрахувати різні варіанти ефективності витрат на виробництво та реалізацію виробів і послуг, визначити, які види продукції продані, якому споживачу та у якому регіоні принесуть найбільшу віддачу на

кожну гривню, вкладену у виробництво, транспортування, збереження, рекламу та збут [1, с.25].

Головна вимога до планування маркетингових досліджень - визначення реальних цілей за обсягами збуту та способами їх досягнення.

Кількісна складова маркетингового плану з товару чи послуги має показувати динаміку планового продажу (у кількісному або вартісному виразі), а також основні групи клієнтів (споживачів) і канали розподілу. Щоб виконати це завдання, потрібно знати загальний обсяг (потенціал) та структуру ринку. Дані про обсяги продажу потрібно розподілити за типами товарів, а структурні дані мають відображати канали, якими поширюються товари, і співвідношення між каналами й клієнтськими групами. Визначення цілей потребує докладної інформації про клієнтську базу: хто купує товар чи послугу, яких розмірів кожна споживча група, які взаємозв'язки між товарами, що купуються, і типами споживачів.

План обсягу продажу може мати наступну структуру:

Розділ 1. Дослідження кон'юнктури ринку: аналіз продажу за попередній період; сегментація ринку; вибір цільового ринку; прогноз розвитку ринку.

Розділ 2. Планування асортименту: формування структури асортименту; планування освоєння нових виробів.

Розділ 3. Оцінка конкурентоспроможності.

Розділ 4. Планування ціни.

Розділ 5. Прогнозування великих груп та індивідуальних замовлень.

Плани збуту досягають найкращих результатів, коли вони мають такі особливості: мають єдину форму, щоб керівники та працівники відділів збуту розглядали однакові питання; мають форми аналізу, щоб полегшити заповнення; стислі та по суті; гнучкі, щоб у разі потреби їх можна було змінювати; творчі, з достатньою кількістю заходів для заповнення прогалини: обсяг продажу/прибуток; цілеспрямовані, щоб працівники збуту зосереджували увагу на найкращих замовниках і видах продукції з погляду прибутку чи досягнення інших цілей.

Література

1. Охріменко В.М., Леонт'єва Ю.Ю. Конспект лекцій з дисципліни «Планування і контроль на підприємстві». Х.: ХНАМГ, 2010. 165 с.

А.С. Макєнко,

спеціальність 071 «Облік та оподаткування»

Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – старший викладач Пипкіна Л.С.

ОБЛІК ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄСТВА

Економічний механізм формування та ефективного використання оборотних активів викликає інтерес як у теоретиків, так і практиків. В умовах трансформаційної економіки відбувається перехід до ринкових методів господарювання та переосмислюється роль оборотних активів в управлінні промисловістю. Облік відіграє важливу роль в інформаційному забезпеченні процесу управління, оскільки є базою для формування управлінської звітності, іншими словами він є підґрунтям для прийняття управлінських рішень.

Оборотні активи підприємства набули нових істотних змін у формуванні джерел їх фінансування і, в першу чергу, за рахунок нових фінансових інструментів, що найбільш вагомо вплинули на процес прийняття тактичних та стратегічних управлінських рішень. Все це і ускладнює відображення в обліку господарських операцій та пошук практичних рішень, які впливають на умови і фактори руху оборотних активів.

В обліку оборотних активів проблемними питаннями є:

- з'ясування значення категорії «оборотні активи» в обліково-економічній літературі;
- неузгодженість між економічними термінами «оборотні кошти», «оборотні активи» та «оборотний капітал»;
- методологічні аспекти відображення оборотних активів в системі рахунків бухгалтерського обліку;
- класифікація оборотних активів як об'єктів обліку;

- методика аналізу наявності та ефективного використання оборотних активів, складання управлінської звітності тощо.

П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає, що оборотні активи – це грошові кошти та їх еквіваленти, не обмежені у використанні, а також інші активи, які призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Таблиця 1.

Баланс оборотних активів за 2015-2017 роки виноробного заводу «Коблево»
(тис. грн.)

II. Оборотні активи	№ коду	2015	2016	2017
Запаси	1100	175156	207735	244268
Виробничі запаси	1101	33434	53120	41699
Незавершене виробництво	1102	115767	146380	185788
Готова продукція	1103	8120	7969	15113
Товари	1104	17835	266	1668
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0
Депозити перестраховування	1115	0	0	0
Векселі одержані		0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	36261	49237	46415
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами	1130	18429	5020	23612
з бюджетом	1135	1964	2647	3390
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	388	1239
з нарахованих доходів	1140	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	74	198	302
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	506	81	306
Готівка	1166	43	27	43
Рахунки в банках	1167	463	54	263
Витрати майбутніх періодів	1170	513	532	539
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0
у тому числі в:				
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	366	48	166
Усього за розділом II	1195	233269	265498	318998

У Таблиці 1 нами було проаналізовано за 2015-2017 роки зміни у стані

оборотних активів виноробного заводу «Коблево». У цілому спостерігається чітке зростання кількості оборотних активів у грошовому еквіваленті, але якщо взяти до уваги співвідношення готової продукції до незавершеного виробництва, то воно в декілька разів менше. Це пов'язано саме зі специфікою виробництва, адже вино повинно настоюватися певний період, до того ж не кожен рік багатий на врожай. Також, проаналізувавши розділ «Товари» можна побачити велику кількість продукції у 2015 та різкий спад одразу в 2016 році. Адже все залежить від покупців та замовників а також від кількості готового продукту.

У міжнародній практиці кожне підприємство, враховуючи характер діяльності та особливості технологій і організації господарських операцій, самостійно вирішує питання поділу активів на оборотні та необоротні. В Україні, відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 1 „Загальні вимоги до фінансової звітності” поділ активів на оборотні та необоротні є обов’язковим [3,17].

Отже, досліджуючи тему обліку оборотних активів, у цілому можна відзначити, що активи підприємства – це майнові об’єкти, матеріальні або нематеріальні носії вартості, які отримані в результаті попередніх господарських процесів та мають властивість приносити у майбутньому вигоду – дохід підприємству, що є основною ціллю будь-якого капіталовкладення, і саме вирішення проблем та вдосконалення ведення обліку даного бухгалтерського напрямку зможе покращити доходи за рахунок удосконалення доступності та швидкості обробки інформації, її систематизації за допомогою сучасних технологій та впровадженню у сучасний бухгалтерський облік пакету різноманітного програмного забезпечення.

Література

1. Грабова Н.М. Теорія бухгалтерського обліку 2011: Навч. посібник / Під ред. М.В. Кутельного. 2011. 272 с.
2. Грек Г., Вовченко С. Інші заборгованості. *Бухгалтерія*. 2012. № 7/1 (474). 18 лютого. С. 50-52.
3. Дубенко Н.В. Облік грошових коштів і розрахунків: проблеми сьогодення. *Вісник ЖДТУ*. № 4 (30). 2014. С.62-68. URL: <https://smida.gov.ua>

В.В. Мельников,
спеціальність 075 «Маркетинг»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Р.С. Зубков,
доктор економічних наук
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Важливе місце в розвитку економіки України посідає молочна галузь, основою ефективності якої є наявність сировинної бази та споживання готової продукції. Україна, завдяки сприятливим природним агрокліматичним умовам, має великий потенціал для зростання молочної галузі [1, с.103]. Однак, незважаючи на значний потенціал, ринок молочної промисловості України має низку проблем:

- низький технологічний рівень на виробництвах;
- невеликий ринок збуту продукції;
- нерозвиненість ринкової інфраструктури [6, с.100];
- недостатня кількість високоякісної сировини за рахунок зменшення поголів'я та зниження продуктивності;
- існуюча система державної підтримки галузі виявилася майже недієвою [7, с.63].

Все це негативно позначилось на кількісних і якісних показниках сировинної бази галузі. В Україні у 2017 році функціонує близько 350 підприємств з переробки молока, з яких 80 виробляють 90% суцільномолочної продукції. Ринок характеризується значною конкуренцією, лідерами якої є підприємства, що займають найбільші частки ринку: ТОВ «Юнімілк Україна», ДП «Мілкланд Україна», ПАТ «Вімм Білль Данн Україна», ПрАТ «Геркулес», ТОВ ТД «Західна молочна група», ДП «Лакталіс Україна», ТОВ «Люстдорф», ПАТ «Галичина», комбінат «Придніпровський», група ТОВ «Danone» тощо. Ці підприємства вкладають значні кошти в модернізацію виробництва з метою

покращення виробництва продукції, швидко реагують на зміни в кон'юнктурі ринку, постійно покращують та розширюють асортимент продукції [6, с.100].

За структурою виробництва більшість підприємств є універсальними. Тенденція, яка спостерігається останніми роками – це поступова спеціалізація підприємств. Укрупнення та спеціалізація виробництва дозволяє підприємствам організувати всі ланки виробничого процесу відповідно до сучасних вимог та стандартів. Враховуючи високий у цілому рівень конкуренції, підприємства намагаються утримувати свої позиції на внутрішньому ринку головним чином за рахунок налагодженої мережі збуту продукції, якості продукції та конкурентоспроможних цін [1, с.100].

В молочній галузі чітко прослідковується сезонне коливання цін на молоко. У жовтні 2017 середньозважена ціна на молоко екстрагатунку склала 10,58 грн/кг (з ПДВ), а середня за місяць – 10,23 грн/кг. Найвищі ціни притаманні Центральному та Західному регіонам. Максимальна ціна попиту була у Західному та Східному регіонах [4].

Виробництво молока у Південному регіоні України у січні-жовтні 2017 року становило: у Миколаївській області 300,0 тис.т, і досягло 99,4% відповідного періоду 2016. Виробництво молока майже не змінилось, порівняно з попередніми роками (зокрема у 2016 році становило 301,9, досягло 99,1% відповідного періоду 2015 р.). В Одеській області – 302,9 тис.т, і досягло 94,8 відповідного періоду 2016. Виробництво молока зменшилось найбільше серед областей Півдня України, порівняно з попередніми роками (зокрема у 2016 році виробництво становило 319,5 тис.т., досягло 94,4% відповідного періоду 2015 р). В Херсонській області виробництво молока є найменшим у номінальному обсязі серед областей Півдня України: 252,0 тис.т, і досягло 96,8 відповідного періоду 2016. Темпи зменшення мають середній рівень. Зокрема, у 2016 р. виробництво становило 260,4 тис.т, досягло 97,3% відповідного періоду 2015 р. [2].

Враховуючи стан та проблеми для розвитку молочної галузі України необхідне:

- впровадження державою оновленої та дієвої програми підтримки розвитку галузі;
- створення сприятливих інвестиційних умов [1, с.103];
- створення ефективного механізму з контролю виконання та реалізації стратегій підприємств щодо підвищення ефективності праці в галузі;
- нормування виробництва, покращення матеріально-технічної бази та технології виробництва продукції;
- вироблення продукції згідно з нормами ЄС [6, с.102];
- створення умов для формування оптимального співвідношення частки приватних господарств населення, сімейних ферм і спеціалізованих великотоварних господарств [5, с.174].

Таким чином, молочна галузь України, незважаючи на значний потенціал, зіткнулася із низкою проблеми, для вирішення яких потрібна координація зусиль як приватних підприємств, так і держави у напрямках покращення якості продукції, ефективності діяльності на засадах маркетингу та наближення законодавства до норм ЄС.

Література:

1. Аніловська Г.Я., Баворовська О.Б. Оцінка розвитку підприємств молочної галузі промисловості з позиції забезпечення фінансової безпеки. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. 2011. Вип. 2. С. 97-109.
2. Виробництво основних видів продукції тваринництва за регіонами. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/sg/sg_reg/vop/vop_u.html
3. Ігумнова В.О., П'ятак Т.В. Проблеми виходу підприємств молочної галузі на зовнішні ринки. *Вісник НТУ «ХПИ»*. 2013. № 7. С. 101-108.
4. Моніторинг ринку молока. Підсумки жовтня 2017. URL: <http://storage.milkua.info/uploads/analytics/pdf/MonitoringUA/19.10.17.pdf>
5. Пономаренко А.С. Молочна галузь України: проблеми та перспективи розвитку. *Молодий вчений*. 2015. № 12. С. 169-175.
6. Степанчук С.О. Стан та перспективи розвитку молочного ринку України. *Економіка та держава*. 2017. № 5. С. 99-102.
7. Філатова Л.С. Проблеми виходу молочних підприємств на міжнародний ринок. *Економіка і суспільство*. 2016. № 4. С.62-66.

С.О. Новохацький,
спеціальність 075 «Маркетинг»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Р.С. Зубков,
доктор економічних наук
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

На даний час існує багато методик визначення конкурентоспроможності підприємства. В той же час, вивчення наукових праць сучасних вітчизняних і зарубіжних вчених дозволяє відзначити факт існування потреби в такій методиці визначення конкурентоспроможності підприємства, яка б враховувала можливість виникнення ризику під час його діяльності. Ризик є невід'ємною частиною функціонування підприємства і, як слідство, забезпечення його конкурентоспроможності [2].

Виходячи з існування такої потреби пропонується використання авторської методики, яка базується на застосуванні деякої сукупності показників, які покладені в основу існуючих методик, із доповненням математичним інструментарієм, що дозволяє врахувати вплив складової «ризик».

Виходячи з цього для оцінки конкурентоспроможності підприємства пропонується використання методики, що включає дві основні складові [1,3]:

- 1) економічну, яка дозволяє оцінити доходність діяльності підприємства, пов'язаної з виробництвом і реалізацією товарів і послуг;
- 2) ризикову, що характеризує сукупний ризик, пов'язаний із забезпеченням конкурентоздатної діяльності підприємства.

У підсумку може бути розрахована інтегральна характеристика конкурентоспроможності підприємства, що враховує виникнення можливого ризику:

$$K = k_1 \times (1 - k_2) \quad (1.1)$$

де K - конкурентоспроможність підприємства, у долі одиниці;

k_1 - економічна складова, у долі одиниці;

k_2 - ризикова складова, у долі одиниці.

Економічна складова - це доходність вкладених коштів; визначається як відношення прибутку до обсягу залучених інвестицій або вкладених власних коштів:

$$k_1 = \frac{ЧП}{I}, \quad (1.2)$$

де $ЧП$ - обсяг чистого прибутку за аналізований період, тис. грн.;

I - обсяг залучених інвестицій (вкладених коштів), тис. грн.

або:

$$k_1 = \frac{ЧП}{K} \quad (1.3)$$

де K - сума капіталу, тис. грн.;

Ризикова складова забезпечення конкурентоспроможної діяльності носить інтегральний характер, оскільки формується сукупною дією окремих показників.

Тому для розрахунку ризикової складової пропонується методика, що припускає визначення єдиного показника, який дозволяє об'єднати міру ризику усіх показників, що здійснюють вплив на конкурентоспроможність підприємства[4].

Для того, щоб визначити міру ризику пропонується використати бальну оцінку, де кожному показнику залежно від фактичного значення, міри ризику і нормативного значення привласнюється певний бал.

Основу для цієї таблиці складають показники, використовувані авторами інших методик визначення конкурентоспроможності підприємства: фондівіддача, фондоозброєність, коефіцієнт оборотності оборотних активів, ресурсівіддача, коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності, рентабельність (збитковість)

основного капіталу, рентабельність (збитковість) власного капіталу[5].

При цьому до сукупності цих показників доцільно додати показники: відношення ефекту фінансового важеля до рентабельності власних засобів, коефіцієнт маневреності функціонуючого капіталу, коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт платіжності короткострокових пасивів, коефіцієнт платіжності довгострокових пасивів, рентабельність витрат, рентабельність продажів, співвідношення темпів зростання продуктивності праці і заробітної плати, доля власних обігових коштів в активах, частка функціонуючого капіталу в загальній сумі обігових коштів з метою забезпечення ширшого охоплення усіх аспектів діяльності підприємства, які можуть вплинути на рівень його конкурентоспроможності.

Література:

1. Лупак Р.Л. Економічне обґрунтування стратегічного управління конкурентоспроможністю підприємства. *Бізнес Інформ*. 2013. № 4. С. 320–325.
2. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. *Економікс: принципи, проблеми и политика* / Пер. с англ. 11-го изд. К.: Хагар-Демос, 1993. 785 с.
3. Михайлик Г.В. Конкурентні переваги та шляхи їх формування на машинобудівних підприємствах України. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 11. С. 130-136.
4. Оцінка конкурентоспроможності підприємств ресторанного господарства: монографія / Т.В. Андросова та ін. Харків: ХДУХТ, 2010. 144 с.
5. Портер М. *Стратегия конкуренции* / Пер. с англ. М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. 715 с.

О.Б. Павлов,

спеціальність 6.030508 «Фінанси і кредит»

Миколаївський міжрегіональний інститут

розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – доцент кафедри Ляшенко В.В.

БЮДЖЕТНО-ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

У демократичному суспільстві відповідальність за соціально-економічний розвиток регіонів покладається в тому числі на державні виконавчі та місцеві органи влади. У зв'язку з цим актуальною є передача повноважень і пов'язаної з ними відповідальності за розвиток регіонів від центрального уряду до органів регіонального та місцевого самоврядування. Одним з основних інструментів

реалізації таких повноважень є бюджетно-фінансове регулювання розвитку регіонів. Однак досі в Україні не вдалося вирішити завдання використання бюджету як знаряддя активного впливу на економічні процеси на регіональному рівні, стимулювання розвитку підприємництва, залучення інвестицій в економіку регіонів, пріоритетного розвитку депресивних та проблемних територій [1, с.54].

Бюджет є дієвим інструментом в руках як центральних, так і місцевих органів влади, за допомогою якого вони можуть стимулювати розвиток соціально-економічних процесів у країні в цілому і на окремих територіях зокрема. Бюджетний механізм має будуватися таким чином, щоб, по-перше, забезпечувати можливість місцевої влади активно впливати на розвиток підвідомчих територій, по-друге, слугувати уряду активним знаряддям ліквідації територіальних диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів. У зв'язку з цим особливого значення набуває, з одного боку, вимога децентралізації бюджетної системи і передачі в розпорядження місцевих та регіональних органів влади достатніх власних фінансових ресурсів для впливу на регіональний розвиток, з іншого боку, узгодженість міжбюджетних стосунків та створення механізмів пріоритетного розвитку так званих депресивних та проблемних територій.

Основними напрямками зміцнення фінансової бази територій є: підвищення ролі в бюджетній системі місцевих податків і зборів; збільшення питомої ваги закріплених у бюджетах доходів; чітке визначення надання місцевим бюджетам дотацій, субвенцій та субсидій; контроль за формуванням місцевих фінансів депресивних регіонів тощо. Також важливим є виконання основних положень бюджетної політики – сукупність заходів держави з використання бюджетних ресурсів для забезпечення її соціально-економічного розвитку. До основних напрямів бюджетної політики України відносять: основні прогностичні макроекономічні показники економічного і соціального розвитку України (із зазначенням показників номінального і реального обсягу валового внутрішнього продукту, індексів споживчих цін та цін виробників,

офіційного обмінного курсу гривні у середньому за рік та на кінець року, рівня безробіття); основні завдання бюджетної політики, зокрема граничний обсяг дефіциту (профіциту) державного бюджету, частка прогнозного річного обсягу валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється через зведений бюджет України, граничний обсяг державного боргу і граничний обсяг надання державних гарантій, встановлений розмір мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму та рівня його забезпечення; пріоритетні завдання податкової політики; реалізація пріоритетних державних (цільових) програм; взаємовідносини державного бюджету з місцевими бюджетами, включаючи обґрунтування питомої ваги місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України; інші питання, необхідні для складання проекту закону про Державний бюджет України.

Література

1. Криниця С.О. Бюджетне регулювання регіонального розвитку. *Фінансовий простір*. 2012. № 1 (5). С. 54-60.

В.І. Пупикіна,

спеціальність 075 «Маркетинг»

Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

Р.С. Зубков,

доктор економічних наук

Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ БОРОШНОМЕЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Борошномельно-круп'яна промисловість відіграє провідну роль в забезпеченні населення України, інших галузей харчової промисловості такими соціально-значущими продуктами, як борошно та крупи. Україна має достатній потенціал для заготовлення продовольчого зерна для виробництва борошна та круп. Незважаючи на поступове зниження рівня споживання хліба в Україні, яке спостерігається в останні роки, борошно було та залишається стратегічно

важливим продуктом, виробництво якого приносить стабільний дохід [4].

Борошномельно-круп'яна промисловість України характеризується наступними тенденціями:

- вітчизняне виробництво пшеничного борошна повністю забезпечує внутрішні потреби ринку, внаслідок чого імпорт борошна в Україну незначний;
- зростає попит на якісніше борошно в пекарнях, а на традиційні види борошна переважає попит з боку кінцевих споживачів (населення);
- відбувається злиття і поглинання місцевих дрібних підприємств ключовими групами вертикальної інтеграції;
- поширення цінової диспропорції між харчовою промисловістю та сільським господарством;
- нестабільний та недостатньо динамічний розвиток сфери зерновиробництва в Україні [3, с.127].

Структура виробничого асортименту борошна формується відповідно до попиту споживачів. До 94-96% загального виробництва охоплює пшеничне борошно, менше 4% – житнє, і не більше 2 % – борошно інших видів. Пшеничне борошно має унікальні хлібопекарські властивості, тому переважає у виготовленні великого асортименту [2, с.213]. В Україні виробляють 7 видів круп, при цьому із одного виду зерна переробні підприємства виготовляють декілька видів круп: із гречки – ядрицю і подрібнену, із ячменю – ячмінну і перлову, із пшениці – пшеничну та манну тощо. Ринок круп'яної продукції, ідентифікований товарними, територіальними і часовими межами, називається релевантним [5,с.108].

Основним напрямком продовольчої переробки в сегменті пшениці є виробництво борошна, а в сегменті ячменю – виробництво круп. За період з липня по травень 2016/17 МР на великих підприємствах України було вироблено на 1% менше борошна, ніж в попередньому сезоні (1,8 млн. т проти 1,83 млн. т). Виробництво ячмінних круп за той же період зросло на 4%, досягнувши 16,9 тис. т проти 16,3 тис. тонн роком раніше [6].

Найбільшими центрами з виробництва борошна в Україні є Київ і Київська

область, а також Дніпропетровська, Харківська, Вінницька, Одеська області. В Україні зберігається тенденція скорочення виробництва борошна. У вересні 2017 року в країні було вироблено близько 172,5 тис. т борошна, що на 6,5%. Всього з початку 2017 року виробництво борошна в Україні скоротилося на 1,4% - до 1410,2 тис. т. Скорочується виробництво як пшеничного борошна, так і борошна з інших зернових культур. Відзначається зростання виробництва в Україні борошна з бобових культур, яке вироблялося лише в Чернігівській області [1].

Головна особливість борошномельно-круп'яної промисловості полягає в концентрації виробничих потужностей на великих підприємствах і наявності великої кількості малих підприємств різних форм власності. Наразі налічується більше 700 [3, с.127].

Проаналізувавши стан і тенденції борошномельно-круп'яної промисловості України доцільно визначити напрямки її розвитку:

- створення максимально сприятливих умови для покращення ситуації в сферах зернопереробки [3, с.128];

- збільшення обсягів внутрішнього виробництва круп та їх диференціацію, зокрема, освоєння випуску інноваційних видів продукції;

- освоєння зовнішніх ринків збуту борошномельно-круп'яної продукції шляхом реалізації виваженої політики імпортозаміщення, ефективного та збалансованого використання сировинного, виробничого, інноваційного потенціалів ринку [5, с.118].

- збільшення темпів виробництва асортименту продукції згідно з попитом населення та підприємств харчової промисловості шляхом раціональне використання всіх видів ресурсів, повнішого залучення виробничих потужностей, модернізації виробництва, використання сучасної техніки та новітніх технологій тощо [3, с.123].

Таким чином, застосування комплексу заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємств борошномельно-круп'яної промисловості є визначальною умовою їх подальшого розвитку та розвитку економіки України

в цілому.

Література:

1. В Україні зростає виробництво борошна з бобових культур. URL: <http://www.ukragroconsult.com/uk/news/v-ukrayini-zrostaie-virobnictvo-boroshna-z-bobovih-kultur>
2. Владимир О., Недоліз О. Основні проблеми та перспективи зростання вітчизняних підприємств ринку зерноборошняних товарів. *Матеріали наукової конференції ТНТУ ім. І. Пулюя*. Т.: ТНТУ, 2017. С. 213-214.
3. Грідін О.В. Теоретичні та практичні аспекти перспектив розвитку підприємств борошномельно-круп'яної галузі України. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2015. Вип. 162. С. 123-130.
4. Квач Я.П. Сучасний стан і перспективи розвитку борошномельної галузі України. *Економіка харчової промисловості*. 2015. № 26. URL: http://fie.onaft.edu.ua/journal/vol7iss2/04_Kvach_Koshelbb.pdf
5. Нікішина О.В. Український ринок круп'яної продукції: сучасні тенденції та перспективи розвитку/ *Економічні інновації: Зб. наук. пр.* Одеса, 2013. Вип. 55. С. 106-120.
6. У 2016/17 МР Україна скоротила виробництво борошна і збільшила круп. URL: <http://ukrmillers.com/muka/u-2016-17-mr-ukrajina-skorotila-virobnitstvo-boroshna-i-zbilshila-kруп-ia-apk-inform>

Л.В. Сидорець,

старший викладач

Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах господарювання стає очевидним, що для забезпечення стабільного економічного розвитку підприємства необхідною складовою механізму управління, поряд з іншими, має бути механізм управління ризиками. Проблемою формування механізму управління ризиками на рівні підприємств в Україні комплексно не займалися. Підприємство постійно знаходиться в мінливих умовах зовнішнього середовища, і його майбутній розвиток, кінцеві результати господарської діяльності спрогнозувати дуже складно, оскільки прийняття рішень відбувається в умовах неоднозначності, неможливості точного прогнозування подій, неповної чи

недостовірної інформації, що пояснюється існуванням певного рівня невизначеності зовнішнього середовища, яка призводить до виникнення у діяльності підприємства ризикових ситуацій. І прибутковість підприємства на ринку залежить не тільки від його виробничих і фінансових можливостей, але ще й від здатності ризикувати та правильно управляти ризиками, які виникають у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Ось чому правильно прийняті управлінські рішення та здатність керівника до «розумних» ризиків забезпечить розширення ринків збуту, покращення фінансового стану підприємства, досягнення довгострокових конкурентних переваг.

Тому стабільність розвитку діяльності підприємств і підвищення ефективності управління неможливі без активного використання ризик-менеджменту, як складової частини системи управління сучасною компанією, незалежно від її масштабів і специфіки виробництва або надання послуг [1].

Ризик-менеджментом називають процес прийняття та виконання управлінських рішень, спрямованих на зниження ймовірності виникнення несприятливого результату і мінімізацію можливих втрат проекту, викликаних його реалізацією. Управління ризик-менеджментом є спеціальним видом управлінської діяльності, який спрямований на ефективний захист підприємства від небажаних закономірних чи випадкових обставин, які в кінцевому результаті можуть негативно впливати на роботу підприємства [2].

Загалом, чимало підприємств в Україні займається, наприклад, роздрібною торгівлею і проблема ризику для них є дуже актуальна сьогодні, як ніколи, особливо останнім часом, коли в країні не стабільне і мінливе зовнішнє середовище, напружена політична ситуація, введений частково військовий стан, зростають комунальні тарифи, податки, платежі та інфляційні процеси і відбувається збіднення більшої частки населення. Роздрібний товарооборот підприємств роздрібною торгівлі у 2017-2018 рр. представлений на (Рис.1)

Індекси фізичного обсягу обороту роздрібної торгівлі
(у % до відповідного періоду попереднього року, наростаючим підсумком)

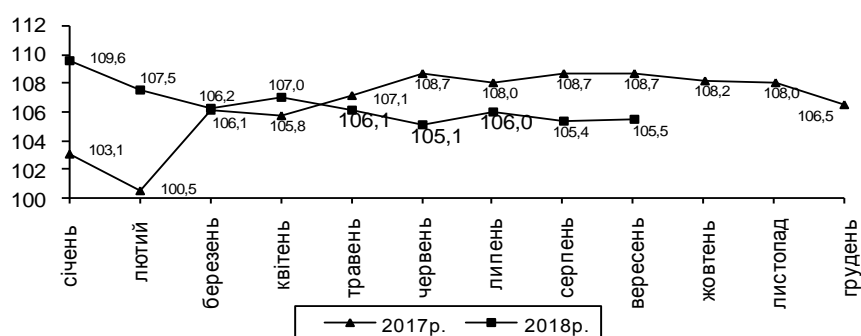

Рис.1.Роздрібний товарооборот підприємств роздрібної торгівлі у січні–вересні 2018р.[3].

У січні–вересні 2018р. роздрібний товарооборот підприємств роздрібної торгівлі становив 473,8млрд.грн, що в порівнянних цінах на 5,2% більше від обсягу січня–вересня 2017р., але у вересні поточного року роздрібний товарооборот становив 56,2 млрд.грн і в порівнянних цінах проти вересня 2017р. зріс на 6,6%, проти серпня 2018р.знизився на 4,9%.

Отже, як бачимо, на рис.1. спостерігається тенденція до зниження роздрібного товарообороту підприємств у зазначеному періоді 2018 року, а це значить що підприємства не отримують запланованих прибутків, що є організаційною проблемою забезпечення фінансової стійкості і платоспроможності, яка безпосередньо кореспондується з проблемою організації адекватної системи управління ризиками і ризиковими вкладеннями капіталу. Тому саме ця система вважається необхідним елементом загальної системи ефективного менеджменту на підприємстві. Створення власної системи ефективного менеджменту на підприємстві в умовах ринкових стосунків, що розвиваються, в Україні можливо лише у напрямі організації ризик-менеджменту.

Впровадження в практику підприємств системи ризику-менеджменту дозволяє забезпечити стабільність їх розвитку, дозволяє підвищити обґрунтованість ухвалення рішень в ризикованих ситуаціях, поліпшити фінансове положення за рахунок здійснення всіх видів діяльності в контрольованих умовах.

Таким чином, відзначивши основні напрями розвитку ризик-менеджменту, а саме орієнтацію на інтегрований, системний підхід в управлінні ризиками та забезпечення приросту вартості акціонерного капіталу компаній, підприємствам необхідно визнати ризик-менеджмент одним із складових елементів стратегічного управління та формувати механізм всередині компанії задля ефективного контролю ризиків. У ситуації невизначеності та ризику підприємство повинно мобілізувати всі зусилля для її подолання та забезпечення якнайшвидшого свого розвитку. І чим більш ефективніша система управління ризиками на підприємстві, тим більше воно має можливостей для свого розвитку. Вона включає в себе діяльність, пов'язану з моніторингом, прогнозуванням та розробкою заходів уникнення ризику. Оцінка ризику має здійснюватися на кожному етапі діяльності підприємства. Комбінація різних підходів щодо оцінки ризиків сприяє появі прямої можливості поліпшити рівень ризиків шляхом використання різних способів, прийомів та методів їх зниження.

Література:

1. Кривда О.В. Механізм ризик-менеджменту та чинники, що його формують. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*: Зб.наук. праць. Вип.10. К.: НТУУ«КПІ»,2013. С. 268-273.
2. Черчик Л., Бегун С., Івашкевич І. Система ризик-менеджменту підприємства: сутність та складові. *Економічний форум*. 2017. № 1. С. 178-183.
3. Щорічний статистичний збірник України. URL: <https://forinsurer.com/files/file00642.pdf>

Т.В. Смаглюк,
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Рівненський інститут ВНЗ «Відкритий міжнародний
університет розвитку людини «Україна»
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук,
доцент Єрмакова І.П.

МЕТОДИКА ВИБОРУ ЕКОНОМІЧНО ДОЦІЛЬНОГО МЕТОДУ НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ

Вибір оптимального методу амортизації для конкретного об'єкта – процес досить трудомісткий, оскільки тривалість експлуатації необоротних

матеріальних активів значно ускладнює встановлення ступеня впливу на їх знос різних факторів протягом усього періоду експлуатації. Незважаючи на цю обставину, підприємство має прагнути обрати такий метод амортизації, який найбільшою мірою дозволить забезпечити управління економікою підприємства.

Відповідно до принципу нарахування і відповідності доходів та витрат при визначенні фінансового результату звітного періоду необхідно дотримуватися порівнянності доходів з витратами, понесеними з метою одержання таких доходів. Не завжди витрати можна безпосередньо пов'язати з певними доходами, не всі об'єкти основних засобів призначені приносити доход, водночас економічну вигоду від їх утримання підприємство має. Саме тому у П(С)БО 7 «Основні засоби» визначено, що «спосіб амортизації обирається підприємством самостійно з урахуванням очікуваного способу одержання економічних вигод від його використання» [2].

Не залежно від методу нарахування амортизації, розрахунків, на яких він базується, головне його призначення – систематичний розподіл вартості активу між періодами протягом повного або неповного строку його корисного використання. Вартість об'єкта можна розподілити по-різному. Від способу розподілу залежить сума амортизаційних нарахувань, що безпосередньо впливає на фінансовий і податковий результат господарської діяльності підприємства за конкретний період.

Відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» існує п'ять методів нарахування амортизації, якими можуть скористатися вітчизняні підприємства. Втім, у Законі про бухгалтерський облік та фінансову звітність зустрічаємо вимогу, що національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку не повинні суперечити міжнародним стандартам. Проте в МСБО 16 «Основні засоби» названо лише три методи (прямолінійний метод, метод зменшення залишку та метод сум одиниць продукції). Також для опису методів амортизації використано тлумачення, відмінне від тлумачення національного стандарту [1]. Тим не менше, методи амортизації в національному стандарті визначено і

обирати потрібно саме з них. До Податкового кодексу включено методи нарахування амортизації, які передбачені П(С)БО 7 «Основні засоби».

У практичній діяльності вибір економічно доцільного методу нарахування амортизації досить складний, оскільки існує низка умовностей - суб'єктивного й об'єктивного характеру: термін корисного використання; очікуваний розмір виробленої продукції (робіт, послуг); розмір ліквідаційної вартості; темпи інфляції і науково-технічного прогресу. Кожен метод має переваги та недоліки, які необхідно враховувати при формуванні облікової політики на підприємстві.

Переваги та недоліки значною мірою умовні, і за певних обставин переваги можуть виявитися недоліками, а недоліки – перевагами.

Функцію розпорядженням необоротними матеріальними активами на підприємстві виконує комісія, члени якої повинні володіти знаннями, необхідними для оцінки факторів, що впливають на вибір методу амортизації, а також бути компетентною в питаннях як технічного так і економічного використання необоротних матеріальних активів.

З цією метою пропонуємо таку послідовність завдань комісії при виборі оптимального методу нарахування амортизації:

- встановити яких результатів прагне досягти підприємство;
- встановити строк корисного використання (експлуатації), з урахуванням потужності, фізичного та морального зносу, правових або інших обмежень щодо строків використання об'єкта;
- встановити ліквідаційну вартість об'єкта.

Література

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL: http://www.minfin.gov.ua/document/92427/МСБО_16.pdf
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 року № 92. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0288-00>

О.Ю. Титаренко,
спеціальність 081 «Правознавство»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – кандидат юридичних наук Половченя А.Б

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Органічною складовою євро інтеграційного процесу є адаптація законодавства України до законодавства ЄС, що передбачає сприйняття правових стандартів, серед яких важливе місце посідають стандарти адміністративного права.

Сучасне розуміння європейських принципів адміністративного права, що фактично є європейськими стандартами адміністративного права, сформувалося під впливом процесів конвергенції адміністративних систем, які стали домінантою їх еволюційного руху. Прагнення до руху в напрямку європейських стандартів на українському адміністративному просторі знайшли відбиття в Концепції адміністративної реформи в Україні [1], яка сформулювала його мету – поетапне створення такої системи державного управління, що забезпечить становлення України як високорозвиненої, правової, цивілізованої європейської держави з високим рівнем життя, соціальної стабільності, культури та демократії.

Яскравий опис процесу конвергенції подає Юрген Шварце (Jürgen Schwarze). У дослідженні змісту впливу європейських стандартів на зближення адміністративних правових систем держав-членів ЄС і перспектив його подальшого розвитку він зазначає, що раніше прецедентне право Європейського суду перебувало під впливом первісних правових систем держав-членів ЄС, зокрема французького адміністративного права. Але вплив на розвиток права ЄС ніколи не був лише французьким. Збільшення кількості держав-членів ЄС стимулювало диверсифікацію правового мислення Європейського суду. Відповідно в його рішеннях починають ураховуватися

правові підходи, які притаманні практично всім державам-членам ЄС. Наприклад, принцип «адміністрування через закон» інтегрується з французького принципу рівності (*principe de légalité*), німецької (*Rechtsstaatlichkeit*) та британської (*rule of law*) концепцій правової держави і верховенства закону. [2].

У правових системах європейських країн принципи, що встановлюють стандарти адміністративного права, об'єктивуються по-різному. Вони можуть міститися в розрізненому вигляді в різних нормативних актах (конституціях, парламентських актах, законах і підзаконних актах, судових актах тощо). До таких належать Австрія (з 1925 року) Болгарія (1979), Данія (1985), Німеччина (1976), Угорщина (1957), Голландія (1994), Польща (1960), Португалія (1991) та Іспанія (1958).

Найважливішою парадигмою всієї діяльності органів адміністративного судочинства є чітке і неухильне слідування принципу верховенства права. Стандартами щодо його втілення у практичну площину є можливість доступу до суду кожної особи в разі виникнення конфлікту з адміністративних правовідносин; незалежність судової системи та самостійність адміністративного правосуддя; наявність систем спеціалізованих судів або спеціальних судових підрозділів, які здійснюють адміністративне судочинство; незалежність і неупередженість суду, створеного на підставі закону; ефективне відправлення правосуддя; дотримання судовими інстанціями при розгляді справ балансу між законними інтересами всіх сторін, що забезпечує не лише невідкладний розгляд скарги, але й ефективну та дієву роботу державної адміністрації; право на відкритий судовий розгляд (зокрема публічне проголошення рішення); можливість ознайомитися з судовим рішенням, щодо якого його учасники мають законний інтерес, та забезпечення доступності судового рішення, яке містить не тільки певні усталені формули для громадськості у вигляді публікації чи в електронній формі; це рішення не може піддаватися сумніву); ефективність судового контролю за актами та діями (чи бездіяльністю) органів публічної влади; розумні строки. У реалізації

принципів верховенства права і закону важливу роль відведено стандартам справедливого судового розгляду. Ці стандарти поділяються на три групи: стандарти порушення справи, стандарти провадження у справі, стандарти щодо винесення рішення у справі. Стандартами провадження у справі є право на усне слухання, рівність змагальних можливостей сторін і змагальність процесу, наявність превентивних і забезпечувальних заходів. Стандартами щодо винесення рішення у справі є право на суд у розумні строки, публічність і обґрунтованість судового рішення, ефективне виконання рішень суду[4].

Реалізація завдань адміністративної юстиції на європейському адміністративному просторі забезпечується дотриманням стандартів, визначених у документах Ради Європи.

Акцентується увага на засадничому значенні принципу верховенства права щодо сукупності європейських принципів адміністративного права, який закріплено в договорах про створення ЄС, рекомендаціях і резолюціях РЄ, правозастосовній практиці ЄСПЛ тощо. Підкреслюється, що нормативне опосередкування його змісту та текстуальне відтворення в актах вітчизняного законодавства має ґрунтуватися на розумінні його сучасного змісту, закріплюватися у преамбулах відповідних актів [2].

Література

1. Шварце Дж. Адміністративне право під впливом Європи: про конвергенцію адміністративних законів держав-членів ЄС. Лондон: Sweet & Maxwell, 1996. 840 с.
2. Пухтецька А.А. Європейські принципи адміністративного права та Європейський адміністративний простір. К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2007. 88 с.
3. Керівництво з моніторингу адміністративного правосуддя / Академія ім. Фольке Бернадота і Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини (БДІПЛ). Варшава, 2013. 110 с.

М.Ю. Турти,
спеціальність 6.030601 «Менеджмент»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – доцент кафедри Ляшенко В.В.

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Основне призначення економіки - забезпечення суспільства предметами споживання та послугами, котрі створюють умови для життя та безпеки людини, родини, суспільства, країни. У зв'язку з цим є сенс розглядати, досліджувати та моделювати соціально-економічні системи. Зазначимо, що під соціально-економічною системою мають на увазі складну ймовірнісну динамічну систему, що охоплює процеси виробництва, обміну, розподілу й споживання матеріальних та інших благ [1, с. 13].

Під моделюванням розуміють дослідження об'єктів пізнання не безпосередньо, а непрямим шляхом, вивченням деяких інших допоміжних об'єктів.

З точки зору економічної кібернетики найбільшу практичну цінність становить економіко-математичне моделювання, спрямоване на дослідження економічних систем засобами математичного моделювання з урахуванням специфіки економіки та використанням здобутків економічних дисциплін (економічної теорії, макро- та мікроекономіки, менеджменту тощо). Процес моделювання передбачає наявність трьох структурних елементів: об'єкта дослідження; суб'єкта (дослідник); моделі, яка опосередковує відносини між суб'єктом і об'єктом.

Побудова ЕММ у загальному випадку складається з основних етапів:

1. Постановка економічної проблеми та її якісний аналіз. На цьому етапі потрібно сформулювати сутність проблеми, визначити передумови й висловити припущення. Необхідно відокремити найважливіші властивості об'єкта моделювання, вивчити його структуру, дослідити взаємозв'язки між його елементами, а також хоча б попередньо сформулювати гіпотези, що пояснюють поведінку й розвиток об'єкта (динаміку руху),

дослідити його зв'язки із зовнішнім середовищем тощо. При цьому складні об'єкти розбиваються на частини (елементи) окремого дослідження: визначаються зв'язки та логічні співвідношення між ними, їхні кількісні та якісні властивості. Зазначені дії становлять етап системного аналізу задачі, у результаті якого об'єкт подається у вигляді системи.

2. Побудова математичної моделі. Цей етап полягає у формалізації економічної моделі, тобто вираженні її у вигляді конкретних математичних залежностей (функцій, рівнянь, нерівностей тощо). Процес побудови моделі складається з кількох стадій. Спочатку визначають тип економіко-математичної моделі, вивчають можливості її застосування в розглядуваному конкретному випадку, уточнюють перелік змінних та параметрів, форми зв'язку між ними. Для складних об'єктів доцільно будувати кілька різноаспектних моделей.

3. Математичний аналіз моделі. На цьому етапі суто математичними прийомами досліджують загальні властивості моделей та розв'язків. Може статися, що раніше виконаний системний аналіз привів до такого набору елементів, властивостей і співвідношень, для якого немає прийняттого методу розв'язання задачі. Тоді доводиться повертатися до етапу системного аналізу. Важливим моментом є доведення існування розв'язків сформульованої задачі. У процесі аналітичного аналізу з'ясовують кількість розв'язків (єдиний чи неєдиний), визначають змінні та параметри, які можуть входити до розв'язку, а також межі та тенденції їх зміни. Проте моделі складних економічних об'єктів дуже погано піддаються аналітичному дослідженню. У таких випадках переходять до чисельних методів дослідження. Як правило, задачі, що виникають в економічній практиці, намагаються звести до відомих моделей, для яких розроблено методи й алгоритми розв'язання.

4. Підготовка вихідної інформації. В економічних задачах це, як правило, найбільш трудомісткий етап моделювання, оскільки тут замало самого лише пасивного збору даних. Математичне моделювання висуває жорсткі вимоги до якості інформації. У процесі підготовки інформації використовуються методи теорії ймовірностей, математичної статистики, а також економічної статистики для агрегування, групування даних, оцінювання вірогідності даних

тощо. У процесі системного економіко-математичного моделювання результати функціонування одних моделей виступають вихідною інформацією для інших.

5. Чисельне моделювання. Цей етап передбачає розробку алгоритмів чисельного розв'язання задачі, підготовку комп'ютерних програм та безпосереднє виконання розрахунків. При цьому постають значні труднощі, зумовлені великою розмірністю економічних задач. Для великих складних об'єктів може знадобитися складання бази даних та відшукування засобів роботи з нею, а також методів добування даних, потрібних для розрахунків. У разі стандартних задач здійснюється вибір придатного пакета програм та системи управління базами даних. Чисельне моделювання істотно доповнює результати аналітичного дослідження.

6. Аналіз чисельних результатів та їх застосування. На цьому етапі передусім з'ясовується найважливіше питання щодо правильності й повноти результатів моделювання та можливості їх практичного використання, а також досліджуються можливі напрямки подальшого вдосконалення моделі. Тому спершу перевіряють адекватність моделі за тими властивостями, що було взято за найістотніші.

Література

1. Вітлінський В. В. Моделювання економіки: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2003. 408 с.

Р.В. Тягнирядно,
спеціальність 6.030508 «Фінанси і кредит»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – доцент кафедри Ляшенко В.В.

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК СКЛАДОВА МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Транскордонне співробітництво (ТКС) завжди відігравало значну роль у регіональному розвитку, особливо в умовах прикордонної співпраці. Але після проголошення євроінтеграційної політики стратегічним пріоритетом і

розширення взаємовигідної співпраці по лінії Україна - ЄС ТКС вийшло на новий рівень, слугує економічному розвитку держави і є важливою складовою її європейської інтеграції. Транскордонне співробітництво і регіональний розвиток стали важливими чинниками економічного зростання в контексті євроінтеграційних устремлень України, що дає можливість активізувати господарську діяльність, особливо на периферійних територіях, підвищити їх конкурентоспроможність за рахунок об'єднання природно-ресурсного потенціалу сусідніх з Україною територій.

Слід виокремити чотири рівні реалізації транскордонної співпраці:

- міжнародний: здійснюється координація національних регіональних політик для збалансованого розвитку європейського простору;
- державний: виробляється національна політика розвитку ТКС та узгоджуються національні інтереси з загальноєвропейськими, а також здійснюється гармонізація національних та регіональних цілей;
- регіональний: реалізується регіональна політика транскордонного співробітництва з урахуванням інтересів держави та місцевих органів влади, здійснюється координація між регіонами сусідніх країн;
- місцевий: здійснюється координація планів розвитку місцевої влади з істотною увагою до регіональних та національних інтересів, відбувається конкретна співпраця між суб'єктами прикордонних територій.

Актуальною для транскордонного співробітництва України є необхідність:

- забезпечити функціонування і встановлення необхідних ділових контактів з відповідними європейськими регіональними структурами і організаціями;
- здійснити заходи з адаптації вже існуючих законодавчих актів України, що забезпечують транскордонне співробітництво, до стандартів ЄС та заходи для вдосконалення договірно-правової бази а також інституційного забезпечення транскордонного співробітництва;
- удосконалити механізм державної фінансової підтримки програм і проектів ТКС;

- розробити конкретні проекти у сфері транскордонного співробітництва, забезпечити їх подальше просування у структури ЄС, міжнародні фінансові інституції, інституції з менеджменту, на етапі реалізації цих проектів забезпечити кваліфікованими кадрами;
- підвищити рівень інформаційного забезпечення ТКС.

Успішне вирішення існуючих проблем підвищить ефективність зовнішньоекономічної діяльності зокрема та транскордонного співробітництва в цілому та дасть Україні суттєві преференції на шляху реалізації євроінтеграційних намірів та реалізації регіональної соціально-економічної політики.

Література

1. Транскордонне співробітництво України: стан, проблеми, перспективи: монографія / І.В. Артьомов, З.С. Варналій, В.В. Гоблик та ін.; за заг. ред. І.В. Артьомова. Ужгород: МПП «Гражда», 2012. 520 с.

І.П. Тян,

спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

Л.С. Пипкіна,

старший викладач

Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ «Університет «Україна»

ЗОВНІШНІЙ АУДИТ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Розглянуто зміни в проведенні зовнішнього аудиту відповідно до прийнятого Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Досліджено переваги зазначеного Закону.

Ключові слова: аудиторська діяльність, зовнішній аудит, фінансова звітність.

Прийнятий 21 грудня 2017 року Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» (далі – Закон) [1], який набув чинності з 1 жовтня 2018 року, визначає:

- правові засади аудиту фінансової звітності;
- здійснення аудиторської діяльності в Україні;

- врегульовує відносини, що виникають при здійсненні аудиторської діяльності;

- приводить норми національного законодавства у сфері аудиторської діяльності у відповідність із законодавством Європейського Союзу.

Вказаний Закон покликаний докорінно змінити засади аудиторської діяльності, встановити принципово нову систему регулювання і нагляду за нею та посилити вимоги до суб'єктів аудиторської діяльності. Згідно з новими вимогами Закону, підприємства поділяються за категоріями, і з'являються нові вимоги до аудиту певних категорій підприємств, включаючи підприємства суспільного значення - нове поняття, яке було внесене в українське законодавство відповідно до загальносвітової практики, а також додаткові вимоги до підготовки та оприлюднення фінансової звітності різних категорій підприємств і звіту про управління (Management Report).

Зокрема, даним Законом пропонується створити Орган суспільного нагляду, що складатиметься з Ради нагляду за аудиторською діяльністю та Інспекції із забезпечення якості. Такий орган буде здійснювати контроль за якістю аудиторських послуг, що надаються підприємствам, які становлять суспільний інтерес. Також, планується підвищити вимоги до аудиторів, що надаватимуть послуги підприємствам, які становлять суспільний інтерес.

Закон ґрунтується на положеннях Директиви 2006/43/ЄС та Регламенту 537/2014, які регулювали реформу аудиту в країнах ЄС у 2016 році [2], і посилює вимоги до аудиту і процесу складання та оприлюднення фінансової звітності компаній, а також до системи корпоративного управління компаній та взаємодії з аудиторами. Для більшості компаній України фінансова звітність разом з обов'язковим аудиторським висновком стає надбанням громадськості, оскільки з'являється нова вимога щодо оприлюднення звітності для низки категорій підприємств.

Законом N 2258-VIII додатково встановлений новий порядок атестації аудиторів (для забезпечення гарантій високого рівня їх знань) та запроваджується механізм страхування професійної відповідальності аудиторів

перед третіми особами.

Нормами прийнятого Закону запропоновано створити Аудиторську палату України - як професійну самоврядну організацію, яка забезпечуватиме реалізацію значної частки функцій з регулювання професійної діяльності аудиторів. Для зменшення витрат аудиторських компаній на навчання та сертифікацію в різних регуляторних органах буде створений єдиний реєстр аудиторів і суб'єктів аудиторської діяльності..

Законом також встановлюється новий порядок атестації аудиторів, для забезпечення гарантій високого рівня їх знань; запроваджується механізм страхування професійної відповідальності аудиторів перед третіми особами.

Відповідно до норм Закону пропонується створити Аудиторську палату України, як професійну самоврядну організацію, яка забезпечуватиме реалізацію значної частки функцій з регулювання професійної діяльності аудиторів. Також буде скорочено кількість реєстрів з п'яти до одного та створено єдиний реєстр аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, у зв'язку з чим буде зменшено витрати аудиторських компаній на навчання та сертифікацію в різних регуляторних органах.

Аудит фінансової звітності - аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб'єкта господарювання, або іншого суб'єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам.

Ці вимоги стосуються широкого кола питань, включаючи забезпечення незалежності та об'єктивності аудиторів, запровадження системи внутрішнього контролю, оцінки ризиків, захисту систем обробки інформації, запровадження внутрішньої політики і процедур виконання завдань тощо. Проте, чи не найбільшу увагу привернула вимога, відповідно до якої аудиторська фірма, яка

має намір надавати послуги з обов'язкового аудиту, повинна забезпечити аби у її штаті працювало не менше трьох сертифікованих аудиторів, а у випадку якщо аудиторська фірма має намір надавати послуги з обов'язкового аудиту фінансової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес, – не менше п'яти сертифікованих аудиторів та не менше десяти кваліфікованих працівників, які залучаються до виконання завдань. За даними Аудиторської палати України (АПУ) наразі переважна більшість аудиторських фірм мають у своєму штаті не більше двох сертифікованих аудиторів[3].

Реалізація Закону дозволить гармонізувати національне законодавство у сфері аудиту фінансової звітності та аудиторської діяльності із законодавством Європейського Союзу у відповідній сфері, сприятиме розвитку аудиторської діяльності в Україні, а також забезпечить покращення інвестиційної привабливості національної економіки.

Таким чином, можна зробити висновки, що аудит як ефективна форма незалежного контролю набуває своєї актуальності.

Література

1. Закон України від 21.12.17 р. № 2258-VIII «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>
2. ДИРЕКТИВА 2006/43/ЄС ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ від 17 травня 2006 року про обов'язковий аудит річної звітності та консолідованої звітності, та про внесення змін до Директив Ради 78/660/ЄЕС та 83/349/ЄЕС/ URL: <http://vobu.ua/ukr/documents/item/dyrektyva-2006-43-es>
3. Лист Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 05.11.2018 р. № 16/08/32494 “Щодо приведення нормативно – правових актів у відповідність до вимог Закону “Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність”. URL: <https://www.apu.com.ua/2018/11/07/>

Д.С. Фаліна,
спеціальність 075 «Маркетинг»
Миколаївського міжрегіонального інституту
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – доцент кафедри Ляшенко В.В.

РИНКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЇ

Якість управління підприємством та ефективних прийняття маркетингових рішень безпосередньо залежить від наявності повної, актуальної та достовірної інформації про ринок, пропозицію, попит, переваги та смаки споживачів тощо. Ще донедавна керівники підприємств зосереджували увагу переважно на рекламі та організації збуту продукції, то натепер першочерговими цілями провідних вітчизняних компаній є вирішення стратегічних завдань та планування ринкової діяльності. Про це свідчить і зростання в Україні за останні декілька років ринку маркетингових досліджень - збільшується кількість дрібних дослідницьких фірм; спостерігається тенденція до злиття крупних дослідницьких компаній (як на глобальному, так і національному рівні). На зміну інтуїтивним рішенням, творчим бізнес-планам поступово приходять точні розрахунки, аналіз на основі об'єктивних даних, що формує потребу в ринкових дослідженнях.

Національні інтереси України потребують зміцнення позицій вітчизняних товаровиробників на внутрішньому та зарубіжних ринках, зумовлюють орієнтацію на інтеграцію до Європейського Союзу. Індустрія маркетингових досліджень в Україні мусить працювати на такому рівні якості, який забезпечить реалізацію вказаних національних інтересів.

Первинні маркетингові дослідження в Інтернеті класифікуються як активні і пасивні. Їхня специфіка досить докладно розглянута в спеціальній літературі; відзначимо лише головні розбіжності. У випадку пасивного дослідження для передачі власникам сервера даних, які їх цікавлять, користувач не здійснює жодних дій. Часто користувач не здогадується про те, що бере участь у дослідженні. За допомогою спеціально встановлених і

працюючих аналітичних служб (SpyLOG - [http://www. spylog.ru](http://www.spylog.ru), Google analytics - <http://www.google.com/analytics/ tour.html>) у будь-який час власник сервера має доступ до докладних статистичних звітів за 600 різними параметрами. Зокрема, можна з'ясувати країну і місто, в якому знаходиться користувач, клас його провайдера Інтернет-послуг (комерційний, корпоративний або сервер утворювального заснування), відстежити навігацію на веб-сайті та пошук на ньому необхідної інформації, тривалість перебування в окремих рубриках і на окремих сторінках тощо. Маркетингові аналітичні служби можуть також відстежити результативність розміщення в Інтернеті реклами і підготувати прогноз відвідування сайту на найближчу перспективу.

В Україні сформувався ринок маркетингових досліджень в Інтернеті. На ринку присутні і ведуть on-line маркетингові дослідження агентства, які вже мають позитивний імідж як у рекламодавців, так і у споживачів [1, с.50]. Проведені в Інтернеті маркетингові дослідження допомагають підприємствам адекватно коригувати фінансову і торговельну політику, керувати асортиментом і ціноутворенням, формувати рекламні кампанії залежно від складу цільової аудиторії. Отримана статистика не завжди дає достовірну картину реальної ринкової обстановки, завжди існує ймовірність погрішності залежно від різних обставин і конкретних факторів. Однак у загальному випадку подібні дослідження здатні допомогти маркетологу перебороти ряд труднощів, що звичайно виникають у процесі вивчення й освоєння Інтернет-ринку.

Література

1. Литовченко І. Л. Інтернет-маркетинг. Навчальний посібник – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 332 с.

Секція IV.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СФЕРИ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Є.А. Варакасін,

спеціальність 241 «Готельно-ресторанна справа»

Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – кандидат економічних наук Чичкалюк Т.О.

ПРИНЦИПИ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ГОТЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкової економіки проблема якості надання готельних послуг є дуже актуальною, оскільки лише за умови надання готелем якісних послуг, що користуватимуться попитом у споживачів, буде доцільним вкладання інвестицій у модернізацію підприємства. Передові країни світу показують, що вирішення проблем якості послуг повинно стати пріоритетом для готелю і потребує навчання і професійної підготовки персоналу готелю.

Система управління якістю є складовою загальної системи менеджменту підприємства сфери гостинності, яка тісно пов'язана зі стратегічним розвитком підприємства, кадровим та ресурсним плануванням, маркетинговою та збутовою стратегією, охороною праці та технікою безпеки.

Система управління якістю обслуговування гостей складається з сукупності підсистем, які функціонують незалежно один від одного та потребують від іншого застосування спеціальних механізмів, пов'язаних з оцінкою, аналізом та відбором постачальників ті ділових партнерів, які безпосередньо надають готельні послуги кінцевим споживачам.

Незважаючи на те, що сьогодні існує безліч різноманітних концепцій щодо управління якістю, усі вони базуються на стандартах ISO 9000. Тому, з метою побудови системи якості на підприємстві, найоптимальнішим та

найефективнішим рішенням є використання цих стандартів, оскільки завдяки універсальності вони використовуються у всіх сферах виробництва та надання послуг.

Під ефективною системою менеджменту якості розуміється сукупність процесів та ресурсів, організаційної структури, відповідальності, необхідного інструментарію для реалізації управлінських завдань, спрямованих на підвищення якості готельного продукту та процесів обслуговування. Принципи ефективності системи управління якістю готельного підприємства представлені на рис. 1.

Рис. 1. Принципи ефективності системи управління якістю готельного підприємства

Будь-який вид господарської діяльності передбачає здійснення контролю за результатами діяльності, оскільки є регулятором чинників, які впливають на якість на всіх етапах виробничого процесу та стадіях життєвого циклу продукції чи послуг. Тому у підприємствах гостинності повинна бути сформована ефективна система контролю якості надання готельних послуг, що надасть можливість підвищити свою конкурентоспроможність на ринку, збільшить показники рентабельності та прибутковості. Система менеджменту якості готельного обслуговування повинна бути спрямована на постійне

покращення якості з метою максимального задоволення потреб споживача у відпочинку.

А.В. Деробчинська,
спеціальність 241 «Готельно-ресторанна справа»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – кандидат економічних наук Чичкалюк Т.О.

УМОВИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Особливістю галузі готельного господарства є надання послуг з проживання і харчування, які для них є основними. Тому, розкриваючи економічну сутність діяльності підприємств готельного господарства, а у подальшому і особливості управління їх розвитком, слід звернути увагу і на її нематеріальний характер.

Для готельного господарства характерно не виробництво конкретного продукту, як результату господарської діяльності, а надання особливого виду послуг. Реалізація послуг неможлива для готельних підприємств за відсутністю матеріальної складової. Лише за умов експлуатації належної матеріально-технічної бази підприємств готельного господарства можливо досягти високої якості готельних послуг. Тому формуючи механізм управління підприємствами готельного господарства варто враховувати і цей факт[1].

Нині в Україні спостерігається економічне реформування, яке супроводжується процесами демонополізації та розукрупнення підприємств, а також формування нових виробничих зв'язків між підприємствами. За таких умов лідерами стають великі підприємства, які володіють значним досвідом у сфері менеджменту і маркетингу, мають висококваліфіковані кадри. Це обумовлює реформування готельного господарства України, що супроводжується необхідністю створення якісно нових відносин між об'єктами виробничої сфери.

Розглядаючи особливості удосконалення механізму управління підприємств готельного господарства України доцільно звернути увагу на:

По перше, підприємства готельного господарства належать до складних соціально-економічних систем, всередині яких виділяють дві складові: 1 - виробництво послуг; 2 - управління.

По друге, вважаємо, що як складні соціальні-економічні системи підприємства готельного господарства характеризуються певними особливостями, які впливають на їх функціонування і потребують особливої уваги при формуванні механізму управління.

По третє, як було вказано раніше, разом з підприємствами готельного господарства працюють інші, які надають послуги з тимчасового проживання, але вони для них не є основними. До таких підприємств належать санаторії, пансіонати, будинки відпочинку, тощо.

По четверте, на законодавчому рівні господарську діяльність підприємств готельного господарства України регламентує комплекс законодавчих та нормативних актів, система основоположних, галузевих міжнародних, міждержавних та національних стандартів, а також стандарти готельних підприємств.

По п'яте, функціонування механізму управління повинно повністю забезпечуватися адміністрацією підприємства. Керуючий орган має здійснювати безперервний контроль, координацію і коригування діяльності працівників на підвідомчій ділянці з метою своєчасного одержання заданого результату.

По шосте, процес управління розвитком і виконання робіт в індустрії гостинності має відбуватися в рамках організаційної структури готелю, ресторану та іншого підприємства сфери гостинності. Організаційна структура -це модель взаємин між посадами в компанії індустрії гостинності і між її працівниками. Структура визначає схему розпоряджень і наказів, за допомогою яких діяльність компанії планується, організовується, стимулюється і контролюється, і додає деяку форму (обрис) компанії та забезпечує її

відповідною базою для організаційного процесу і виконання робіт[2].

Наведені дані свідчать про наявність доволі широкого майнового статусу готельних підприємств, але нині не вирішеною залишається проблема зміни форми власності підприємств готельного господарства. В Україні до 39,8% готельних підприємств перебувають у державній та комунальній власності, це в основному великі і значна кількість середніх підприємств, що значно впливає на їх розвиток.

У той же час низька прибутковість і високий регуляторний тиск не дозволяють власникам готельних підприємств розглядати такий бізнес як основний. Найчастіше в Україні його поєднують з іншими сферами діяльності.

Лише за умови приватизації готельних підприємств можливо підвищити якість управління підприємствами готельного господарства у цілому, та їх розвитком зокрема.

І нарешті, як засвідчують основні положення низки законодавчих та нормативно-методичних документів прийнятих КМУ та ВР України пріоритетним напрямом розвитку економіки України є створення сприятливих умов для розвитку туристичної галузі та її складової - готельного господарства. Особливу увагу Держава приділяє регіональному розвитку. На місцях органами державної виконавчої влади у галузі туризму і готельного господарства створюються відповідні структури і підрозділи у складі органів державної виконавчої влади, на рівні міст, районів та областей, які безпосередньо займаються питаннями регіонального розвитку, і зокрема розвитком туристичної галузі та готельного господарства[3].

Таким чином, в умовах сьогодення, з метою удосконалення існуючого механізму управління підприємств готельного господарства, особливої уваги набувають дослідження реального стану функціонування та управління даними видами підприємств, що і буде предметом нашого дослідження у подальшому.

Література

1. Єрмоєнко-Григоренко О.А. Організаційно-економічний механізм управління господарською діяльністю підприємства: дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 / НАН України. Ін-т економіки пром-сті. Донецьк, 2000. 188 с.

2. Куценко А.В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємства: монографія. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. 205 с.

3. Мельник О.П. Удосконалення управління готельним господарством: дис. ... канд. екон. наук: 08.06.02 / Київський державний торговельно-економічний університет. К., 1999. 213 с.

І.С. Мовчан,
спеціальність 6.140101 «Готельно-ресторанна справа»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – старший викладач Стиценко О.В.

ВДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУРИ М'ЯСНИХ СІЧЕНИХ МАС

Основа здорового харчування – це збалансованість раціону зі всіма харчовими компонентами. Порушення в структурі харчування сприяють виникненню таких захворювань, як ожиріння, захворювання серця і судин, цукровий діабет, залізодефіцитна анемія та інші, які в свою чергу є основною причиною скорочення тривалості життя працездатного населення в Україні. Роль харчування в корекції факторів ризику виникнення аліментарно-залежних захворювань вельми велика [1].

У сучасних несприятливих екологічних умовах медико-біологічні вимоги до хімічного складу, біологічних і функціональних властивостей харчових продуктів не можуть бути в достатній мірі задоволені без використання нетрадиційних інгредієнтів – носіїв певних специфічних лікувально-профілактичних властивостей. Тому важливішою проблемою на сьогоднішній день є пошук перспективних джерел сировини, розробка способів її переробки і використання в харчуванні, а також вивчення цінності нових продуктів і специфіки їх впливу на організм людини. Одним зі шляхів вирішення проблеми створення нових продуктів, що збагачені природними біологічно активними сполуками. Особливої уваги заслуговують фаршеві продукти, які користуються великим попитом у населення, дозволяють більш повно і комплексно

використовувати сировинні ресурси і вимагають невисоких виробничих витрат під час впровадження технологій [3].

М'ясо є одним з джерел білка (вміст – 15-20%), мінеральних речовин (вміст коливається від 0,8 до 1,6%) в основному це фосфати калію, кальцію, магнію, цинк і мідь, а також залізо [4].

Науковці і спеціалісти м'ясної промисловості, за результатами світових тенденцій у наукових дослідженнях, виділяють актуальну тему удосконалення м'яса і м'ясних продуктів функціонального призначення. Аналіз літературних джерел з даної проблеми свідчить, що серед основних вимог до якості комбінованих продуктів особливе місце займає оптимізація основних параметрів технологічного процесу виробництва комбінованих виробів. Найпоширенішим видом напівфабрикатів, що випускаються промисловістю та підприємствами харчування є м'ясні січені вироби.

Основними вимогами технології м'ясних січених виробів є дисперсний стан компонентів фаршу і зв'язаний стан вологи та жиру впродовж всього технологічного процесу. Тому, якість і вихід м'ясних січених виробів як дисперсійних систем визначається оптимальним розвитком процесів волого- та жирозв'язування під час приготування фаршу і його стійкістю під час термічної обробки [2].

Вологозв'язуюча здатність є одним з найважливіших показників сирого фаршу. Січені кулінарні вироби є гетерогенними системами, в яких волога має різні форми зв'язку з сухою речовиною. На стан вологи в таких виробках мають вплив безліч чинників: природа і кількість інгредієнтів рецептури; способи механічної попередньої обробки; масові співвідношення інгредієнтів; харчові добавки і спеції тощо.

Сучасні ресурсозберігаючі технології м'ясопродуктів передбачають використання різних харчових добавок.

З метою поліпшення органолептичних, структурно-механічних та фізико-хімічних показників готових продуктів поряд з фосфатами і емульгаторами

активно використовують гідроколоїди – харчові добавки, які виконують функцію загусників, желеутворювачів, стабілізаторів структури.

Гідроколлоїди представляють собою високомолекулярні розчинні у воді чи набування у ній, широко поширені в природі і різняться за походженням, хімічним складом, властивостями, області застосування в харчовій промисловості. За походженням їх можна розділити на 3 основні групи: продукти життєдіяльності мікроорганізмів; гідроколоїди тваринного походження; препарати, одержувані при переробці рослинної сировини.

Для вироблення м'ясних продуктів найбільш широко використовуються крохмалі, желатин, карагенан, а також деякі види камеді. Ксампан використовують як загусник і стабілізатор консистенції. Його основне призначення заключається у формуванні в'язкості фаршу і пластичності структури готового продукту.

Резюмуючи вищевикладене, можна констатувати, що зростає інтерес до технологій з харчовими добавками, котрі дозволяють регулювати не тільки економічні показники, але й і якісні. Створення продукції функціонального призначення, з використання гідроколоїдних систем, можуть бути використані в комплексі профілактичних заходів аліментарнозалежних захворювань, котрі дозволять значно розширити асортимент продукції підвищеної біологічної та харчової цінності.

Література

1. Антипова Л.В., Глотова І.А., Рогов І.А. Методи дослідження м'яса і м'ясних продуктів. М.: Колос, 2001. 211 с.
2. Кушнір Ю. Гидроколлоиды. *Продукты & ингредиенты*. 2008. № 5. С. 106–107.
3. Пересічний М.І., Корзун В.Н, Кравченко М.Ф., Григоренко О.М. Харчування людини і сучасне довкілля: теорія і практика. К., 2003. 525 с.
4. Сирохман І.В. Завгородня В.М. Товарознавство харчових продуктів функціонального призначення. К.: Центр учбової літератури, 2009. 544 с.

А.С. Писарева,
спеціальність 241 «Готельно-ресторанна справа»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – старший викладач Сидорець Л.В.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ І ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Готельно-ресторанний бізнес є головною складовою туристичної інфраструктури та індустрії гостинності, де надається комплекс послуг для туристів, формуються перспективи і передумови розвитку туризму та соціально-культурних послуг. Це посилює необхідність високої професійної підготовки кадрів для готельного і ресторанного сервісу, вирішення комплексу завдань із обслуговування відвідувачів та формування міцних конкурентних позицій підприємств.

В цьому контексті центральним і профільним органам державного управління потрібно працювати над збереженням та розвитком навчальних закладів і програм підготовки фахівців усіх рівнів та кваліфікацій для забезпечення суб'єктів готельно-ресторанного бізнесу необхідними кадрами – від робітничих до управлінських професій. Особлива роль має відводитися державній маркетинговій підтримці вітчизняних та регіональних готельно-ресторанних і туристичних брендів [1].

Розвиток туризму в Україні на протязі довготривалого часу розглядався як другорядний, дії влади щодо його організаційно-економічної підтримки були безсистемними, а в регіонах розвивався переважно виїзний туризм, що сприяло розвитку іноземних туристичних компаній і готельно-ресторанних комплексів. Дані Світового економічного форуму свідчать, що Україна нині використовує менше третини наявного туристичного і рекреаційного потенціалу, але при його повноцінному використанні щорічні надходження до бюджету можуть становити до 10 млрд. дол. США. Але існують системні проблеми розвитку туризму і готельно-ресторанного бізнесу в Україні, а саме:

- недооцінювання ролі туристичного та готельно-ресторанного бізнесу в наповненні місцевого і державного бюджету;
- відсутність чинної Концепції Державної цільової програми розвитку туризму з виокремленням розвитку готельно-ресторанного бізнесу;
- недосконалість вітчизняного законодавства щодо туристичного бізнесу;
- зменшення по регіонах на 30-60 % кількості іноземних туристів через загальну нестабільну ситуацію в країні, викликану проведенням АТО;
- нераціональне використання історико-культурної спадщини і довкілля, недостатня охорона історико-культурних пам'яток;
- проблеми з дієвою управлінською вертикаллю у туризмі та готельно-ресторанному бізнесі;
- недостатня представленість туристичного та готельно-рекреаційного бізнесу на сайтах місцевих органів влади;
- недостатня кількість добре прорекламованих та підготованих масових заходів, на зразок Євро-2012, з якими безпосередньо пов'язаний розвиток туризму і готельно-ресторанного бізнесу;
- відсутність ефективної державної підтримки малому та середньому туристичному і готельно-ресторанному бізнесу;
- недостатня реклама вітчизняного туристичного продукту і готельно-ресторанних послуг всередині країни і за кордоном;
- відсутність соціального туризму, соціальних готелів і ресторанів, що при низькому рівні доходів значної частини населення унеможлиблює для них такий спосіб відпочинку [2].

Особливістю готельно-ресторанного бізнесу є невідривність створення послуги від моменту надання до отримання, та від суб'єктів, що її надають, та які отримують послугу. Це до максимуму збільшує важливість забезпечення високої якості послуг. У готельно-ресторанному бізнесі споживач безпосередньо визначає для себе рівень якості отримуваних послуг і приймає рішення про повторне їх отримання чи, навпаки, - відмову. Прийняття рішення при отриманні послуги іншими споживачами часто опирається на думки попередніх клієнтів готелів і ресторанів. Відтак, від якості послуг

безпосередньо залежить можливість розвитку капіталу готельно-ресторанних підприємств[3].

Тому, на наш погляд, ринок готельно-ресторанного бізнесу є насправді одним з найбільш висококонкурентних через велику чисельність суб'єктів, що здебільшого незалежні один від одного. Разом з тим невважені процеси державного регулювання щодо формування конкурентного середовища можуть призвести до розвитку олігополістичних процесів на цьому ринку. Йдеться про розвиток декількох великих мереж, які, значно посиливши свою присутність на ринку, зміцнюють вплив на нього і витісняють з ринку дрібніші суб'єкти готельно-ресторанного бізнесу. Вважаємо, що саме тому органам державного управління слід врахувати ці особливості і працювати над збереженням здорового конкурентного середовища у галузі. Інструментами тут є запровадження практики моніторингу конкурентного середовища ринку, виважена політика Антимонопольного комітету, підтримка конкурентоспроможності і ресурсне забезпечення менш конкурентоспроможних підприємств готельно-ресторанного бізнесу.

Література

1. Економіка регіонів у 2015 році: нові реалії і можливості в умовах започаткованих реформ. К.: НІСД, 2015. 2 с.
2. Бурнашов І. Проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні на сучасному етапі. URL: <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/183853>
3. Гук Х.З. Ідентифікація концептуальних особливостей функціонування та державного регулювання розвитку готельно-ресторанного бізнесу держави. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип.6. С.134-139.

Д.О. Ященко,
спеціальність 071 «Облік та оподаткування»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – старший викладач Сидорець Л.В.

РОЛЬ СФЕРИ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ТА ДИНАМІКА ЇЇ РОЗВИТКУ

Останнім часом спостерігається зростання ролі сфери послуг як у світовій економіці так і на Україні. Розширюється спектр пропонованих послуг,

зростає число зайнятих у цій сфері. У розвинутих країнах сфера послуг за значущістю посідає головне місце в національній економіці, про що свідчить динаміка середньорічних темпів приросту валового внутрішнього продукту в невиробничій сфері, постійне збільшення обсягів експортно-імпортних операцій у цій сфері. Така динаміка розвитку сфери послуг цілком відповідає тенденціям глобалізації світової економічної системи і становлення інформаційного суспільства. На сьогоднішній день, ринок сфери послуг достатньо багатоманітний і розвинений, але при цьому він має ряд проблем функціонування, які можуть бути вирішені за допомогою дії економічних механізмів, грамотній економічній політиці держави, створенні нормативно-правової господарської бази [1].

Основні проблеми ринку сфери послуг :

- незначна роль держави в розвитку даного сектора економіки, тоді як державне втручання просто необхідне;
- відсутність фінансової підтримки і малі асигнування з боку державних органів на більш динамічний і ефективний розвиток сфери послуг;
- мала конкурентоспроможність вітчизняних виробників послуг;
- порівняльно низька частка послуг в міжнародній торгівлі.

Проблеми в розвитку ринку сфери послуг залишаються на порядку денному, їх рішення обіцяє великий прибуток і підйом в розвитку економіки.

Нерівномірність розвитку мережі підприємств побутового обслуговування та значні розбіжності темпів зміни їх кількості по окремих регіонах України свідчать про різницю в стратегічних пріоритетах місцевих органів виконавчої влади, створення сприятливих умов для господарської діяльності підприємств побутового обслуговування вищезазначених регіонів і відсутність зацікавленості в інших [2].

За даними Державної служби статистики України у 2017 р. на вітчизняному ринку послуг функціонувало 222160 підприємств, які займають частку в 65% у структурі усіх вітчизняних підприємств. Зауважимо, що 96,5% цих підприємств є малими. До 2017р. динаміка кількості сервісних підприємств

мала тенденції до збільшення, але з розв'язанням фінансово-економічної кризи в країні кількість сервісних підприємств знизилася у 2017р. порівняно з 2016 р. на 36 тис., або 14%.

Динаміка кількості сервісних підприємств за 2013–2017рр. за групами послуг згідно з КВЕД-2010 є неоднозначною. Збільшення кількості відбулося серед підприємств, що здійснюють операції з нерухомості (9,5%); транспортних, складського господарства, пошти та кур'єрських служб (9,3%). Зменшення спостерігається за більшістю груп послуг, найбільші втрати у кількості понесли фінансові та страхові установи (-22,5%) та підприємства тимчасового розміщення й організації харчування (-18,7%); заклади освіти (-15%), інші групи послуг втратили від 5 до 15% своїх підприємств [4].

Аналіз даних за 2013–2017рр показав, що серед господарюючих суб'єктів ринку 65% – це сервісні підприємства, на яких зайнято 47% трудових ресурсів країни. Найбільше суб'єктів підприємницької діяльності функціонує в оптовій та роздрібній торгівлі та ремонті автотранспортних засобів (45%).

Обсяг реалізованих послуг складає 55% у структурі реалізованої продукції, основну частку яких становить торгівля і ремонт автотранспортних засобів (72%). Натомість транспортні послуги становлять основну частку експорту послуг за кордон (53%). Фінансові результати діяльності сервісних підприємств є негативними, а отже діяльність сфери послуг України в цілому є збитковою, що спричинено об'єктивними причинами, а саме політичною та фінансовою загально-державною кризою [3].

Розвиток сфери послуг на 70% залежить від успішного функціонування виробничої сфери і тільки на 30% – від доходів домогосподарств. Тому для подолання економічної кризи, у сфері послуг зокрема, необхідно у першу чергу стабілізувати політичні негаразди в країні, відновити нормальну роботу промислових підприємств та відповідні робочі місця.

Для розвитку сфери послуг в Україні необхідне залучення додаткових інвестицій, зокрема іноземних. Залучення іноземного капіталу забезпечує не тільки надходження необхідних фінансових ресурсів, але і передових, технічно-

ефективних методів реалізації послуг яке сприятиме підвищенню їх якості, культури обслуговування, підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних виробників послуг, що значно зміцнить позиції України на світовому ринку послуг. Як говорить М. Цебренко [2], можливе лише при структурній трансформації економіки країни в інноваційну із залучення й активізацією регіональних полюсів росту.

Таким чином, на нашу думку, розвиток ринку послуг може надати додатковий поштовх загальному розвитку української економіки. Для цього необхідно створити підґрунтя для реалізації механізму саморегулювання вітчизняного ринку послуг посилити конкурентоспроможність послуг на міжнародних ринках. Підтримувати розвиток економічної культури і якісного сервісу.

Література

1. Масленніков Є.І., Чкан А.А. Дослідження розвитку ринку фінансових послуг України. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2012. № 2 (3). С. 105-110. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2012/No2/105-110.pdf>
2. Цебренко М. Інноваційна модель розвитку національної економіки України. URL: <http://www.iweir.org.ua/cebrenko.rtf>
3. Глобалізація економіки послуг: динаміка і основні тенденції. *Проблеми теорії і практики управління*. 2005. № 5.
4. Статистична інформація про економічну діяльність підприємств за 2003–2017 роки / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Секція V.

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

М.О. Альфонс,
спеціальність 061 «Журналістика»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – старший викладач Кандюк-Лебідь С.В.

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЖУРНАЛІСТИКА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ДУХОВНОСТІ ТА МОРАЛІ

Процеси моральної трансформації суспільства неодмінно проходять крізь призму журналістики. Загальнолюдські цінності добра, любові, щастя, істини, сенсу життя набувають у щоденній журналістській практиці особливого звучання та змісту, окреслюючи моральну культуру та свідомість сучасного українського суспільства.

У сучасному медіапросторі по-новому складаються взаємовідносини всіх учасників процесу комунікації. Трансформуються традиційні ролі та стратегії, зміщуються вектори розвитку.

На ці процеси особливо чутливо реагує дитяча та молодіжна аудиторія. Будучи найбільш мобільною та діяльною, вона швидко змінює свої медіауподобання й конструює свою медіареальність. Сьогодні ЗМІ втрачають виховну функцію, змінюючи її на функцію розважальну та віртуальне задоволення особистісних потреб.

Актуальність проблеми етичного регулювання ЗМІ зумовлена величезною соціальною відповідальністю журналіста у сучасному світі. Інформаційний простір вимагає нових підходів до його розуміння та реалізації. Змінюються й удосконалюються методи роботи журналіста, а з ними трансформуються норми, принципи та стандарти діяльності професіонала у галузі мас-медіа. Нова

журналістика часто переносить реальність у площину віртуальної дійсності, що позбавляє людину критичного сприйняття, розуміння істинності події чи явища. Дослідники наголошують, що віртуальна реальність створює «штучні» цінності, позбавлені морального наповнення, а отже вони не можуть стати справжніми дороговказами, орієнтирами людського життя.

У площині питань журналістської етики лежить і проблема медіаосвіти українського суспільства. Сучасні концепції медіаосвіти базуються на морально-демократичних підвалинах. Медіаосвіта – це процес розвитку людини за допомогою і на матеріалі засобів масової комунікації з метою формування культури спілкування з медіаторчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, умінь адекватного сприйняття, інтерпретації, аналізу й оцінки медіатекстів, навчання різноманітним формам самовираження засобами медіатехніки. Прикро, але журналістикознавці констатують, «медіаосвіта = захист від ЗМІ + підготовка до аналізу ЗМІ + розуміння сутності та функцій ЗМІ + усвідомлена участь у медіакulturі» (О. Варганова, Я. Засурський) [1].

До проблеми духовно-морального статусу сучасної української журналістики та професійно-етичної підготовки майбутнього медіафахівця неодноразово зверталися такі науковці як: Т. Бондаренко, В. Іванов, О. Кузнєцова, Т. Кузнєцова, Г. Лазутіна, В. Лизанчук, Л. Пономаренко, І. Пенчук, Б. Потятиник, Т. Приступенко, В. Різун, В. Сердюк, Я. Ширченко.

Трансформація ролі та значення інформації у функціонуванні й розвитку суспільства зумовлює нові вимоги до журналістів, для яких інформація є змістом професійної діяльності. «Специфіка роботи журналіста зумовлена тим, що він постійно перебуває в професійному полі етичних дилем, у так званих «сірих зонах», вихід із яких підпорядкований нормам професійної етики, засадам власної моралі, суспільним цінностям, вимогам керівництва», – зауважує Т. Бондаренко [2, с. 68].

У Міжнародних принципах професійної етики в журналістиці (ЮНЕСКО, 1983) *інформація мислиться як найвище соціальне благо*. Це означає, «що журналіст несе відповідальність за інформацію, що передається. Він відповідає

не тільки перед тими, хто контролює засоби масової інформації, а й перед світовою спільнотою, враховуючи різноманітні соціальні інтереси. Суспільна відповідальність журналіста вимагає дотримуватися морально-етичних принципів своєї масово-інформаційної діяльності», – зазначено у документі.

А. Скрипник розрізняє дві комунікаційні «протоформи» морального зла журналістики: відмова від плідного діалогу, що має форму відкритого або прихованого зазіхання на інтереси інших (насилля, брехня) та байдужість до власної гідності, душевна нерозбірливість, відсутність прагнення до досконалості [4, с. 194].

У контексті категорії зла сучасні дослідники розглядають явище медіанасильства – засилля медіаматеріалів з домінантним концептом жорстокості та інших неетичних форм, який має здатність маніпулятивно впливати на свідомість людини.

У філософсько-етичних концепціях сучасного глобалізованого медіапростору особливе місце займає проблема *духовності, милосердя, любові, гуманного ставлення* журналіста до своєї аудиторії. На думку В. Сердюка, «... моральний розвиток – це пошук аутентичності в царині взаємовідносин, який полягає в усвідомленні людиною тих законів, які визначають *дію любові* та в подальшому використанні нею цього знання при побудові своїх відносин з іншими людьми. Тоді етичним слід називати такого журналіста, який оволодів здатністю до істинної любові та самозречення. Етичний журналіст виявляє цю здатність у дотриманні чистоти та відданості у своїх відносинах з іншими, за допомогою такого ставлення до читачів, слухачів, яке пронизане справжньою добротою, турботою і прагненням надавати їм підтримку, а також у служінні людям і наданні переваги їхнім потребам порівняно з власними потребами» [3].

Для журналістики, яка належить до соціокомунікативного типу професій під кодовою назвою «людина – людина», категорія любові набуває особливого статусу з-поміж інших категорій етики. З одного боку, вона стає професійним гуманістичним орієнтиром для журналістської творчості, з іншого – моделює систему взаємостосунків та почуттів між людьми. Яка ж «формула любові»

знаходить найбільше втілення у сучасному медіадискурсі? Численні українські телепроекти («Холостяк», «Кохана, ми вбиваємо дітей», «Неймовірна правда про зірок», «Хата на тата» («СТБ»), «Міняю жінку», «Чотири весілля» («1+1») та ін.) нівелюють загальнолюдське ставлення до любові як найвищої моральної цінності. На жаль, сучасний медійний продукт уможливив ціннісні підміни моральної основи любові у масовій свідомості українців. Ці гносеологічні та аксіологічні модифікації – своєрідні виклики культури, що неминуче прищеплюють ідеали успішного життя, атрибутом якого є сексуальність. Такі мотивації любові звужують її ціннісний зміст, обмежуючи етичний ареал любові форматом чуттєвих потреб й егоцентризму.

Отже, в умовах розвитку інформаційного суспільства постійно зростає роль журналістики як соціального інституту й ретранслятора людських цінностей, що, як правило, зумовлює гуманізацію професійної підготовки журналістів. Та попри функціонування кодексів журналістської етики, численних нормативно-правових актів у галузі інформаційної діяльності, спроб створення наглядових рад за дотриманням норм журналістської праці, питання духовно-морального статусу й сутності української журналістики є вкрай болючими та невирішеними. Тому глибоке та всебічне вивчення журналістської етики є не обхідною умовою формування професійної моральної свідомості та культури майбутнього журналіста, а також здатності до самостійного морального вибору медіафахівця у складних творчо-виробничих ситуаціях.

Література

1. Бондаренко Т. Етичні дилеми в площині соціокомунікаційної діяди журналіст – аудиторія. Вісник *Львівського університету*. Серія: *Журналістика*. 2011. Вип. 34. С. 66-72.
2. Вартанова Е.Л. Российский модуль медиаобразования: концепции, принципы, модели. URL: <http://emag.iis.ru/arc/infosoc/>
3. Сердюк В.Є. Точка відліку – людина. Дещо про етику в сучасній журналістиці. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/>
4. Скрипник А.П. Этика. М.: Проект, 2004. 352 с.

В.В. Буймер,
спеціальність 061 «Журналістика»
Миколаївський коледж ВНЗ Університету «Україна»
Науковий керівник – старший викладач Кандюк-Лебідь С.В.

ОСНОВНІ ЕТИЧНІ ЕЛЕМЕНТИ МЕРЕЖЕВОГО СПІЛКУВАННЯ

Питання етики та моралі належать до наукової царини філософії; у журналістиці вони мають двоякий характер — авторське трактування події чи документальне відображення контекстуального середовища (авторська відповідальність) та рівень сприйняття, коментування факту та використання інформаційно-комунікативних ресурсів аудиторією (відповідальність користувачів).

Питанням етики в комунікації, і журналістикознавстві зокрема, присвячено чимало робіт як українських, так і закордонних науковців — філософів, соціологів, журналістикознавців. Іванов В. та Сердюк В. [2] розглядають такі проблеми, як «журналіст і суспільство», «журналіст і джерела інформації», «журналіст і влада». Зеленецький В., Філіпова Л. [1], В. Мартинюк [4] досліджують етичні моменти спілкування та співіснування в мережевих комунікаціях

У «Філософському словнику» в одному з трактувань етика розглядається як синонім моралі, в іншому — філософська наука, об'єктом вивчення якої є мораль [7, с. 183-184]. Тоді як мораль — ознака волі до діяння і самого діяння відповідно до принципів і норм моралі [7, с. 402], а також система поглядів й уявлень, норм і оцінок, що регулюють моральну поведінку людей [7, с. 399].

Про важливість етики як категорії функціонування мережевої спільноти свідчить неологізм «нетикет». Термін з'явився у результаті поєднання двох англійських слів «net» та «etiquette» й означає мережевий етикет. За основу в нетикеті взято традиційні морально-етичні цінності й перенесені в мережеве середовище, а також додано такі специфічні складники, як засудження хакерства, розсилки спаму, викрадення паролів та іншої приватної інформації.

В. Іванов та В. Сердюк узагальнюють функції моралі до таких категорій: оцінна, пізнавальна, регулятивна, виховна, світоглядна [2, с. 8].

В інтернеті нині представлено чимало ресурсів та блогів, однією з тем яких є дискусія щодо етичних мережевих норм, а також впровадження їх для послуговування користувачською аудиторією.

У мережі спостерігається постійне збільшення кількості інформаційних інтернет-ресурсів, тексти в яких не завжди відповідають стандартам і професійно орієнтованим журналістським етичним кодексам. У цьому контексті С. Таран зазначає: «Не всі українські сайти розміщуються на теренах вітчизняного інтернет-простору, частина з них зареєстрована на зарубіжних серверах» [3, с. 10]. Саме тому не завжди можливо застосувати національне законодавство до авторів публікацій, а також пред'явити претензії щодо вибачень і справедливого спростування.

Мережевою спільнотою розроблено й запропоновано чимало правил і рекомендацій щодо етики спілкування в інтернеті та інших мережевих комунікаціях. Зокрема, на сайті «Етика.ру» виділяються такі основні позиції: поведіться в інтернеті так, як бажаєте, аби з вами поводитися; дотримуйтеся культури спілкування в чатах, на форумах та при приватному листуванні; не публікуйте відомості про інших людей без їх згоди; використовуючи чужі матеріали (зображення, тексти тощо), обов'язково посилайтеся на автора; не видавайте себе за інших людей; не відправляйте повідомлення, якщо не готові повторити його людині при особистій зустрічі; поважайте чужу власність, реєстраційні записи належать виключно користувачеві; ніхто не має права дістати до них доступ; не публікуйте на тематичних сайтах інформацію, яка може образити основну аудиторію; оформляйте свої повідомлення грамотно; не розсилайте користувачам непотрібну інформацію [5].

Володимир Поліщук наводить постулати, сформульовані Міжнародною федерацією інформаційних технологій, які охоплюють сферу моральних стосунків людей при використанні комп'ютерів (вибірково): ви не використовуватимете комп'ютер, щоб нашкодити іншим людям; ви не

створюватимете перешкод і втручання в роботу інших користувачів комп'ютерних мереж; ви не «стромлятимете носа» у файли, не призначені для вільного використання; ви не використовуватимете комп'ютер для злочину; ви не використовуватимете комп'ютер для поширення брехні; ви не використовуватимете крадене програмне забезпечення; ви не присвоюватимете чужу інтелектуальну власність [6].

Передрук матеріалів одними мережевими інформаційними ресурсами в інших, часто без посилання на першоджерело або з некоректною вказівкою на похідні відомості нині є властивим багатьом електронним виданням. Гонитва за оперативністю, нехтування деталями, публікація неперевіреної, неповної інформації часто стає візиткою інтернет-медіа.

Дотримання елементарних правил етики є прикладом гарного виховання кожного окремого індивіда, а також складником впливу соціального середовища, в якому він формувався як особистість і в якому він проводить основну частину свого часу. Етика й мораль є категоріями часто рекомендаційними і недотримання їх принципів чи положень не передбачає кримінального покарання.

Як і в реальному середовищі, етика поширюється на всі сфери віртуального життя: під час спілкування, копіювання чи передачі інформаційних ресурсів, запозичення ідей, в іграх, соціальних мережах, при перегляді статей в електронних ви даннях, інформаційно-пошукових порталах, елек тронних бібліотеках чи на при ватних сторінках.

Література

1. Зеленецький В., Филлипова Л. Компьютерная этика. Мораль ноэтические и правовые нормы для пользователей компьютерных сетей: учеб. пособ. Х.: Кроссруд, 2006. 212 с.
2. Иванов В., Сердюк В. Журналістська етика. К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. 224 с.
3. Інтернет в роботі журналіста / за ред. С. Тарана. К.: Інститут масової інформації, 2004. 72 с.
4. Мартинюк В. Морально-етичні норми спілкування в мережєвих комунікаціях. URL: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Philosophia/67238.doc.htm
5. Об етике в Интернете. Правила сетевой этики. URL: <http://www.etika.ru/articles/3/65/>
6. Поліщук В. Інформаційна культура. URL: <http://www.vet.com.ua/index.php/2008010464/blogs/vpol/2009-01-18-23-19-21.html>
7. Філософський словник / за ред. В. Шинкарука. К.: УРЕ, 1986. 800 с.

В.В. Вашкевич,
спеціальність 6.030301 «Журналістика»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ університету «Україна»
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук Божко О.П.

СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАЙУЖИВАНІШИХ ЗАГОЛОВКІВ ПЕРІОДИЧНИХ ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ

На матеріалі миколаївських інтернет-видань розглянуто та схарактеризовано синтаксичні особливості заголовків, побудованих за зразком простого/складного речення. Виявлено, що серед домінувальних є заголовки зі структурою односкладних неозначено-особових речень, двоскладних поширених речень, складнопідрядних і безсполучникових складних речень.

***Ключові слова:** заголовок, синтаксична структура, односкладні речення, двоскладні речення, складні речення.*

Інформаційні потоки ЗМІ ХХІ ст. стають дедалі потужнішими й динамічнішими. Українська преса вирізняється діапазоном нових функцій, пов'язаних із маніпуляцією свідомістю читачів, соціальною детермінацією їхньої поведінки, створенням психологічного комфорту чи дискомфорту [2, с. 235]. А отже, сучасний реципієнт має оперативно й водночас критично сприймати та обробляти їх. Оптимізує цей процес швидкий перегляд заголовків публікацій, оскільки саме заголовок може ємно передавати як тему, так і головну думку цілого повідомлення.

Питання різновидів, функцій та синтаксичної організації заголовків періодичних видань лишається дискусійним [3]. У різні часи до його розв'язання долучалися науковці В. Бадрак, А. Загнітко, Н. Карпалюк, О. Кульбабська, І. Лисакова, А. Попов, І. Сушинська й ін. На думку О. Кульбабської, саме заголовки є засобом інтеграції газетного тексту, своєрідним «організатором» процесу читання, тому що визначають мотивацію черговості отримання інформації читачем. З огляду на це, заголовок періодичної публікації «мусить бути виразним, стислим, змістовним, цікавим, легко вкладатися в пам'яті читачів» [4, с. 298–299]. У цій площині перебувають і функції заголовків періодичних інтернет-видань Миколаївщини, що й надає науковій розвідці *актуальності*.

Метою дослідження є визначити синтаксичні особливості заголовків миколаївських інтернет-видань, побудованих за зразком простого/складного речення. *Об'єкт* – синтаксичні структури в заголовках періодичних інтернет-видань.

Результати аналізу дають підстави стверджувати, що одними з найбільш поширених є заголовки, подібні до структури **односкладних неозначено-особових речень**. Головний член у них виражено, як правило, дієсловом минулого часу множини (*На реконструкцію площадки Соборной в 2019 году запланировали 35 миллионов гривен* (3, 20.12.2018); *В НБУ оценили возможность девальвации гривны* (1, 26.12.2018); *В Николаеве нагородили переможців та учасників конкурсу соціальних плакатів «Насильство та торгівля людьми як соціальне явище!»* (3, 21.12.2018)). Значно рідше – дієсловом 3 ос. мн. теперішнього часу (*В Николаеве продают Москвич с кузовом ВАЗа и мотором от Ауди* (3, 21.12.2018) або майбутнього (*В пятницу в Николаеве разведут мосты* (3, 19.12.2018)). Це дає змогу акцентувати увагу читача власне на події, а не на виконавцях. Як зазначає І. Завальнюк, неозначено-особові речення різняться морфологічним вираженням головного члена у власне-контекстах і заголовкових комплексах, що набуває тенденційних рис. Новою є також тенденція до дієвого, виразного посилення стилістичних значень неозначено-особових речень графічними засобами» [1, с. 146].

М. Стівенс, дослідник мови медіа текстів, вважає, що заголовок має містити мінімум слів і максимум інформації [5, с. 17]. Проте здійснений функційно-синтаксичний аналіз переконливо засвідчив, що в сучасних регіональних інтернет-виданнях Миколаївщини активно функціують заголовки, подібні до:

1. **Розповідних поширених двоскладних речень**. І кількість слів у них коливається від 5 до 11: *Депутаты Николаевского горсовета собрались на сессию для рассмотрения земельных вопросов* (3, 20.12.2018); *Критически оценили работу городского общественного транспорта 44% жителей*

Николаева (3, 20.12.2018); *Прокуратура Николаевщины требует вернуть государству часть прибрежной зоны в Коблево* (3, 21.12.2018); *Пожарные вывели из горящего дома двоих пенсионеров в селе на Николаевщине* (2, 26.12.2018). Така структурна організація позбавляє заголовки стислості й емоційності, проте сприяє «переказу» суті повідомлення максимально деталізовано. Завдяки наявності другорядних членів речення читач має змогу дізнатися про всі обставини (як? коли? де? навіщо? чому?) події.

2. **Складнопідрядних речень** із підрядною означальною частиною (*В Черном море на мель село судно, которое незаконно заходило в Крым* (1, 26.12.2018); *Суд отменил решение горсовета, которым директор «Центра защиты животных» был отстранен от должности* (3, 21.12.2018)), а також із підрядною з'ясувальною (*В «Укрзалізниці» заявили, что упавшая на пассажирку полка была исправна* (2, 26.12.2018)) і навіть зі значенням мети у постпозиції (*Мэр Сенкевич созывает сессию на 28 декабря, чтобы пересмотреть ветированный пункт в решении о бюджете Николаева* (2, 26.12.2018)) і в препозиції (*Чтобы проучить мэра, "Оппоблок" проучивает горожан* (1, 21.08.2018)).

3. **Безсполучникових складних речень** (через їхню емоційну маркованість, динамізм і лаконічність, порівняно зі сполучниковими складними реченнями): *«Спадщина 90-х»: у Николаєві комплексно ліквідують стихійні ринки* (1, 20.12.2018); *Куда пойти, куда податься: список новогодних мероприятий в Николаеве на 21 декабря* (3, 21.12.2018); *«Мотив для двух сердец»: первомайські родини представили свої таланти* (3, 21.12.2018); *Сегодня в Николаеве разведут мосты: будет выходить буксир «Владимир Иванов»* (3, 21.12.2018)

Як бачимо, переважають заголовки із семантичними зв'язками пояснення й причини в другій частині.

Перспективою подальших досліджень заголовкових комплексів убачаємо виявлення синтаксичних і функційних особливостей заголовків інших структурних різновидів, що уможливить представити об'єкт дослідження

КОМПЛЕКСНО.

Література

1. Завальнюк І.Я. Прості односкладні речення у ролі газетних заголовків: нові риси й тенденції. URL: nbuv.gov.ua/j-pdf/Nchnpu_10_2011_8_31.pdf.
2. Загнітко А. Лінійний і вертикальний внутрішньотекстовий потенціал заголовка. *Науковий вісник Херсонського державного університету*: зб. наук. праць; гол. ред. В. П. Олексенко. Херсон: ХДУ, 2005. Вип. II. С. 235–243.
3. Каламаж М.А., Колодка О.В. Особливості заголовків новин англomовних інтернет-видань. URL: http://megaling.ulif.org.ua/attachments/article/205/kolodka_tezy.pdf. (дата звернення: 12.12.2018).
4. Кульбабська О., Остафійчук І. Стилiстичні характеристики заголовка як прагматичного знака журналістського тексту. *Актуальні проблеми синтаксису*: міжнар. наук. конф., 19–21 жовт. 2006 р.: м-ли конф. – Чернівці: Рута, 2006. С. 298–303.
5. Стівенс М. Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет. Київ: Києво-Могилянська академія, 2008. 417 с.
6. Новости-N (Николаевская областная интернет-газета) – <https://novosti-n.org/>.
7. Преступности Нет – <https://news.pn/ru/>.
8. Укрнет – <https://www.ukr.net/news/nikolaev.html>.

В.М. Землеєров,

спеціальність 123 «Комп'ютерна інженерія»

Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – кандидат фізико-
математичних наук Завгородній А.В.

БЕЗПЕКА ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Традиційна безпека будь-якої компанії чи установи стала неймовірно фрагментованою. Дані, інформація знаходяться фактично повсюди: в мережі, у кінцевих точках та у постійно змінюваній хмарній екосистемі. Додатки та дані у хмарному середовищі мають бути дуже надійно захищені. Хмарна безпека стосується дуже широкого спектру заснованих на управлінні технологій та політик, що розгорнуті для захисту інформації, даних, додатків та інфраструктури, пов'язаних з хмарними розрахунками.

Центр обробки даних – це фіксоване середовище, в якій додатки виконуються на виділених серверах, доступ до яких дозволений лише авторизованим користувачам. З іншого боку, хмарне середовище є динамічним та автоматизованим. Пули обчислювальних ресурсів доступні для підтримки

робочих навантажень додатків, до яких можна отримати доступ в будь-якому місці та в будь-який час з будь-якого пристрою. Для досвідченого професіонала у сфері інформаційного захисту здається, що велика кількість з принципів, що роблять хмарні обчислення привабливими, протирічять кращим вимогам безпеки мережі. Нижче наводяться три головних погляда для забезпечення безпеки, а також ключові вимоги до хмарної безпеки.

Хмарні обчислення не зменшують існуючих ризиків мережевої безпеки. Ризики безпеки, що загрожують центру обробки даних та мережам сьогодні, змінюються після того, як додатки перейдуть у хмарне середовище, незалежно від того, чи відбувається це у повній міграції, чи за гібридним сценарієм, в якому деякі додатки переміщуються до хмари, а інші залишаються в серверній. Фактично, деякими способами ризики безпеки, що виникають при переході до хмари, стають більш значними.

Наприклад, деякі додатки для центрів обробки даних використовують широкий діапазон портів, що робить традиційні засоби безпеки неефективними, коли ці додатки переміщуються до хмари. Кіберзлочинці створюють складні атаки, що використовують декілька векторів для компрометації своєї мети, переховуючись за допомогою звичайних додатків для виконання своєї мети.

Безпека вимагає розподілу та сегментації - хмара спирається на загальні ресурси. Протягом десятиріч передові методи інформаційної безпеки переконували, що критично важливі додатки та дані мають бути розділені на безпечні сегменти мережі. Часто це називається Zero Trust: ніколи не довіряйте, завжди перевіряйте.

У фізичній мережі всередині корпоративного центру обробки даних Zero Trust відносно просто реалізувати за допомогою брандмауерів та віртуальних локальних мереж, керованих політиками на основі ідентифікації додатку та користувача.

В середовищі хмарних обчислювань прямий зв'язок між віртуальними машинами всередині сервера відбувається постійно, в деяких випадках - на

різних рівнях довіри. Це ускладнює задачу сегментації, особливо враховуючи, що хмарні додатки засновані на розумінні загальних ресурсів. Змішані рівні довіри у поєднанні з відсутністю трафіка всередині хоста за допомогою віртуальних пропозицій по забезпеченню безпеки на основі портів, скоріш за все, призведуть до послаблення позиції безпеки.

Конфігурації безпеки орієнтовані на процес. Хмарні обчислювальні середовища є динамічними. Віртуальні робочі навантаження можуть бути створені або змінені за лічені хвилини. Таким чином, команди хмарних обчислень працюють в дуже динамічному середовищі, при цьому робочі навантаження додаються, видаляються і змінюються постійно.

Навпаки, налаштування безпеки для цього робочого навантаження може займати години, дні або тижні. Затримки безпеки не призначені для створення контрольно-пропускних пунктів. Швидше, вони є результатом процесу, який призначений для підтримки сильної позиції безпеки. Необхідно внести зміни в політику, необхідно визначити відповідні брандмауери і визначити відповідні оновлення політики.

Якщо цей дисбаланс не розуміється і не розглядається як частина міграції хмари, результатом є невідповідність між політикою безпеки і розгортанням хмарного робочого навантаження. Результатом є ослаблена позиція безпеки, яка може поставити важливі дані і інтелектуальну власність в небезпеку, а також може призвести до порушень політики і положень щодо дотримання та управління.

Література

1. The NIST Definition of Cloud Computing, NIST Special Publication 800-145, 2011.
2. Guidelines on Security and Privacy in Public Cloud Computing , NIST SP800-144, 2011.
3. Cloud Computing Synopsis and Recommendations DRAFT, NIST, 2011.

О.Д. Іноземцева,
спеціальність 6.030301 «Журналістика»
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ університету «Україна»
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук Божко О.П.

ПРОСТІ ОДНОСКЛАДНІ РЕЧЕННЯ В РОЛІ ЗАГОЛОВКІВ РЕГІОНАЛЬНИХ ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ

Одним із найважливіших елементів статті, замітки, репортажу, нарису був і лишається заголовок. Саме він покликаний привернути увагу читача, сконденсовано повідомити зміст [2, с. 118], тому проблема мовного оформлення заголовків нині – у період активного розвою регіональних інтернет-видань – є досить *актуальною*.

Стилістичні особливості й синтаксичні різновиди заголовків вивчали І. Завальнюк, А. Загнітко, Н. Карпалюк, О. Кульбабська, О. Тищенко, Н. Фіголь, В. Шевченко й ін., проте заголовки миколаївських ЗМІ в цій площині ще не були об'єктом спеціального вивчення.

Мета дослідження – розглянути синтаксичні особливості заголовків, побудованих за зразком простого односкладного речення (на матеріалі миколаївських періодичних інтернет-видань). *Об'єкт* – синтаксичні структури в заголовках періодичних інтернет-видань.

Проаналізувавши заголовки сучасних регіональних періодичних інтернет-видань, ми дійшли висновку, що серед односкладних структур найбільш активно автори звертаються до *неозначено-особових речень*:

- з головним членом речення, вираженим дієсловом у формі минулого часу множини доконаного виду (*В Южном представили приоритетные направления развития города на 2019-2021 годы* (3, 26.12.18); «Прометей Агро» выставили на продажу (3, 21.12.2018); *По делу мэра Одессы Труханова закончили оглашать обвинительный акт* (2, 26.12.2018); *В Бразилии решили отстреливать вооруженных преступников на улицах* (2, 26.12.2018); *У холдинга Ахметова нашли признаки монополизма* (2, 26.12.2018));

- і значно рідше – у заголовках використовують речення з головним членом – дієсловом у формі 3 ос. мн. теперішнього часу (*В Николаеве устанавливают главную елку города* (3, 19.12.2018) або майбутнього (*В Николаеве введут военное положение* (1, 23.11.2018)). Це дає змогу акцентувати увагу читача власне на події, а не на виконавцях.

Неозначено-особові речення з головним членом у множинній формі умовного способу газетній мові не властиві, бо такий спосіб його вираження, на нашу думку, не сприяє адекватному й оперативному відображенню дійсності, а отже, й можливості формування громадської думки [1, с. 4-5].

Н. Фіголь справедливо стверджує, що «при першому знайомстві з матеріалом, ще до його читання, реалізується номінативна функція заголовка. Номінативна функція заголовка дає читачеві можливість виділити текст серед інших, розділити газетний номер на частини. Можна з впевненістю стверджувати, що ця функція повністю залежить від закладених у заголовок мовних засобів» [2, с. 118].

З огляду на це, на другому місці за частотністю вживання – заголовки, побудовані як **називні (номінативні)** речення. Вони дають лише легкий натяк на тему. Наприклад: *Скользкая тема* (1, 23.12.2018); *Сказ о лакее* (1, 08.02.2018); *Власть дилетантов* (1, 14.05.2018); *Наш ответ варварам* (1, 12.11.2018). Проте зазначимо, що всі ці речення є заголовками авторських блогів. У новинних матеріалах таких конструкцій не використано, адже в заголовку має бути виявлена не лише номінативна функція, а й інформативна. В представлених називних реченнях друга функція з об'єктивних причин значно ослаблена.

Також констатуємо цілковиту відсутність заголовків – односкладних **означено-особових речень** (дуже рідко до них звертаються автори в складі складного безсполучникового речення: *Дайте малюкам шанс: де у Миколаєві функціонують «Віконця життя»* (3, 21.12.2018)) та **безособових** речень.

Особливо доречними в публіцистичному стилеві були б заголовки – односкладні речення **узагальнено-особові** (на матеріалі прислів'їв, приказок, крилатих висловів). Саме вони надають періодичним виданням емоційності,

образності, можуть заінтригувати, допомогти психологічно налаштувати читача й дати оцінку повідомлюваному, таким чином вплинути на думку громадськості. Проте в жодному контенті аналізованих миколаївських інтернет-видань заголовків зазначених синтаксичних структур не було виявлено. Однією з причин убачаємо наявність у контенті матеріалів переважно новинного характеру, заголовки до яких перш за все мають бути інформативними.

Отже, фіксуємо в аналізованих інтернет-виданнях активне використання в заголовках односкладних речень переважно неозначено-особових і рідше – називних (номінативних), що кваліфікуємо як недоречне обмеження стилістичних функцій заголовків у сучасних ЗМІ.

У подальших розвідках вважаємо перспективним напрямом дослідити роль односкладних речень як заголовкових комплексів на матеріалі друкованих регіональних періодичних видань.

Література

1. Бадрак В. В. Фактори ефективності впливу друкованих ЗМІ (преси) на електорат: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08. Київ, 2008, 20 с.
2. Фіголь Н. М. Заголовковий комплекс на сторінках сучасної періодики. С. 118–120. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/77491/35-Figol.pdf?sequence=1>
3. Новости-N (Николаевская областная интернет-газета) – <https://novosti-n.org/>.
4. Преступности Нет – <https://news.pn/ru/>.
5. Укрнет – <https://www.ukr.net/news/nikolaev.html>.

Є.О. Мануленко,

студент спеціальності 123 «Комп'ютерна інженерія»

Миколаївського коледжу ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – кандидат фізико-математичних наук Гроза А.Д.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ СЬОГОДЕННЯ

Інформаційні технології – одні з найважливіших досягнень діяльності людства. Використання інформаційних технологій дає можливість створити сприятливі умови для розвитку економіки, стимулювати зростання продуктивності праці та підвищення заробітної платні, полегшити організацію комунікацій на всіх рівнях управління [2, с. 289].

Інформаційні технології дали нові можливості для роботи і

відпочинку, багато в чому полегшили працю і просто життя кожної сучасної людини. Вони передбачають вміння грамотно працювати з інформацією і обчислювальною технікою. Дуже швидко перетворилися на життєво важливий стимул розвитку не тільки світової економіки, а й інших сфер людської діяльності. На сьогодні практично неможливо знайти сферу, в якій зараз не використовуються інформаційні технології.

Розвиток світової економіки останніми роками визначається істотним впливом інформаційно-комунікаційних технологій, їх широким використанням в усіх сферах людської діяльності. У розвинутих країнах відбувся перехід від індустріальної до інформаційної сервісно-технологічної економіки. Ключовою основою переходу до суспільства знань було усвідомлення урядами важливості побудови інформаційного суспільства [5, с. 221].

Індустрія інформаційних технологій породжує нові види інформаційних продуктів. Інформаційний продукт (ІП) виступає у вигляді програмних засобів, баз даних і служб експертного забезпечення. ІП у формі різного роду інформації є джерелом людських знань. Діяльність інтелектуальних працівників більшою мірою залежить від змісту, точності і своєчасності одержуваної інформації. Інформаційна частина ІП розширює кругозір людей, дозволяє ефективніше використовувати ресурси, а розважальна забезпечує дозвілля. Якість і доступність обох складових роблять істотний вплив на відчуття самозадоволення окремої людини [4, с. 76].

Нові технології є головною рушійною силою на додаток до існуючих сил світового ринку. Всього декілька ключових компонентів – мікропроцесори, локальні мережі, спеціалізовані АРМ, датчики, програмовані контролери – перетворили на реальність концепцію автоматизованого підприємства. Проте в даний час технологія може бути і стримуючим чинником: відсутність здібності до взаємодії засобів автоматизації робить нераціональною її реалізацію. Це обумовлено вибуховим розширенням ІТ, внаслідок чого стандартизація продуктів не встигає за технічними стандартами. З іншого боку, в результаті активнішої маркетингової діяльності і успіхів в розповсюдженні ІП, захоплення великої ринкової частки якою-небудь компанією, її продукт стає стандартом

для всіх інших [1, с. 107].

Однією з основних тенденцій розвитку інформаційних технологій є глобалізація інформаційного бізнесу. Можливості інформаційного ринку як і раніше є безмежними, хоч і існує досить жорстка конкуренція між основними виробниками. До традиційно сильних виробників, таких, як США, Японія, Франція, Великобританія і ФРН, останніми роками додалися фірми Австралії, Південної Кореї, Тайваню, Сінгапуру і ін. Однією з головних причин інтенсифікації світової конкуренції є розповсюдження попиту на конкретні види ІТ у світовому масштабі. Наявність п'яти основних чинників обумовлює цей процес: різний рівень знань у області ІТ, що визначає темпи її розповсюдження, які варіюють в широких межах залежно від сфери застосування і від особливостей країни; співвідношення «вартість – ефективність» ІТ; урядова підтримка; стандартизація; порівняльні переваги співіснуючих і взаємозамінних технологій. [3, с 171].

Один з напрямків розвитку сучасних інформаційних технологій є інформатизація освіти – процес забезпечення сфери освіти методологією та практикою розробки та оптимального використання сучасних або, як їх прийнято називати, нових інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічних цілей навчання, виховання.

Процес інформатизації так само торкнувся і економічних галузей. Засоби і методи прикладної інформатики використовуються в менеджменті і маркетингу. Нові технології, засновані на комп'ютерній техніці, вимагають радикальних змін організаційних структур менеджменту, його регламенту, кадрового потенціалу, системи документації, фіксування і передачі інформації [1, с. 109]. При впровадженні нової інформаційної технології в організації необхідно оцінити ризик відставання від конкурентів у результаті її неминучого старіння з часом, тому що інформаційні продукти, як ніякі інші види матеріальних товарів, мають надзвичайно високу швидкість змінюваності новими видами або версіями. Невдачі з впровадженням інформаційних технологій звичайно пов'язують з недосконалістю технічних засобів, тоді як основною причиною невдач є відсутність або слабка пропрацьованість

методології використання інформаційної технології [4, с. 80].

З розвитком сучасних інформаційних технологій зростає прозорість світу, швидкість і обсяги передачі інформації між елементами світової системи.

Сучасні інформаційні технології міцно увійшли в наше життя. Сучасне суспільство навряд чи можна уявити без інформаційних технологій. Перспективи розвитку обчислювальної техніки сьогодні складно уявити навіть фахівцям. Проте, зрозуміло, що в майбутньому нас чекають ще більші відкриття у сфері інформаційних технологій. І якщо темпи розвитку інформаційних технологій не скоротяться (а в цьому немає ніяких сумнівів), то це відбудеться дуже скоро.

Література

1. Какорін М.О. Інформаційні технології як фактор інновацій у глобальній фінансовій системі. *Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць*. № 5. 2008. С. 106-109.
2. Кондрашова С.С. Інформаційні технології в управлінні: Навч. посібник. К.: МАУП, 1998. 560 с.
3. Олійник А.В., Шацька В.М. Інформаційні системи і технології у фінансових установах: навч. посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2006. 436 с.
4. Писаревська Т.А. Інформаційні системи в управлінні трудовими ресурсами: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 1999. 164 с.
5. Шандра В.М. Застосування інформаційних технологій в забезпеченні технологічного оновлення економіки на інноваційній основі. *Актуальні проблеми економіки*. № 10. 2007. С. 220-223.

Л.О. Русецька,

спеціальність 053 «Психологія»

Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини ВНЗ «Університет «Україна»

Науковий керівник – кандидат філософських наук Мірошкіна Н.В.

СОЦІАЛЬНА РЕКЛАМА В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК

Соціальна реклама – некомерційна реклама, яка інформує, змінює погляди та відношення людей до соціальних проблем, створює та укріплює загальнолюдські цінності у свідомості людей.

Основною відмінністю соціальної реклами від інших видів реклами є її направленість на досягнення суспільно корисних цілей, популяризацію

загальнолюдських цінностей.

Статті 1 і 12 Закону України «Про рекламу» однозначно вказують, що соціальна реклама не повинна передбачати прибуток. В той же час, діюче законодавство конкретно не визначає хто і яким чином повинен оцінювати некомерційний характер реклами. [1, с. 4,8]

Вивчення рекламної діяльності зароджувалося в рамках досліджень по соціології і психології масової свідомості і колективного поведінки (Г. Тард, Г. Лебон, Л.С.Виготський, Т. Адорно, Г. Лассауелл, Г. Маркузе, М. Хоркхаймер, П. Лазарсфельд , Р. Мертон, Ю. Хабермас, С. Московічі, А. Менегетті). На ідеї про рекламу як різновиду передачі інформації вплинула теорія інформації і нова для ХХ ст. наука - кібернетика (Н. Вінер, К. Шеннон, С. Бір і ін.). Культурно-обгрунтований підхід до реклами став можливим завдяки роботам М. Бахтіна, А. Моля, Ю. Лотмана.

Сьогодні, через майже століття з моменту народження інтересу соціальних теоретиків до реклами, можна говорити про двох близьких дослідних традиціях – соціології реклами і психології реклами.

Розвиток соціології реклами знаходиться в руслі вивчення масової комунікації як її основного носія. Початок досліджень та обгрунтування проблемних питань пов'язують з ім'ям німецького соціолога М. Вебера.

Історія розвитку соціології реклами розглядається в рамках основних теоретичних підходів до вивчення масової комунікації як основного способу передачі рекламної інформації. Однак для повної картини необхідно розглянути наукові підходи до рекламної діяльності в області психології реклами.

Як самостійна галузь прикладної науки психологія реклами виникла більше ста років тому. Американці вважають її засновником психолога-функціоналіста Уолтера Ділла Скотта. У 1903 р. він опублікував роботу під назвою «Теорія і практика реклами», в якій розглядалися питання її впливу на споживачів. Слід зазначити, що деякі матеріали, присвячені психологічним аспектам реклами, з'явилися ще раніше.

У соціальній рекламі, як соціальної технології, існують емоційні та моральні мотиви. Емоційні мотиви в рекламі «грають» на бажанні аудиторії

позбутися від негативних і домогтися позитивних емоцій.

У рамках американської традиції експериментальні дослідження менш поширені, ніж в німецькій. Тут для вивчення психічних процесів в рекламі частіше використовуються досить прості методи масових опитувань, глибинних інтерв'ю та фокус-груп.

До середини ХХ в. в психології починають інтенсивно розвиватися нові напрямки, що мають пряме відношення до реклами, зокрема, інженерна психологія і ергономіка. Були також зроблені важливі відкриття в області соціальних наук, що змінили уявлення про людину в системі соціально-економічних відносин.

Питання про те, що (які ключові завдання) і як (якими методами) необхідно вивчати в сфері психології реклами, слід віднести до ключових питань, що забезпечує методологічну визначеність досліджень. Відповідаючи на перше запитання, слід мати на увазі дві можливі стратегії виділення проблемного поля досліджень і розробок в психології реклами. Перша стратегія передбачає виділення проблемного поля досліджень виходячи із загальної логіки і напрямків фундаментальних досліджень теоретичної психології; друга - виходячи з безпосередніх запитів рекламної практики. Відповідно до цього, склалися дві розрізняються галузі психології реклами: прикладна і практична.

Розуміння психології реклами як сфери практичної психології будується на інших підставах: запит на психологічні дослідження формулюється не з загальної логіки розвитку теоретичної психології, а з завдань, що виникають в реальній професійній діяльності рекламистів. Причому запит цей формулюється самими рекламистами на своїй професійній мові і, що найголовніше, виходячи зі сформованих в їх практиці видів і етапів рекламної діяльності. Це принципово інший – не психологічний спосіб виділення предметного поля для дослідження, в якому психології відводиться функція супроводу. Більш того, тут закладається і інша ідеологія: критерій корисності є більш важливим, ніж критерій істинності. Відповідаючи на цей виклик, психологія змушена доводити придатність і корисність різних теорій і методів; при цьому різні психологічні теорії конкурують один з одним. [2, с. 186]

В якості ключових методологічних принципів досліджень в психології реклами можуть бути покладені наступні положення «соціального конструктивізму»:

Знання соціального життя слід розглядати не як «відображення» зовнішньої реальності, а як перетворення досвіду в реальність мовну.

Поведінка людини слід розглядати не як наслідок деяких неіменних законів, програм, а як результат ряду прийнятих ним довільних, вільних рішень.

Знання про соціальну поведінку (нормах, правилах і т. п.) і знання про це знанні слід розглядати не як процес накопичення, а як процес нескінченного історичного перегляду, в залежності від мінливого соціокультурного контексту.

Теорія соціальної психології є не просто систематизація знань, а засіб перетворення дійсності.

Знання не можуть бути ціннісно-вільними. Проблеми етики повинні грати все більшу роль в дослідженні людської поведінки.

У сучасному світі виникла гостра проблема проаналізувати психологічний вплив соціальної реклами на формування поведінки та дати аудиторії методики при корекції, які можна використовувати у своєму житті, в роботі, задовольнити свої потреби, покращити своє самопочуття.

Література

1. Про рекламу: Закон України від 3 червня 1996р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 39. 181 с.
2. Психологія вищої школи. Практикум: Навч. посіб. / Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко. К.: Каравела, 2008. 352 с.

Є.П. Стахєєва,

спеціальність 061 «Журналістика»

Миколаївський коледж ВНЗ Університету «Україна»

Науковий керівник – старший викладач Кандюк-Лебідь С.В.

СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ ОЗНАКИ РІЗНИХ ВИДІВ МЕДІАТЕКСТІВ

У засобах масової інформації представлені різні види медіатекстів: журналістські, рекламні та PR-тексти, кожен їх яких несе свою функцію в процесі комунікації. Залежно від функцій використовуються різні технології їх

створення, щоб досягти максимум ефекту під час спілкування з аудиторією. Тому дуже важливо, щоб при створенні медіатекстів враховувалися функціональні особливості кожного виду і аудиторія була поінформована про те, який вид тексту представлений: журналістський, рекламний або PR-текст з метою виключення маніпулятивного впливу на читача.

Український дослідник В.В. Різун розглядає текст як комунікативно «психологічне явище» і також вважає, що текст не можна аналізувати поза комунікативним актом, оскільки «живий» сенс інформації полягає в тому, щоб бути поставленим до відома і сприйнятим. На його думку, основне призначення тексту – це вплив на людину. «Конкретним виразом ефекту буде вибір рішення під впливом тексту; вчинок, викликаний авторським впливом; реакція громадської думки, збудженої автором; включення інформації в програму соціального інституту або використання її в діяльності законодавчих органів ..., а також інші форми використання текстів в реальному житті людей», – стверджує В. Різун [3].

Дуже важливо, щоб текст, який з'являється в ЗМІ був чітко позначений і під виглядом журналістського тексту не з'являлися замовні статті, в яких матеріал подається з метою створення позитивного іміджу певного суб'єкта PR.

Масова комунікація служить цілям поширення соціально значимої інформації (фактів, подій, соціальних і культурних цінностей) за допомогою різних технічних засобів на широку аудиторію. Усі різновиди текстів масової комунікації – журналістський, рекламний і PR-текст – відповідають, відповідно до класифікації З.В. Партико, єдиними критеріями текстів МК: актуальність, репрезентативність, доступність, достатність, оперативність, точність, зрозумілість [2].

К.С. Серажим основними ознаками тексту вважає цілісність, зв'язність, відстороненість, завершеність і модальність, на тлі яких виявляються універсальні текстові категорії. За її словами, єдність тексту забезпечують смислова, комунікативна і структурна цілісність. А смислову єдність, в свою чергу, охоплює концепт, семантика і логіка тексту [4, с. 75]. Цей вплив, за словами К. Серажим, є різним і залежить від особливостей читача, від

специфіки його мислення, світогляду, готовності до сприйняття інформації, рівня загальних знань [4, с. 146].

На думку Т.В. Скотникова, ідеальним для сприйняття інформації є текст, який відповідає таким вимогам як: структурованість тексту; оптимальна інформаційна насиченість; легкість (ясність, точність, лінійність, зв'язність, однозначність) викладу; факти і обґрунтованість (несуперечливість) їх інтерпретації. Тобто доказовість авторських суджень; сучасний стиль викладу; оптимальні довжина пропозицій і розмір абзаців; оптимальне використання різних засобів виділення основних моментів змісту (логічний наголос) [5, с. 220].

Відзначимо, що в основі журналістського тексту завжди лежить соціальна інформація, яка базується на фактах. Журналістський текст зорієнтований на широке коло споживачів, його сутність полягає в тому, щоб надати конкретну інформацію, а також вплинути на формування громадської думки. Результатом такого впливу є зміна поглядів або поведінки людини.

У трактуванні рекламних і PR-текстів існують певні проблеми. Кількість дефініцій щодо цих двох видів комунікативної діяльності – реклами і піар – стає дедалі більше, що свідчить про те, що в сучасній науці чітка межа між поняттями «зв'язки з громадськістю» і «реклама» ще до кінця не проведена.

З філологічної точки зору реклама – особиста сфера практичної діяльності, продуктом якої є словесні твори – рекламні тексти. Ці тексти характеризуються: 1) певними ознаками змісту і зовнішнього оформлення, що дозволяє відрізнити їх від інших (нерекламних текстів); 2) певними функціональними ознаками; 3) певним місцем, яке вони займають у загальній сукупності текстів, створених певною мовою.

Значна кількість дефініцій є і у «Public Relations», різновиді соціально-психологічного менеджменту, в якому на основі точної і вичерпної інформації, отриманої в результаті аналізу тенденції політичного, соціально-економічного, психологічного розвитку країни, дотримання етичних норм і громадських інтересів, планомірно реалізують соціально технологічні та інформаційні заходи щодо встановлення усвідомлених, гармонійних і взаємовигідних зв'язків

між суб'єктами соціальної діяльності, між ними та громадськістю, владою заради впливу на свідомість і прийняття рішень в процесі соціального управління та досягнення взаємної довіри і вигоди» [1, с. 14].

Спробуємо узагальнити загальні ознаки і відмінності журналістського, рекламного і PR-тексту. Для виділення загальних ознак взяті такі критерії: ініціатор створення тексту, особливості використання фактів, адресність тексту (цільова аудиторія), а також мета спілкування.

Загальні ознаки та відмінності різних видів медіатекстів (журналістського, рекламного і PR-тексту)

Спільні ознаки текстів	Відмінності		
	<i>Журналістський текст</i>	<i>Рекламний текст</i>	<i>PR-текст</i>
1. Відповідають суспільним потребам	1. Створюється з ініціативи редакції або журналіста	1. Створюється з ініціативи рекламодавця	1. Створюється за ініціативою базисного суб'єкта PR
2. Оперують соціальною інформацією, в основі якої лежить факт або подію.	2. Факт або подія дійсно існують в реальності	2. Факт або подія повинні бути привабливими для споживача	2. Факт або подія повинні бути важливими і для суб'єкта PR, і для цільової аудиторії
3. Призначені для аудиторії	3. Призначені для широкої аудиторії (поліадресніе)	3. Орієнтовані на конкретний сегмент споживачів товарів або послуг	3. Орієнтовані на певну цільову аудиторію
4. Формують громадську думку	4. Інформація (в ідеалі) повинна відображати інтереси широкого загалу і захищати суспільні цінності	4. Інформація подається так, щоб впливати на емоції споживача і стимулювати його поведінкову реакцію, заплановану рекламодавцем	4. Інформація подається з урахуванням інтересів базисного суб'єкта PR

Таким чином при створенні журналістського, рекламного і PR-текстів потрібно знати особливості використання фактів і, звичайно ж, цілі комунікативного впливу на аудиторію.

Журналістський текст створюється тільки з ініціативи журналістського або редакційного колективу, при цьому використовуються факти, що мають соціальне значення, дані тексти поліадресні й покликані представляти інтереси громадськості і захищати їх з позицій загальнолюдських цінностей.

Специфіка створення PR-текстів полягає в тому, що ця інформація в

обов'язковому порядку повинна бути позитивно прийнята цільовою аудиторією, відповідно до замовлення базисного суб'єкта PR, з ініціативи якого підбираються факти і створюється інформаційний привід для написання тексту.

Рекламний текст – це цілеспрямована, керована і поширена інформація, яка орієнтована на зміну поглядів, смаків і звичок.

Тому дуже важливо враховувати ці особливості текстів у процесі підготовки журналістських кадрів, а також фахівців в області реклами і PR.

Література

1. Мойсеев В.А. Паблік рілейшнз: навч. посіб. К. : Академвидав, 2007. 224 с.
2. Партико З.В. Теорія масової інформації та комунікації: навч. посіб. Л.: Афіша, 2008. 290 с.
3. Різун В.В., Мамалига А.І., Феллер М.Д. Нариси про текст: теоретичні питання комунікації і тексту. К.: Київ. ун-т, 1998. 336 с.
4. Серажим К.С. Текстознавство: підручник. К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. 527 с.
5. Скотникова Т.В. Підходи до редагування повідомлень у спеціалізованих часописах *Стиль і текст*. 2006. № 7. С. 234-243.

Наукові досягнення молодих – шлях до професії:

Тези міжвузівської науково-практичної конференції 20 грудня 2018 р.
/ За заг. ред. А.М. Старевої. – Миколаїв: ММІРЛ ВНЗ «Університет «Україна»,
2018. – 197 с.

Відповідальні за випуск: О.А. Шевченко, С.В. Кандюк-Лебідь
Комп'ютерна верстка: С.В. Кандюк-Лебідь

Україна, 54003, м. Миколаїв, вул.2-га Військова, 22
т. 711652, 710915, 572155 Е – mail: mmirl.edu.ua@ukr.net